

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Özel Eğitim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ÖZEL EĞİTİM SINIFLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN
KARŞILAŞTIKLARI İLETİŞİM SORUNLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ

Devrim AKÇAKAYA

ORCID:0000-0002-9456-9737

Danışman

ORCID:0000-0002-4989-2893

Konya – 2022

ÖN SÖZ

Tezimin her sürecinde çok büyük emeği geçen, tecrübesini ve vaktini hiçbir zaman esirgemeyen, sürekli olarak daha iyi yapmam için yol gösteren değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimimde, çalışmam sırasında zaman ayırarak önerileriyle desteklerini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Hakan SARI'ya teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans eğitim boyunca beni motive ederek destekleyen Dr. Öğretim Üyesi Fatih KOÇAK hocama ve önerileriyle çalışmama katkı sunan jüri üyem Dr. Öğretim Üyesi Tuğba PÜRSÜN hocama da içtenlikle teşekkür ederim.

Tezin uygulama aşamasında Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı özel eğitim sınıflarında çalışan tek tek isimlerini yazamadığım ve çalışmama katkı sağlayan kıymetli öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Burada adını anamadığım ancak her zaman yanımda olan, beni destekleyen tüm arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak tüm hayatım boyunca benim yanımda olan, yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam süresince her türlü fedakarlığı yapan, aldığım kararları her zaman destekleyen, sadece bu çalışma sürecinde değil tüm hayatım boyunca beni cesaretlendiren ve moral veren anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

Canım anneme ve babama...

Devrim AKÇAKAYA

Ekim 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sayıtlar	7
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar	7
2. ALAN YAZIN.....	9
2.1. Kuramsal Çerçeve İle İlgili Araştırmalar	9
2.1.1 İletişim.....	9
2.1.2 İletişimin öğeleri.....	10
2.1.3. İletişimin özellikleri	12
2.1.4 Öğretmen ve iletişim	13
2.1.5 İşbirliği	16
2.1.6 Ekip ve ekip çalışmasında modeller	19
2.1.7 Yeterlilik.....	20
2.1.8 Özel eğitim ve özel eğitim sınıfı	26
2.2 İlgili Araştırmalar	27
2.2.1 Türkiye’de yapılan çalışmalar	27
2.2.2 Türkiye dışında yapılan çalışmalar.....	34
3. YÖNTEM.....	41
3.1 Araştırmanın Modeli	41
3.2 Katılımcılar.....	41
3.3 Veri Toplama Aracı.....	43
3.4 Verilerin Toplanması.....	44
3.5 Görüşme Sorularının Belirlenmesi	44

3.6 Görüşmelerin Yapılması.....	45
3.7 Verilerin Analizi.....	46
3.8 Çalışma Uygulama Adımları.....	46
4. BULGULAR	48
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	95
5.1. Tartışma.....	95
5.2. Sonuç.....	104
5.3. Öneriler.....	105
5.3.1 Uygulamaya yönelik öneriler	106
5.3.2 İleride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler	106
KAYNAKLAR.....	108
EKLER.....	119

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri	23
Tablo 2.2. Konu ile İlgili Türkiye’ de Yapılan Araştırmaların Listesi	27
Tablo 2.2. (Devamı) Konu ile İlgili Türkiye’ de Yapılan Araştırmaların Listesi	28
Tablo 2.3. Konu ile İlgili Türkiye Dışında Yapılan Araştırmaların Listesi	35
Tablo 2.3. (Devamı) Konu ile İlgili Türkiye Dışında Yapılan Araştırmaların Listesi.....	36
Tablo 3.1. Öğretmenlerin cinsiyet, branş ve öğrenim durumu demografik bilgileri	42
Tablo 3.2 Öğretmenlerin cinsiyet, branş ve öğrenim durumu demografik bilgileri	43
Tablo 3.3. Görüşme takvimi.....	45
Tablo 3.4. Çalışmanın Uygulama Adımları	47
Tablo 4.1. Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları temasının kodlara göre yüzde ve frekansları.....	48
Tablo 4.2 Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları temasının kodlara göre yüzde ve frekansları.....	61
Tablo 4.3. Aileler ve Diğer Kişilerle Yaşanan İletişim Sorunları temasının kodlara göre yüzde ve frekansları	74
Tablo 4.4. Diğer Görüş ve Öneriler temasının kodlara göre yüzde ve frekansları.....	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları kavram haritası incelenmesi.....	50
Şekil 4.2. Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları kavram haritası incelenmesi	63
Şekil 4.3. Aileler ve Diğer Kişilerle Yaşanan İletişim Sorunları kavram haritası incelenmesi	75
Şekil 4.4. Diğer Görüş ve Önerilerin kavram haritası incelenmesi.....	88

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Özel Eğitim Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları İletişim Sorunlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **112** sayfalık kısmına ilişkin, 1/12/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%8** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

1/12/2022

Devrim AKÇAKAYA

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

1/12/2022

Devrim AKÇAKAYA

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

BEP: Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı

ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

TDK: Türk Dil Kurumu

vd. : ve diğerleri

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Özel Eğitim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÖZEL EĞİTİM SINIFLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI İLETİŞİM SORUNLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Devrim AKÇAKAYA

Bu araştırmanın amacı özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunları ile ilgili görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2021-2022 eğitim öğretim yılında Konya'nın Meram, Karatay, Selçuklu merkez ilçelerindeki genel eğitim okulları bünyesinde bulunan (ilkokul ve ortaokul) özel eğitim sınıflarında çalışan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada veriler görüşme tekniği kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, MAXQDA 2022 nitel analiz programından faydalanılarak tema, alt tema ve kodlamalar yapılmış, veriler içerik analizine göre çözümlenmiştir. Araştırmanın bulguları doğrultusunda;

1- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin; branş öğretmenlerinin derse girmek istememeleri, öğrencilerle iletişim kurmada zorluk yaşamaları, özel eğitime yönelik yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları, özel eğitime karşı ön yargılı olmaları ve branş öğretmenleriyle ortak vakit geçirememekten kaynaklı iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları,

2- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin sınıflarda sürekli öğretmen değişiklikleri yaşadıkları, iletişim kopuklukları, öğretimi planlanma, koordinasyon, evraklar ve bireysel farklılıklardan kaynaklı ekip arkadaşlarıyla iletişimde sorunlarla karşılaştıkları,

3- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin okulda çalışan diğer personellerden bir istekte bulunduğu ya da yapılması gereken bir iş olduğunda zamanında gerçekleştirilmediği, servislerin zamanında gidip gelmediği, personel ve veli arasında sorun yaşandığı, personellerin görevlerini yerine getirmediği gibi konularda iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları,

4- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin idarecilerle materyal sağlanması, ortak etkinlik, sınıf düzeni, veli problemlerinin çözülmesi, yasa ve yönetmelik uygulanması, özel eğitim sınıflarının istenmemesi, özel eğitimin anlaşılmaması, iletişim kopukluklarının yaşanması konularında iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları,

5- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler ailelerle; ailelerin iletişime geçmesindeki zamansızlığı, güvene dayalı sorunların olması, farklı aile bireylerinin ilgilenmesi, beklentinin yüksek tutulması ailelerle ortak çalışamama, ailelerin sorunların farkına varamaması gibi nedenlerden kaynaklı iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları,

6- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlerle iletişim kopukluğu yaşadıkları, farklı paydaşlarla işbirliği içinde çalışamadıkları, RAM'in öğrenci değerlendirmelerinde hatalı ya da eksik değerlendirmeler yaptıkları, RAM'in fazla öğrenci göndermesinden kaynaklı diğer kişilerle iletişimlerinde sorunlarla karşılaştıkları,

7- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda aile bilgilendirmelerinin ya da eğitimlerinin yapılması, veli toplantıları yapılması, velilerle ya da RAM ile ortak çalışmalar yürütülmesi, akademinin de süreç içerisine daha fazla dahil edilmesi gerektiği, materyal desteği sağlanması ve ön yargıların giderilmesi konusunda öneriler sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim sınıfı, iletişim sorunları, özel eğitim öğretmeni

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Special Education
Special Education Program
Master Thesis

EXAMINING THE PERSPECTIVES OF TEACHERS WHO WORK IN SPECIAL EDUCATION CLASSES IN TERMS OF COMMUNICATION PROBLEMS

Devrim AKÇAKAYA

The aim of this research is to examine the opinions of teachers working in special education classrooms about the communication problems they encounter. The phenomenological approach, one of the qualitative research designs, was used in the research. The participants of the research consist of 20 teachers working in special education classes (primary and secondary schools) in general education schools in Konya province Meram, Karatay and Selçuklu central districts in the 2021-2022 academic year. In the research, the data were collected with a semi-structured interview form using the interview technique. In the analysis of the data, themes, sub-themes and coding were made using the MAXQDA 2022 qualitative analysis program and the data were analyzed according to content analysis. In line with the findings of the research;

1- Teachers working in special education classes; that branch teachers do not want to attend the class, have difficulties in communicating with students, do not have enough knowledge about special education, are prejudiced against special education, and they encounter communication problems due to not being able to spend time together with branch teachers,

2- Teachers working in the special education classroom experience constant teacher changes in the classrooms, encountering problems in communication with their teammates due to communication breakdowns, teaching planning, coordination, documents and individual differences,

3- When the teachers working in the special education classroom make a request from the other staff working at the school or when there is a job that needs to be done, they encounter communication problems such as not being carried out in a timely manner, the shuttle services not arriving on time, problems between the staff and the parents, and the staff not fulfilling their duties,

4- Teachers working in special education classrooms encounter communication problems with administrators in terms of providing materials, joint activities, classroom order, solving parent problems, applying laws and regulations, not wanting special education classes, not understanding special education, experiencing communication breakdowns,

5- Teachers working in special education classrooms with families; they faced communication problems due to reasons such as lack of time in communicating with families, problems based on trust, interest from different family members, high expectations, inability to work together with families, and families not being aware of the problems,

6- The teachers working in the special education classrooms have a communication breakdown with the teachers working in the rehabilitation center, they cannot work in cooperation with different stakeholders, they make erroneous or incomplete evaluations in the student evaluations of the RAM, and they encounter problems in their communication with other people due to the RAM sending too many students,

7- In line with the opinions of the teachers working in the special education classroom, suggestions were made to provide family information or education, to hold parent meetings, to carry out joint studies with parents or RAM, to include the academy more in the process, to provide material support and to eliminate prejudices. has been reached.

Keywords: Special education classroom, communication problems, special education teacher

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Yeryüzünde yaşayan tüm insanlar fiziksel ve zihinsel olarak birbirinden farklılık göstermektedirler. Her insanın öğrenme hızı değişiklik göstermekte, bazı insanlar öğrendikleri bilgileri yeni durumlara uyarlamaktadırlar. Fakat bazı bireyler bu öğrenmeler için yoğun bir öğretim programına gereksinim duymakta, öğrendiği bilgileri devam ettirmede ve genellemede zorluk yaşamaktadırlar (Özdamar, 2016). Akranlarından farklılık gösteren, yoğun bir programa gereksinim duyan bireylerin, bireysel farklılıkları dikkate alınarak, gereksinimleri doğrultusunda eğitim hizmetlerinden yararlandırılması gerekmektedir (ÖEHY,2018). Bu noktada bireye özel eğitim hizmeti sunulması gerektiği söylenebilir. Özel eğitim; özel ihtiyaçları olan bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş yöntem ve eğitim programları ile onların engel tür ve derecelerine, bireysel özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ifade etmektedir (MEB, 2018).

Özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin en temel haklarından biridir. Özel eğitim, öğrencilerin engel, tür ve derecelerine göre farklı türde okullarda, farklı programlarla yürütülmektedir (ÖEHY,2018). Bu öğrencilerin özelliğine, ihtiyacına göre en az kısıtlayıcı ortam seçilerek eğitim almaları sağlanmalıdır. Özel gereksinimli bireyler için en az kısıtlayıcı ortam, bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak akranlarıyla birlikte eğitim olanaklarından faydalandığı ortamlardır. “Özel gereksinimli öğrencilerin en az kısıtlayıcı ortamdan, en çok kısıtlayıcı ortama doğru okullara yerleştirilmeleri; genel eğitim sınıflarına tam zamanlı kaynaştırma, destek eğitim odası ile kaynaştırma, özel eğitim sınıflarına yarı zamanlı kaynaştırma, tam zamanlı özel eğitim sınıfı, gündüzlü özel eğitim okulu ve yatılı özel eğitim okulu şeklinde gerçekleştirilir” (Demir ve Kale, 2019).

Özel gereksinimli öğrencilerin gerekli eğitim hizmetlerini yeterli bir şekilde alabilmeleri öğrencilerin yerleştirildikleri en az kısıtlayıcı ortamın uygunluğuna bağlıdır (Atıcı,2019). Dolayısıyla öğrencinin en uygun ortamda eğitim hizmeti alması için gerekli çalışmaların, uygun tanılama ve yerleştirmelerin yapılması gerektiği söylenebilir. En az kısıtlayıcı ortamlardan öncelikli olanı özel gereksinimli öğrenci ile normlarının aynı sınıfta eğitim görmesi, sosyal olanaklardan aynı derecede yararlanmasıdır. Bunun mümkün olmadığı

durumlarda öğrenci destek eğitim odasıyla kaynaştırma ve özel eğitim sınıfında yarı zamanlı kaynaştırma eğitiminden faydalanır. Ancak öğrenci bu ortamlarda eğitim alamayacak düzeydeyse öğrencinin genel eğitim okulları içerisinde bulunan özel eğitim sınıflarına yönlendirilmesi ve eğitim hizmetlerinden yararlanması sağlanır.

Özel eğitim sınıfları bünyesinde alanında özel olarak yetiştirilmiş öğretmenler görev yapmaktadır. Bu öğretmenlerin paydaşlardan beklentileri farklılık gösterebilir. Öğretmenler ve diğer paydaşlar bu beklentilerini karşılıklı olarak saygı çerçevesinde, daha büyük sorunlar yaşanmadan dile getirebilmelidir. Bunun gerçekleşmesi de iyi bir iletişime bağlıdır. İnsanın nasıl bir iletişim ağında olduğu, kendini nasıl var ettiği, kurmuş olduğu ilişkilerde, nasıl etkilendiği düşünüldüğünde iletişimin hayatımızdaki önemi kavranabilir. İletişim hayatın tüm alanlarında karşımıza çıkmaktadır. Etkili bir iletişim ağı içerisinde bulunan kişilerin hayatlarında mutlu ve başarılı olacakları düşünülmektedir (Kaya vd., 2020).

İnsanoğlu yaratılışı gereği iletişim kurmaya ihtiyaç duymaktadır. Farklı insan ve meslek grupları arasında ortaya çıkan sorunların kaynağının doğru iletişim kuramamaktan geçtiği söylenebilir. Öğretmenlik mesleği insanlarla iletişimin yoğun olduğu bir meslektir. Özel eğitim öğretmenliğinin ise normal gelişim seyreden öğrencinin eğitimine göre eğitimin paydaşları arasında daha sık iletişim ve işbirliği gerektiren bir branş olduğu söylenebilir.

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, amacı, önemi, sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Kişilerle ilişkiler bakımından öğretmenlik, diğer meslek gruplarından farklılık gösteren, geniş bir kitleyle ilişki kurulan ve etkileşim içinde bulunulan bir meslektir. Öğretmen okul ve sınıf ortamının yanında, bu alanların dışında kalan aileler ve toplumla da iç içedir (Çelikten vd., 2005). Bu nedenle iletişim becerileri, insan ilişkileri ve işbirliğinin, diğer hizmet sektörlerine oranla öğretmenlik mesleğinde çok daha önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Toplumun şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan okullarda bulunan paydaşların, eğitim faaliyetlerini iyi bir şekilde sürdürebilmeleri için iletişim becerilerini etkili kullanmaları ve iletişimde sorun olacak etmenleri ortadan kaldırmaları gerekmektedir.

Yapılan araştırmalara bakıldığında okullarda, eğitim süreçlerinde yer alan paydaşlar arasında iletişim sorunları yaşandığı görülmektedir. Yönetici ve öğretmenler arasında yaşanan

iletişim sorunlarının eleştiriye açık olmamaktan, düşünceleri net olarak ifade edememekten, beden dilini etkili kullanamamaktan (Bingöl, 2013), empati kuramamaktan (Kelce, 2009), yönetici ve öğretmenlerin birbirlerine karşı yeterince gvenmediklerinden, yöneticilerin öğretmenlerin görüşlerini almamasından (Ersoy,2006) kaynaklı olduğu görülmektedir. Güngör ve Taşdan (2016)'ın yapmış oldukları çalışmada ise okul müdürlerine göre emredici dil kullanılmasının öğretmenlerin öfkeli olmalarının, öğretmenlerin birbirlerine karşı olumsuz tutumlarının olmasının iletişime engel olduğu belirtilmektedir. Bayar ve Zengin (2021)'in yapmış oldukları çalışmada ise yönetici ve öğretmenler arasında yaşanan sorunların yöneticinin statüsünden, farklı düşünce ve sendika üyeliklerinden, üslup biçimlerinden ve karşılıklı görüşlerin dile getirilmemesinden kaynaklandığı görülmektedir.

Öğretmenlerin yaşadıkları iletişim sorunlarına bakıldığında; Umaz (2010) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin görevi olmayan işlerde çalıştırılmasının, izin ve sevk isteklerine olumsuz cevap verilmesinin iletişim sorunları olduğu belirtilmektedir. Çiftci (2008)'nin yapmış olduğu çalışmada öğretmenler, bilgiye kendi çabalarıyla ulaşmalarının, yöneticilerin kendilerine yeterli zaman ayıramamalarının, zümreler arası ilişkilerin iyi olmamasının, kendilerinin yeteri kadar nemsenmediklerini düşünmelerinin, duyurularda kullanılan dilin ağır olmasının iletişim sorunları olduklarını belirtmişlerdir. şahmaran (2008)'nın yaptığı çalışmaya bakıldığında ise yöneticilerin öğretmenlerin düşüncelerini ve kültürel özelliklerini hoşgörü ile karşılamaması, yöneticilerin sabit fikirde olması, ğretmenlerinin fikirlerini dikkate alınmaması, okulda verim sağlayacak bir şekilde işbirliği kurulmamasından kaynaklı iletişim sorunlarının yaşandığı görülmektedir.

Eğitim paydaşlardan biri olan velilerin iletişimiyle ilgili sorunların incelendiği araştırmalara bakıldığında; Schneider ve Arnot (2018)'un yapmış oldukları çalışmada okul-ev-okul iletişiminde eksikliklerinin olduğu, ebeveynlerin çocuklarının okulu ile ilgili bilgilerinin az olduğu, ebeveyn katılımının düşük düzeyde olduğu, ebeveynlerin iş ve dil sorunlarının etkileşimi engellediği, ebeveynlerin çocuklarının eğitimiyle ilgili bilgi ve anlayışlarından önemli ölçüde yoksun olduğu belirtilmektedir. Bang (2018)'in çalışmasında ise ebeveynlerin öğretmenlerle ilgili rahatsızlıklarını öğretmenlere direk syleyememeleri, sınırlı iletişim, ebeveynlerin yersiz taleplerde bulunmaları gibi durumların da iletişim ve işbirliğini engellediği görülmektedir.

Genel eğitimde olduğu gibi özel eğitimde de paydaşların çocuğun eğitimi üzerinde etkisinin büyük olduğu düşünüldüğünde, bunlar arasındaki iletişimin daha etkin olması için

iletişimde sorun olan konuların çözülmesi gerekmektedir. Özel eğitimin etkili bir şekilde sürdürülmesi için paydaşlar arasında işbirliğinin sağlanması gerekmektedir. İşbirliğinin sağlanması belli oranda iletişim becerilerinin iyi olmasına bağlı olmaktadır. Özel eğitimde yer alan paydaşların da bu becerilere sahip olması gerektiği ifade edilebilir.

Araştırmacı gözlemlerine göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler; genel eğitim okulları içerisinde daha farklı bir branş olarak görülmesi, okuldaki diğer paydaşlar tarafından özel eğitim uygulamalarının, özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerinin, yönetmeliğin tam olarak bilinmemesi ve bunlara uygun davranılmaması, özel eğitim öğretmen ve öğrencilerinin idareciler tarafından kabul görülmemesi nedeniyle bazen iletişim sorunu yaşamaktadırlar. Özel eğitim alanına ilişkin kavramların, uygulamaların ve yönetmeliğin genel eğitim öğretmenleri ve idareciler tarafından bilinmemesinin iletişim güçlüğüne sebep olduğu, özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin çocuklarının durumunu kabullenmemesinin, aynı sınıfta paylaşılan öğretmenlerin iş yükünü eşit olarak paylaşamamalarının, diğer paydaşların yapılması gereken görevleri zamanında ve tam olarak yapmamalarının iletişimde sorunlarına sebep olduğu düşünülmektedir. Bu sorunların temelinde etkili ve doğru bir iletişim kurulmamasının, sorunun tam olarak ne olduğunun bilinmemesi ve çözülmemesinin olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle etkili iletişimin sürdürülmesi için eğitimin önemli öğelerinden olan özel eğitim sınıfında görev yapan öğretmenlerin karşılaştığı iletişim sorunlarının tespit edilip bilinmesi, bu sorunların giderilmesine yarar sağlayacağı söylenebilir. Ayrıca sorunların giderilmesine yönelik çalışmaların yapılmasına, gerekli hizmetlerin sunulmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. İletişim sorunları üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde; alan yazında, özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunlarının incelenmesine yönelik araştırmacı tarafından doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle alana katkı sağlamak amacıyla böyle bir araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu araştırmada özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunlarını kendi görüşleri açısından incelenmesi hedeflenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ilkokul ve ortaokullardaki özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmanın amacı ışığında belirlenen aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır;

1.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, yöneticilerle iletişimde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri nelerdir?

2. Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin aynı sınıfı paylaştığı öğretmenlerle iletişimde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri nelerdir?

3.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, özel eğitim sınıflarında derse girmeyen, özel eğitim branşından olmayan branş öğretmenleri ile iletişimde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri nelerdir?

4. Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin aileleriyle iletişimde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri nelerdir?

5. Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, eğitimin diğer paydaşlarıyla iletişimde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İletişim okulların işleyişinde ve başarıya ulaşmasında önemli bir unsurdur. Okullarda etkili bir eğitimin sürdürülmesi için okulun paydaşları arasında iyi bir iletişimin olması gerekmektedir. Toplumların kalkınmasında önemli rolü ve katkısı olan öğretmenlerin okulda birçok sorunla karşılaştığı söylenebilir. Bu sorunlardan biri de iletişim sorunlarıdır. Beklentileri giderilmeyen, yasal haklarına saygı duyulmayan, görüşlerine önem verilmeyen, sürekli iletişim sorunlarıyla karşılaşan öğretmenin okulun amaçlarını benimseyip iyi bir motivasyonla çalışmasının mümkün olmayacağı söylenebilir. İletişimin etkili olması öncelikle iletişime engel olan problemlerin çözülmesiyle sağlanır (Umaz, 2010). Bu nedenle eğitimin başarıyla sonuçlanması için bu problemlerin belirlenmesi ve çözülmesi gerekmektedir.

Okullar eğitimin paydaşları için iletişim ortamı sunmaktadır. Okullarda etkili bir eğitim öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi, eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi, çalışanların mutlu, başarılı olması ve belirlenen hedeflere ulaşılması için etkili bir iletişim ağının kurulması gerekmektedir. İletişimin niteliği okullarda istenen amaçlara ulaşma derecesini etkilemektedir. Paydaşlar arasında etkili bir iletişimin olmaması öğrenci başarısı üzerinde olumsuz etkiye sebep olmaktadır. Bu nedenle eğitimin tüm paydaşlarına önemli görev ve sorumlulukların düştüğü, işbirliğinin sağlanması konusunda gerekli duyarlılığı göstermeleri gerektiği söylenebilir.

Kişiler arası ilişkilerde, okulların işleyişinde, insanların sosyalleşmesinde ve öğrenmesinde iletişim önemli ve zorunlu bir unsurdur. İnsanlarla kurduğumuz iletişimin ruh halimize olumlu ya da olumsuz yansımalarının olduğu söylenebilir. İletişimin olumlu bir şekilde yansması için etkili iletişim becerilerine sahip olmak ve iletişim sorunlarını bilmek gerekmektedir (Bingöl, 2013). İletişim sorunlarını bilmenin kuracağımız iletişimlerde ortaya çıkan sorunları önlemeye yardımcı olacağı söylenebilir.

İletişimin yeri birçok ortamda olduğu gibi özel eğitim alanında da önemlidir. Özel eğitim bir takım işi olduğundan paydaşlar arasında iletişim kurulmasının kaçınılmaz olduğu ifade edilebilir. Eğitimde olduğu gibi özel eğitimde de öğretmenlerin ve diğer paydaşların sağlıklı bir iletişim içerisinde bulunmaları eğitim sürecini olumsuz etkileyen unsurların ortadan kaldırılmasına fayda sağlayacaktır. Çünkü eğitim öğretim sürecini etkileyen olumsuz faktörler ancak sağlıklı bir iletişim ve işbirliği kurularak giderilebilir. Özel eğitim sınıfında yapılan uygulamaların etkili olması, özel gereksinimli çocuğun eğitiminde yer alan tüm paydaşların (özel eğitim öğretmeni, idare, aile, personel vb.) birlikte çalışmasıyla mümkün olabilir (Demir ve Kale, 2019). Birlikte çalışabilmenin ön koşulunun sağlıklı bir iletişim kurulmasına bağlı olduğu söylenebilir. Eğitim programının yürütülmesinde önemli bir öge olan öğretmenlere bu konuda önemli görevler düşmektedir.

Okullarda sağlıklı bir şekilde sürdürülen iletişim sistemi hem problemi belirlemek hem de çözüm sunmak açısından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bu sistemden kaynaklanan problemler başka problemlere de sebep olmakta, problemlerin fark edilmesini ertelemekte, yeterli ve sağlıklı bir veri alınmasını engellemekte ve yanlış kararlar alınmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla iletişim sorunlarının çözümü hayati bir önem taşımaktadır (Çakır,2020). Alan yazında iletişim sorunları üzerine araştırmalar mevcutken özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin karşılaştığı iletişim sorunlarıyla ilgili araştırmaya rastlanmaması nedeniyle böyle bir araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Araştırmadan elde edilecek bulgular ve sonuçlar ışığında özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunlarının ayrıntılı olarak belirlenip sağlıklı bir şekilde değerlendirilerek çözüm önerilerinde bulunulmasının, problemlerin belirlenmesinin ve incelenmesinin, eğitimde kalitenin artmasına yarar sağlayacağı, çalışmalara zenginlik katacağı, benzer çalışmalara kaynak sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayılılar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Özel eğitim sınıfında çalışan katılımcıların uzman görüşleri doğrultusunda yeterli sayıda olduğu varsayılmıştır.
2. Yapılan bu araştırmaya katkı sunan özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin, yarı yapılandırılmış görüşme formu içerisinde yer alan ve kendilerine yöneltilen sorulara doğru ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklarla yürütülmüştür:

1. Yapılan bu araştırma 2021-2022 döneminde Konya'nın Meram, Karatay, Selçuklu merkez ilçelerindeki özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerle sınırlıdır.
2. Yapılan bu araştırma genel eğitim okulları (ilkokul ve ortaokul) bünyesi içerisindeki özel eğitim sınıflarında çalışan 20 öğretmenle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Özel eğitim: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (MEB, 2018) özel eğitim “bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmıştır. Bu araştırma kapsamında özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, özel gereksinimli bireyleri yetiştirmek için aldıkları eğitimi ifade etmektedir.

Öğretmen: TDK (2022)'ye göre öğretmen, “mesleği öğretmek olan kimse” anlamına gelmektedir. Bu araştırma kapsamında öğrenciye eğitim hizmeti sunan alan ve branş öğretmenlerini ifade eder.

Özel Eğitim Öğretmeni: Üniversite bünyesinde dört yıllık lisans eğitimini tamamlamış, özel gereksinimli bireylere eğitim hizmeti sunmak amacıyla yetiştirilmiş

personel olarak tanımlanabilir. Bu araştırma kapsamında özel eğitim sınıfında özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye eğitim veren kişiyi ifade etmektedir.

Öğretmen Yeterliği: “Öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlardır” (MEB, 2017). Bu araştırma kapsamında öğretmenlerin iletişimdeki yetkinliğini ifade etmektedir.

İletişim: İletişim bireyler arasında kurulan bağda duygu, düşünce ve bilgi alışverişinin sağlanmasıdır. TDK (2022)’ye göre “duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, haberleşme” olarak tanımlanmaktadır. “Birey ile birey, birey-grup, birey- toplum, grup ile grup, grup-toplum ve toplumlar arasındaki düzenlenmiş yaşayış amaçları yönündeki karşılıklı ilişki ve etkileşimi içermektedir” (Aşkun, 1989). Bu araştırma kapsamında özel eğitim sınıfında eğitim gören özel gereksinimli öğrenci üzerinde etkisi bulunan paydaşların etkileşimini ifade etmektedir.

İletişim Sorunları: İletişim sürecinde yer alan tarafların duygu, düşünce ve beklentilerini ifade edememeleri sonucunda ortaya çıkan durumlardır. Bu araştırma kapsamında özel eğitim sınıfında bulunan öğrenciler üzerinde etkisi olan paydaşlar arasında, etkileşimi olumsuz etkileyen durumları ifade etmektedir.

İşbirliği: Bir soruna ilişkin ortak bir anlayış oluşturmaya ve sürdürmeye yönelik sürekli bir girişimin sonucu olan koordineli ve eş zamanlı yapılan bir faaliyettir (Roschelle ve Teasley, 1995). Bir hedefi gerçekleştirmek için iki ya da daha çok kişinin çalışmalarını birleştirme durumudur. Bu araştırma kapsamında özel eğitim öğretmeni, aile, yönetici ve diğer eğitim paydaşları arasındaki ekip çalışmasını ifade etmektedir.

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Bu bölüm makaleler, tezler, kitaplar, dergiler ve araştırma konusuyla ilgili olan kaynaklara ulaşılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu bölümde İletişim, İletişimin Ögeleri, İletişimin Özellikleri, Öğretmen ve İletişim, İşbirliği, Ekip ve Ekip Çalışmasında Modeller, Yeterlilik, Özel Eğitim ve Özel Eğitim Sınıfı başlıkları yer almıştır. Alan yazında ayrıca Türkiye’de ve Türkiye dışında ulaşılabilen ilgili araştırmalara da yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve İle İlgili Araştırmalar

2.1.1 İletişim

İletişim sosyal bir varlık olan ve sürekli etkileşim içerisinde olmak zorunda olan insan için önemli bir kavramdır. İnsanların sosyal, psikolojik, ekonomik ve eğitsel ihtiyaçları için diğer insanlara bağımlı olduğu toplumda; fikir, beklenti, algı ve duygu alışverişinde bulunmak için iletişime ihtiyaç vardır. Başta çalışma hayatı ve eğitim kurumları olmak üzere toplumun her kesiminde iletişimin gerekliliğine ihtiyaç duyulmaktadır (Mohsin, 2020). Literatürde iletişimin birçok tanımı bulunmaktadır.

İngilizce ve Fransızca dillerinde iletişim anlamına gelen communication kelimesi Latince ‘ortak’ (common) anlamına karşılık gelen communis kelimesinden türetilmiştir (Adair, 2016). Dolayısıyla kaynak ile alıcı arasında bir ortaklıktan bahsetmek mümkündür. Bu düşünceden hareketle bilgi, duygu, düşünce ve anlamların ortak semboller aracılığıyla iletilmesi iletişim olarak tanımlanmaktadır (Tanrıöğen, 2018). Gönenç’e (2014) göre iletişim duyguların, bilginin, fikirlerin ve benzerinin simgeler kullanılarak iletilmesidir. Kılınçarslan’a (2018) göre iletişim hayatımıza yön veren, bazen mutlu veya mutsuz eden, anne karnından itibaren her zaman bizimle olan vazgeçilmez bir olgudur. İletişim kişileri birbirine bağlayan, onların sosyal bir grup olarak uyum içerisinde çalışmasını sağlayan bağıdır. Bu bağın insanlar üzerinde yakınlaştırıcı ve uzaklaştırıcı etkisi bulunmaktadır (Demir, 2014).

İnceoğlu (2011) iletişimi göndericinin, kendisine hedef olarak seçtiği kitlenin, bireyin davranışlarını istediği yönde etkileme, yönlendirme edimi olarak ifade etmektedir. Koçak (1991) iletişimi bireyleri etkilemek, bilgi sağlamak bir hedefi yerine getirmek için duyguların, düşüncelerin, ihtiyaçların vb. yazı, işaret, jest ve mimikler aracılığıyla sesli veya sessiz bir şekilde iletildiği süreç olarak belirtmiştir. Tuna’ya (2014) göre iletişim bilgilerin sözel olarak

aktarılması, alışverişi, kişilerin birbirlerini anlaması, diğer kişileri etkilemek amaçlı bilgi iletimi şeklinde tanımlanmaktadır. Çetinkaya (2017) ise iletişimi duygu, düşünce ve bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla diğerlerine aktarılması, haberleşme, bildirim olarak ifade etmiştir. Janousek (2019) iletişimin hem göndericinin etkinliğini hem de alıcının karşılık gelen değişikliklerle etkinliğini içeren eylem olduğunu belirtmektedir.

2.1.2 İletişimin öğeleri

İletişim gönderici ile alıcı arasında kurulan bir süreci ifade etmektedir. Bu sürecin gerçekleşmesi için bazı öğelerin bir araya gelmesi ve iletilerin kodlanarak kanal yoluyla bir göndericiden bir alıcıya aktarılması ve alıcı tarafından tamamlanması gerekir. Sağlıklı bir iletişimin oluşması için amacın, duygu ve düşüncelerin alıcıya ya da alıcıdan kaynağa yöneltilen dönütün, karşılıklı olarak eksiksiz ve doğru bir şekilde ulaşması gerektiği söylenebilir. İletişimin kaynak, mesaj, alıcı, kanal, geribildirim gibi öğeleri bulunmaktadır.

Kaynak (Gönderici)

İletişim süreci, iletiyi gönderen bir kaynak tarafından başlatılır. Bu kaynak iletiyi alıcıya gönderen kişi, toplum veya grup olabilir. İletişimin olduğu yerde mutlaka bir kaynak bulunmaktadır (Yüksel, 2019). Kişilerin duygu, düşünce, bilgi ve ihtiyaçlarıyla ilgili durumların aktarılması bir kaynağın bulunmasını gerektirir. Bu anlamda kaynağın iletişim becerisi, kişiliği, bilgisi, deneyimi, çevresi, toplumsal ve kültürel etmenler tarafından etkilendiği söylenebilir. Kurulacak iletişimin temelinde kaynağın mesajları yer almakta ve kaynak iletişimi başlatırken süreci geri alamayacağı özelliğini içinde barındırmaktadır (Gönenç, 2014).

İletişim sürecinin en önemli unsuru olan kaynağın iletişim içeriğini çok iyi bilmesi, kendini tanıması ve alanla ilgili bilgiye yeteri kadar hakim olması gereklidir. Aynı zamanda kaynağın karşısındaki kişi veya kişileri de tanıması, eğitim düzeylerini ve yaşantılarını bilmesi, iletişimin başarılı bir şekilde sonuçlanmasında ve istenilen davranışların oluşturulmasında etkilidir (Aytekin, 2021). Kaynağın anlatma becerisinin kendisinin bilgi birikimine ve deneyimine bağlı olduğu söylenebilir. Bu nedenle kaynağın kendi özelliklerini bilerek, iyi ilişkiler kurmasının, iletişim sürecinde tüm kanalları etkili bir biçimde kullanmasının iletişime yararı olacağı ifade edilebilir.

Mesaj (İleti)

Kaynak ile alıcı arasındaki iletişimin kurulma sebebi mesajdır. Duygu ve düşüncelerin alıcıya ulaşmasını sağlayan sembol ve işaretlere mesaj denilmektedir. Kaynak bu sembollerle aktarım sağlar. Kaynak tarafından kullanılan sözler, jest, yüz ve mimik hareketleri mesaj özelliği taşıyarak alıcı tarafından yorumlanıp, anlamlandırılabilir. Ortak yaşantı mesajı çözülmesinde kolaylık sağlayabilir, ortak yaşantının olmaması durumunda kodun çözülmesi zorlaşacağı için anlaşmanın gerçekleşmesi mümkün olmayabilir. Kaynak duygu, düşünce ve bilgilerini alıcıyla paylaşmak isterse kodlamada yer alacak sembol ve işaretlerin alıcının anlayabileceği şekilde düzenlenmesine dikkat etmelidir. Mesajın dikkat çekici olması alıcı tarafından anlamlandırılmasını sağlamakta, sözel sembollerin yanında görsel desteklerin de kullanılması dikkat çekiciliği arttırmaktadır (Bağdoğan, 2018). Etkili bir mesajda dilin açık ve sade olmasına, içeriğinin net olmasına, alıcı tarafından ilgi çekmesine, karmaşık olmamasına, ortak öğelerle kodlanmasına dikkat edilmelidir.

Alıcı (Hedef)

Kaynak tarafından iletilen mesajın hedef kitlesine alıcı denilir. İletişimin etkili olabilmesi ve aynı şekilde anlaşılması için kaynak, alıcının durumunu çok iyi bilmelidir. Alıcının psikolojik, sosyolojik ve eğitsel durumları kaynağın iletmek istediği mesajların doğru algılanmasını etkilemektedir (Tanrıöğen,2018). Bu nedenle kaynağın alıcının özelliklerini bilmesi ve doğru bir şekilde kodlamalar yapması, alıcının da iyi bir dinleyici olması gerektiği söylenebilir.

İletişim sürecinin önemli unsurlarından biri olan alıcıdan istenen tepkiyi vermesi beklenir, fakat alıcı her daim istenen tepkiyi veremeyebilir. Kaynak ile alıcının aynı amaca hizmet etmelerindeki uyumsuzlukları, iletişimlerinde aksaklıkları meydana getirir. İstenen bir iletişimin gerçekleşmesi için alıcıyla yüz yüze iletişim kurularak alıcının da iletişime aktif katılımının artırılması sağlanmalıdır. Alıcı da iletişimin bir parçası olduğuna göre, o da kaynak gibi iletiler alıp, iletiler gönderebilir. İletileri gönderirken bu sefer kaynak rolünü üstlenir (Ergin, 2020).

Kanal (Araç)

Kanal, iletinin göndericiden alıcıya doğru aktarıldığı yolu ifade etmektedir (Ertürk, 2013; Özdemir, 2013).Kaynak ile alıcı arasındaki ileti alışverişini sağlayan televizyon,

telefon, radyo vb. gibi araçlar kanal olarak isimlendirilebilir ve bunlar da ortaya çıkabilecek aksaklıklar iletişimin kalitesini düşürebilir.

İletinin alıcıya sunuluş şekli olan kanal, gönderici ve alıcı arasında bir bağıdır ve mesajlar bu bağ sayesinde alıcıya ulaştırılmaktadır (Balyer, 2019). İletişimde amaç neyse kullanılacak kanal da buna yönelik olmalıdır. Karşımızdaki kişiye, iletilen konuya ve amaca göre kullanacağımız kanal belirlenmektedir. Kanal ne kadar çok duyu organına hitap ederse o kadar iletişim etkinliği artmaktadır (MEB, 2015).

Geri bildirim (Dönüt)

Mesajın anlaşılıp anlaşılmadığını ortaya çıkaran iletişim unsuru geribildirimdir. Geri bildirimin önemsenmediği durumlarda iletişim süreci tek yönlü olur ve alıcıdan beklenen tepki görülmediği için iletişim etkinliğinden bahset mümkün olmamaktadır (Ada, 2021). İletişim sürecinin devamlılığını sağlayan, alıcıdan göndericiye yönelen, olumlu, olumsuz ve tepki vermemelik olarak üç şekilde ortaya konan geri bildirim bazı özelliklere sahip olmalıdır. Geri bildirim verilirken mesajla ilgili olmasına, beklenen davranışı tanımlamasına, uygun vaktin seçilmesine ve amacın iyi belirlenmesine dikkat edilmelidir.

2.1.3. İletişimin özellikleri

Toplumsal işlevi olan iletişimin özellikleri bulunmaktadır. Baltaş ve Baltaş (2002) tarafından bu özellikler belirtilmiştir; *İletişimde İlk Dakika (Başlangıç) Önemlidir*. İki insan arasındaki ilk izlenim iletişim sürecinin belirleyicisidir. Karşılaşılan kişinin fiziki durumu, bulunduğu ortam, kelimeleri, jest ve mimikleri bu süreçteki etkiyi oluşturmaktadır. Bu etkiyi algılayan kişi değerlerine göre bir çerçevede yorumlayıp, değerlendirerek karşısındaki kişi hakkında olumlu ya da olumsuz olarak bir karar verir. *İletişim Kişiyi Karşın Değil Kişiyi Yapılır*. İletişim başka kişiyle yapılan bir süreç olmakla birlikte, taraflardan birinin pasif diğerininse aktif olmasıyla kurulamaz. Eğer hedef kitle hazır değilse süreç tıkanabilir. *İletişim Süreci Bir Bütündür*. İletişimi beden dilinden, jest ve mimiklerden ayrı tutarak ya da sadece sözel iletişim olarak değerlendirmek bizi yanıltabilir. Bu nedenle iletişimi bir bütün olarak değerlendirmemiz gerekir.

Bir başka çalışmada iletişim üzerinde yapılan çalışmaların üç temel özellik üzerinde yoğunlaştığı belirtilmektedir (MEGEP,2015).

-İletişim faaliyeti kişileri gerektirir ve karşılıklı olarak kişilerin birbirlerini anlama gereksinimleri sayesinde kurulabilir.

-İletişim paylaşmayı gerektirir. Kaynak ve hedef ortak anlamlar üzerinde anlaşmalıdırlar.

-İletişim semboliktir. Jestler, mimikler, sözcükler, sesler iletişimin sembolleridir.

2.1.4 Öğretmen ve iletişim

Öğretmenlik, geleceğin yetişkinleri olan öğrencilerin daha iyi yetiştirilmesi, geliştirilmesi ve yetiştirilmesi açısından diğer meslekler arasında stratejik öneme sahiptir (Koçak ve Sarı, 2021). Böyle bir öneme sahip olan öğretmenlerin iletişim konusunda yeterli olması, iletişim süreçlerini iyi yönetmesi beklenmektedir. Çünkü iletişim becerisi iyi olan öğretmenlerin sorunları daha olumlu bir şekilde çözeceği düşünülmektedir (Baykara Pehlivan, 2005). Öğretmenliğin toplumla en fazla iç içe olduğu, sürekli etkileşim ve iletişimin kurulmasını gerektiren bir meslek olduğu ifade edilebilir. Öğretmenin eğitim öğretim sürecini yönetmesi, öğrencilerde olumlu çıktılar sağlaması için eğitimin paydaşlarıyla olumlu iletişim kurması gerekmektedir.

Öğretmen-veli iletişimi

Eğitim sisteminin önemli paydaşlarından olan ailelerin eğitim sürecine katılmalarının, eğitim kalitesinin artırması bakımından önemli olduğu belirtilmektedir (Yılmaz ve Tepe, 2020). Bu nedenle iyi bir öğretmen veli iletişiminin okulların istediği ebeveyn katılımının sağlanmasına yardımcı olacağı söylenebilir. Aileler çocukları ve kendileriyle ilgili öğretmenlere bilgi sağlayan kişilerdir. Öğretmenler çocuğun mevcut durumuyla ilgili bilgileri, yaşadıkları problemleri, sevdiği ve sevmediği şeyleri, eğitimsel durumunu ve ihtiyaçlarıyla ilgili bilgileri aileler aracılığıyla edinirler (Sarı vd., 2017).

Okulun hedeflerini yerine getirmesi, öğretmen ve ailenin birlikte aynı amaca uygun hizmet etmesiyle mümkün olabilir. Bunun yapılabilmesi için öğretmen ve aile arasında karşılıklı güvenin sağlanması, okulun hedeflerinin aileler tarafından bilinmesi ve bunlar için de aile ve öğretmen arasında sağlıklı iletişimin olması gerekmektedir. Öğretmenler ailelerle iletişim kurarken sorun olabilecek değişkenleri ortadan kaldırmalı, ailelerle empati kurabilmeli ve işbirliği halinde çalışmalıdır (Aytekin, 2021). Aile ve öğretmen işbirliğinin etkili olabilmesi için ailelerle çalışan öğretmenlerin kişilerarası iletişim becerilerine sahip

olması gerekmektedir (Sarı vd., 2017). Etkili ve kaliteli bir öğretmen-aile etkileşimi gerçekleştiğinde, problem davranışın azalması ve akademik başarının artması gibi olumlu sonuçların ortaya çıktığı belirtilmektedir (Dawson ve Wymbs, 2016; Messina vd., 2015).

Aile öğretmen arasındaki ilişkinin öğrenci performansı üzerinde etkilerinin olduğu bilinmektedir (Lawrence ve Heller 2001). Dolayısıyla öğretmenler ailelerle olan ilişkilerini geliştirmeli, mesajlarını iletmede başarılı olabilmeleri için açık ve net bir dille iletişim kurabilmelidirler. Öğretmenler çocukların akademik ve sosyal davranışları konusunda velilere gerekli bilgiyi iletemediklerinde öğretmen aile etkileşimlerinde harcanan zamanın verimsiz geçeceği söylenebilir. Samimi, açık, güvene dayalı, işbirliğinin, saygının ve karşılıklı dinleme becerisinin olduğu bir atmosfer ortamının iletişimi etkili kılacağı söylenebilir. Böyle bir ortam yaratmak için öğretmen empati göstermeli, ebeveynin suçluluk, öfke veya savunma duygularına karşı duyarlı olmalıdır. Öğretmenlerin gerekli iletişim becerilerine sahip olmaları velilerle tartışmamaları, doğrudan tavsiye vermemeleri ve yönlendirme yapılabilmesi için kapasitelerini aşan sorunları bilmeleri tavsiye edilebilir.

Öğretmen- öğretmen iletişimi

Öğretmenler görevleri gereği ve kendi beklentilerini, gereksinimlerini karşılamak amacıyla okulda bulunan diğer öğretmenlerle iletişim kurmak durumundadır. Öğretmenler arasında gerçekleşen olumsuz iletişim, sorunların yaşanmasına, yanlış anlaşılmalara ve sonuç olarak da verimsiz ve motivasyon eksikliğinin yaşandığı ortamda eğitim yapılmasına sebebiyet verebilmektedir (Çiftçi, 2008).

Öğretmenler öğrencileriyle ilgili bilgileri meslektaşlarıyla paylaşma ve bilgi alışverişi gerçekleştirme konusunda zaman sorunu yaşamaktadırlar (Conley vd.,2004). Öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerinde çıkan sorunlarla baş edebilmeleri ve gerekli desteği meslektaşlarından alabilmeleri için iletişim kurabilme imkanına sahip olmaları gerekmektedir (Tschannen-Moran, 2001). Öğretmenlerin diğer öğretmenlerle etkileşimde bulunmasının, güvene dayalı ilişkiler kurmasının ve işbirliği içinde çalışarak, ekip ruhuyla davranmalarının okulun hedeflerini yerine getirmesi ve okul kültürüne katkıda bulunması açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Öğretmenler arasında yeterli düzeyde etkileşimin gerçekleşmemesi öğretmenlerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamayarak mutsuz olmalarına dolaylı olarak da öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemeye neden olabilir. Bu anlamda okul yöneticilerinin

öğretmenler arasında, öğrenciler üzerinde olumlu yansımalarının olacağı gerekli iletişim ortamını sağlaması gerektiği söylenebilir.

Öğretmen - yönetici iletişimi

Eğitim kurumlarının istenilen hedeflere ulaşması için iletişim süreçlerinin etkili bir biçimde sürdürülmesi gerekmektedir (Çınar, 2010). Bunu sağlamada önemli görevleri olan okul yöneticilerinin, yeterli iletişim yetkinliğine sahip olması, iletişim süreçleri ve iletişim engelleriyle ilgili bilgiler konusunda iyi yetişmiş olmaları beklenmektedir (Bursalıoğlu, 2021). Öğretmenler ile yöneticiler arasındaki ilişkiler okulun atmosferini ve okulda çalışan personelin moralini etkilemektedir. Öğretmenler okul yöneticilerinden etkilenecek mutlu veya mutsuz bir şekilde çalışmalarını sürdürür ve ilişkilerini buna göre düzenlerler. Bu ilişki yapıcı yönde olduğu zaman sonuçları tüm personele olumlu bir şekilde yansımaktadır (Bursalıoğlu, 2021).

Okullarda etkili iletişimin kurulmasında ve yönetilmesinde sorumlu olan kişi okul yöneticileridir. Okullarda yöneticiden, öğretmenlerden, kanallardan kaynaklı bazen sorunlar yaşanmakta ve bu nedenle de iletişim sürecinde sıkıntılar yaşanabilmektedir (Argon ve Zafer, 2009). Okul yöneticilerinin böyle durumlarda gerekli müdahalelerde bulunarak sorunu çözmesi ve bu durumların yaşanmaması için önlem alması gerekir. Okul yöneticilerinin, okullarda olumlu bir okul iklimi oluşturmak, koordinasyonu sağlamak, etkili kararlar vermek, değişen durumlara göre uyum sağlayabilmek, plan ve programları etkili bir şekilde sürdürmek, doğru değerlendirmelerde bulunmak ve olan şartlarını geliştirmek için etkili iletişim becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Ada vd., 2015).

Okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler için öğrenme ortamları yaratmada, öğretmenler üzerindeki etkileri aracılığıyla öğrenci-öğrenme sonuçlarını geliştirmede ve örgütsel politika ve süreçlerde önemli bir potansiyele sahiptir (Hallinger vd., 1996; Hallinger ve Heck, 1998; Hitt ve Tucker, 2016). Okul yöneticileriyle ilgili yapılan araştırmalar, yöneticilerin okulların başarısı ve etkinliği üzerindeki etkisine vurgu yapmaktadır (Murphy vd., 2007; Salo vd., 2015; Simkins, 2005). Okul yöneticileri öğretmenler ve örgütsel süreçler üzerindeki etkileriyle öğrenci başarısını artırma konusunda önemli bir potansiyele sahiptir (Grissom vd., 2013; Hallinger vd., 1996). Okul yöneticilerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi genellikle dolaylıdır yönetici-öğretmen ilişkisi ve öğretimin kalitesi aracılığıyla kendini göstermektedir (May vd., 2012).

Okul yöneticilerinin okul içi ve dışında etkili iletişim sürdürmeleri beklenmektedir (Daniels vd., 2019). Etkili iletişim ve ilişkiler sadece tek yönlü bir iletişimden ibaret değildir, aynı zamanda öğretmenlere söz hakkı verir. Okul yöneticileri planlamalara ve karar alma süreçlerine öğretmenleri dahil etmek için fırsatlar oluşturmalarıdır (Schneider ve Burton, 2005). Ayrıca etkili yöneticiler okul içi ve okul dışı ilişkilerin iyi sürdürülmesi, okulu ve üyelerini temsil eden ve farklı paydaşlarla (personel, veliler ve diğer ilgili okul içi ve okul dışı paydaşlar) iyi ilişkiler sürdüren kişiler olmalıdırlar (Grissom ve Loeb, 2011; Kondakçı ve Sivri, 2014; Land, 2002).

Okul iklimi, öğretmenler arasındaki karşılıklı güvene ve müdür ile öğretmenler arasındaki ilişkiye vurgu yapılarak açıklanmaktadır. Daha spesifik olarak, personeli ile güven inşa eden ve işbirliğinde bulunan okul yöneticileri öğrenci başarısının artmasına katkıda bulunur (May vd., 2012). Etkili okul yöneticileri sık sık geri bildirimde bulunur, başarıları takdir eder ve ödüllendirir (Dös ve Savas, 2015). Geri bildirim ve tanınma, öğretmenlerin öz yeterliklerinin ve okula bağlılıklarının gelişmesine yol açar (Ross ve Gray, 2006). Okul yöneticilerinin öğretmenlerle sağlıklı iletişim kurmasının, öğretmenlerin beklentilerinin karşılanmasının, öğretmenlere geri bildirimlerde bulunulmasının okul kültürüne ve iklimine olumlu yansıtacağı söylenebilir.

2.1.5 İşbirliği

Okullarımızın ve öğrencilerimizin gelecekteki başarısı için işbirliği gereklidir. İşbirliği bir soruna ilişkin ortak bir anlayış oluşturmaya ve sürdürmeye yönelik sürekli bir girişimin sonucu olan koordineli ve eş zamanlı yapılan bir faaliyettir (Roschelle ve Teasley, 1995). Öğretmenlik mesleği genel yeterlilik alanlarından tutum ve değerlerde, iletişim ve işbirliğine değinilerek öğretmenin, aile ve eğitimin diğer paydaşlarıyla işbirliği ve etkili iletişim kurması gerektiği belirtilmektedir (MEB, 2017). Öğretmenler ailelerin, birlikte çalıştıkları öğretmenlerin, sosyal, psikolojik, kültürel durumunu dikkate alarak işbirliği yapmalı ve bunun için etkili iletişim becerilerini kullanmalıdır. Dolayısıyla bu noktada iletişim becerilerinin, işbirliği için temel yapı taşları görevini üstlendiği söylenebilir.

İşbirliği, öğrencinin öğrenmesinden ve yaşam kalitesinden sorumlu olanlar arasında öğrenciyle ilgili çeşitli uzmanlık ve bakış açılarının paylaşılmasına olanak tanır. Bu paylaşım öğretim hizmetlerini daha etkin bir şekilde planlamak ve uygulamak için öğrencinin ihtiyaçlarının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlar. İşbirliği faaliyetleri her

öğrencinin eğitim programını açıkça belirlenmiş sonuçları karşılayacak şekilde planlamaya, verileri toplamaya ve sonuçlara yönelik ilerlemeyi izlemeye odaklanmalıdır. Etkili ve amaçlı işbirliğinin sağlanması için okul müdürlerinin desteğinden faydalanılmalıdır.

Özel eğitimde hizmetlere uygunluğun belirlenmesi, uzmanlar aracılığıyla destek sunulması, öğrenci problemlerinin çözülmesi, eğitim verilmesi gibi durumlar dahil olmak üzere çeşitli hedeflere ulaşmak için işbirliği tavsiye edilir (Burns vd., 2005). İşbirliği daha çok bireylerin işlerini nasıl paylaştıklarıyla ilgilidir, gönüllülük, karşılıklı hedefler, eşitlik, kritik kararlar için paylaşılan kaynaklar ile karakterize edilir. Aynı zamanda gelişimseldir, katılımcılar birbirlerine olan güvenleri arttırdıkça ve bir profesyonel topluluk duygusu yarattıkça zamanla büyür (Friend ve Cook, 2017). İşbirliğinin herhangi bir hedefe ulaşılabilirlik araç olarak faaliyet gösterdiği söylenebilir.

Nitelikli özel eğitim öğretmenleri uzmanlar, aileler ve diğer kişilerle işbirliği yapar. Bir ekip üyesi olarak özel eğitim öğretmenin rolü, değerlendirme bilgilerine dayalı olarak öğrencinin güçlü yanlarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmak ve uygulandığında öğrenci için maksimum fayda sağlayacak bir eğitim planı tasarlamak için tüm ekiple işbirliği içinde çalışmaktır (McLesky vd., 2017). Eğitim planının uygulanması ve değerlendirilmesi devam ettiği için özel eğitim öğretmenlerinin, bir öğrencinin öğretime tepkisini izleme çabasının bir parçası olarak değerlendirme sonuçlarını diğer öğretmenler, personel ve ailelerle düzenli olarak yorumlayabilmesi ve iletebilmesi gerekir. Özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirme iletişiminde aktif rol alması gerektiği söylenebilir.

Öğretmenler ve aileler hedefler belirlemek için etkili bir şekilde işbirliği yaptıklarında çocuklar bu durumdan daha fazla fayda görürler. Etkili işbirliği süreçleri güven inşa ederek, açık bir şekilde iletişim kurarak, başkalarının endişelerini ve fikirlerini dikkatle dinleyerek kolaylaştırılır (Fullan, 2008; Patterson vd., 2012; Lovey, 2004).

Öğretmen işbirliği ve birlikte öğretim

Öğretmen işbirliğinin, öğretmen gelişimini kişisel, kendine özgü düşünmenin ve dışarıdaki uzmanlara bağımlılığının azaltmanın ötesinden, öğretmenlerin birbirlerinden öğrenebilecekleri, uzmanlıklarını birlikte paylaşabilecekleri ve geliştirebilecekleri bir noktaya taşıdığı belirtilmektedir (Lieberman ve Miller, 1984). Ayrıca, öğretmenler arası paylaşım ve destekle gelen güvenin öğretmenleri cesaretlendirerek farklı aktiviteleri yapmaya teşvik ettiği, bununla birlikte öğretmenler arasında öğretmenlerin çalışmalarının bir parçası olarak sürekli

iyileştirme amacıyla çabaladıklarını öne süren bazı araştırma sonuçlarının yanı sıra görüşler de bulunmaktadır. Bu anlamda öğretmen işbirliğinin ve dayanışmasının, okulun gelişimi ile öğretmen gelişimi arasında hayati bir köprü oluşturduğu ifade edilmektedir (Bird ve Little, 1986; Rosenholtz, 1989).

Özel eğitim öğrencilerinin en az kısıtlayıcı ortamda bulunması gerekliliğiyle, birlikte öğretim kavramı yaygınlaşmıştır. Birlikte öğretim kavramı genel eğitim ve özel eğitim öğretmeninin birlikte çalışmasını ve öğretimde işbirliği yapmasını gerektirir. Arslantaş ve Gülsöz (2020) öğretimde işbirliğini “öğretimin paydaşlarının önceden görev alanları ve rolleri belirlenmiş olarak, yine önceden hazırlanan bir plana göre daha etkili öğretim ve öğrenme sağlamaya yönelik olarak görev ve faaliyet alanlarında yardımlaşması ve iş bölümü yapması” şeklinde tanımlamaktadır. Dolayısıyla etkili bir öğretimin gerçekleşmesi, hazırlanan planın hedeflere ulaşması için öğretmenler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (MEB, 2018) ilköğretim programı uygulayan özel eğitim sınıflarında öğrenim gören öğrencilere özel eğitim öğretmenin ders verdiği, ilkokulda açılan özel eğitim sınıflarında din kültürü ve ahlak bilgisi, ortaokulda açılan özel eğitim sınıflarında ise din kültürü ve ahlak bilgisi, müzik, beden eğitimi, görsel sanatlar ve meslek derslerinin alan öğretmenleri tarafından okutulduğu ve alan öğretmenine özel eğitim öğretmenin eşlik ettiği ifadelerine yer verilmektedir. Buradan da anlaşılabacağı üzere branş öğretmenleriyle özel eğitim öğretmenlerinin birlikte öğretim ve işbirliği yapmasının kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin farklı branşlardan öğretmenlerin desteğine ihtiyacı olduğu bilinmektedir. Özellikle özel eğitim sınıfında bulunan öğrencilerle farklı branşlardan olan öğretmenler arasında diyalogların geliştirilmesinin, özel eğitim öğretmenin diğer öğretmenlerle olan işbirliğine ve iletişimine bağlı olduğu söylenebilir. Bunun hem öğrenci üzerinde hem de öğretmenler üzerinde psikolojik ve sosyal etkilerinin olacağı belirtilebilir. Öğretmenlerin işbirliği ve meslektaş dayanışması sadece moral ve öğretmen memnuniyetini etkilememekte aynı zamanda öğretimin en üst düzeye ulaşması için kesinlikle olması gerektiği belirtilmektedir (Hargreaves,1992).

2.1.6 Ekip ve ekip çalışmasında modeller

Ekip “görev bakımından birbirini tamamlayan kimselerin topluluğu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Dolayısıyla ekibin ortak bir amaç doğrultusunda paylaşımlarda bulunan ve birlikte hareket eden insan topluluğu olduğu söylenebilir. Özel eğitimde ekibin yeri çok önemlidir. Çünkü özel eğitim bireysel çabalardan ziyade takım işidir (Tuna, 2021). Özel gereksinimli çocuklar ve aileleri, genellikle fiziksel, sosyal ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamak için farklı uzmanların görüşlerine ve hizmetlerine ihtiyaç duymaktadır (Bock Hong ve Reynolds-Keefer, 2013). Bu durum farklı disiplinlerdeki uzmanların sürece dahil edilmesini gerektirmektedir. Alan yazında yaygın olan ekip modelleri çok disiplinli, disiplinlerarası ve disiplin ötesi modelleridir.

Çok disiplinli ekip modeli

Multidisipliner ekip modeli olarak da bilinen bu yaklaşım benzer hizmetleri değerlendiren ve sağlayan, iletişim için resmi mekanizmalara sahip olan ve farklı disiplinlerden uzmanları içeren hizmet modelidir (Arslantaş ve Gülsöz, 2020). Tercan ve Bıçakçı (2017) multidisipliner yaklaşımın işleyişini “farklı disiplinlerdeki uzmanlar birbirinden bağımsız hedeflerle soruna yaklaşırlar da ortak bir problemi çözmek için asgari bir ilişki içerisindedirler” şeklinde açıklamaktadır. Bu modelde her ekip üyesi bir çocuğun gelişiminin bağımsız bir değerlendirmesini yapabilir ancak üyeler daha sonra bulgularını ve planlarını paylaşmak için resmi bir vaka toplantısı için bir araya gelebilir (AOTA, 1997 aktaran Kalkan ve Rakap, 2021). Ekip üyeleri, iş deneyimleri ve eğitimlerinin bir sonucu olarak farklı bilgi ve beceri alanlarında uzmandır (Van der Vegt ve Bunderson, 2005). Multidisipliner ekipte özel eğitim ve sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler, okul müdürleri bulunmakta, okulun şartlarına bağlı olarak odyologlar, fizyoterapistler, sosyal hizmet uzmanları ve dil konuşma terapistleri de yer almaktadır (Arslantaş ve Gülsöz, 2020).

Disiplinlerarası ekip modeli

İnterdisipliner yaklaşım olarak da bilinen bu modelde ekip üyeleri sık sık işbirliği yapmakta ve iletişime güçlü bir bağlılık göstermektedir. Ekip üyeleri her disiplinin en önemli iyileştirici hedeflerini birleştiren ve olumlu bir sonuç potansiyelini en üst düzeye çıkaran bir müdahale stratejisi tasarlamak için işbirliği yapar. Disiplinlerarası ekipler, çocuklar ve aileler için kaynaştırıcı planlar üretmek için ekip üyelerinin farklı bakış açılarından faydalanmaktadır (AOTA, 1997 aktaran Kalkan ve Rakap, 2021). Disiplinlerarası bir yaklaşım sistematik bir

yaklaşım sağlamaktadır (Rosenfield,1992). Ekiplerin ekiple ilgili çeşitli uygulamalarda yer alma sıklığı, disiplinler arası ekip oluşturma başarısı için önemli olmakla birlikte ekip üyeleri arasındaki etkileşimlerin türleri ve kalitesi de aynı derecede önemli olmaktadır. Ekip üyelerinin ne kadar iyi çalıştığı ve birbirlerinin çalışmalarına verilen destek düzeyi gibi etkileşimler de ekibin başarısını etkilemektedir (Mertens ve Mulhall, 2000).

Disiplenler ötesi ekip modeli

Disiplenler ötesi ekip modeli transdisipliner yaklaşım olarak da bilinmektedir. Ekip üyelerinin, geleneksel durumlardan ziyade diğer üyelerden bir şeyler öğrendiği ve öğrettiği bir hizmet sunum modelidir. Değerlendirme, iyileştirme planlaması ve hizmet sunumu genellikle birden fazla disiplin tarafından aynı anda yürütülmektedir. Disiplinler arasında ortak belirlenen alanlar üzerinde durulmakta ve bu durum ileride olacak ortak faaliyetler hakkında bir öngöründe bulunmayı sağlamaktadır. Görev dağılımı, disiplinden ziyade fiili uzmanlığa dayalıdır (AOTA, 1997 aktaran Kalkan ve Rakap, 2021). Bu ekip çalışmasındaki işbirliğinin faydalarından biri, eğitimciler, sağlık uzmanları, terapistler ve aileler arasında uzun süreli ilişkilerin geliştirilmesidir. Bu ekipte aileler, genel ve özel eğitim öğretmenleri, yöneticiler, dil ve konuşma terapistleri, sosyal hizmet uzmanları, fizyoterapistler, sağlık uzmanları gibi farklı disiplin alanlarından uzmanlar yer almaktadır. Farklı disiplin alanlarından olan bu uzmanlar özel gereksinimli çocuklara ve ailelerine hizmet etmek için çaba göstermektedir (Bock Hong ve Reynolds-Keefer, 2013).

2.1.7 Yeterlilik

İnsanlar baş etme yeteneklerini aştığını düşündükleri faaliyetlerden kaçınmakta, ancak kendilerinin yönetebileceklerine inandıkları faaliyetleri üstlenmekte ve güvenle gerçekleştirmektedirler (Bandura, 1982). Yeterlik yargıları, insanların ne kadar çaba harcayacaklarını ve engeller karşısında ne kadar ısrar edeceklerini belirlemektedir. İnsanların yeterliklerine ilişkin yargıları çevre ile ileriye dönük, faaliyetler sırasında, düşünce kalıplarını ve duygusal tepkilerini etkilemektedir. İnsanların yeterliği, önlerinde ne olduğuna hakim olması ve kendileri için önemli olan faaliyetlerle ilgili bağlantıyı hissetmek için kullandıkları içsel motivasyonlarıdır.

Yeterlik; “bir meslek alanına özgü görevlerin yapılabilmesi için gerekli olan mesleki bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma durumudur” (MEB, 2006). “Bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet” olarak ifade edilen (TDK, 2022) yeterlik kavramı öğretmenlerin

sahip olmaları gereken niteliklerin yükseltilmesi için öğretmenler tarafından kazanılması gereken bir kavram olarak görülmektedir (Köksal, 2008). Yılmaz ve Çokluk Bökeoğlu'na göre (2008) yeterli inancı olumlu olan öğretmenlerin etkili öğretim için farklı yaklaşımlar kullandıkları, daha çok sorumluluk hissettikleri, çocukların öğrenmeleri için daha fazla vakit ve çaba sarf ettikleri görülmektedir. Bu anlamda özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin de kendi alanlarında bu yeterliğe sahip olması gerektiği söylenebilir.

Öğretmenlik mesleği ve öğretmen yeterlikleri

Eğitim öğreten-öğrenen sözcükleri çerçevesinde insan-insan ilişkisinden, iletişiminden ve etkileşiminden beslenen mantıksal süreçlerin hâkim olduğu, ahlaki sonuçları hedef alan faaliyetlerin tümüdür. Ülkeler eğitim sistemlerini daha etkili ve verimli bir şekilde olmasını sağlamak için sürekli olarak çaba sarf etmek durumundadırlar. Bu anlamda eğitim sisteminin vazgeçilmez unsuru olan öğretmenlere büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Eğitimi etkili kılmanın en önemli yollarından birinin toplumsal süreçlerden etkilenen bir hassasiyete sahip olan öğretmenlik mesleğinin niteliklerini geliştirmekten geçeceği söylenebilir. Eğitim sisteminin en temel öğelerinden biri olan öğretmenin, niteliğinin eğitimin niteliğini etkilediği söylenebilmektedir. Öğretmenlik, uzmanlık bilgisi ve becerisi isteyen kutsal bir meslektir (Şişman, 2020). Öğretmenlik insanlık tarihinde önemli bir yere sahip olan, çeşitli nitelikler gerektiren profesyonel bir meslektir (Şimşek, 2020). Öğretmenlik uzmanlık bilgisi ve çeşitli nitelikler istediğine göre öğretmen olan kişilerin bir takım yeterliliklere sahip olması gerektiği söylenebilir.

İnsan ilişkileri bakımından öğretmenlik mesleği, diğer mesleklere göre daha çok insanlarla ilişki ve etkileşim kurmayı gerektiren bir meslektir. Öğretmenler okul ortamında yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerle, okul dışında ise aileler ve toplumla sosyal etkileşim içerisindeyler. Öğretmenlerden beklentiler bulunduğu kültür, coğrafya ve toplumun yapısı da dikkate alınarak değişebilmektedir (Çelikten vd., 2005).

Öğretmen yeterlikleri, “öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır. Eğitim alanında belirlenen hedeflere ulaşabilmek, bu süreçte yön veren öğretmenlerin nitelik ve yeterlikleriyle yakından ilişkilidir. Eğitim alanında hayata geçirilen bir yenilik öğretmenler tarafından öğrenme ortamlarına yansıtılmaz ise tasarlanan hedefe ulaşamayacağı açıktır. Öğretmenlerin temel yeterliklere sahip olması, öğrencilerin

başarılarını artırmanın ve kişisel gelişimlerini sağlamalarının anahtarlarından biridir. Bu yüzden hızla değişen dünyada, öğretmenlerin gelişimini teşvik etmek, yeterliklerini ve yeteneklerini artırmak hayati öneme sahiptir'' (MEB, 2017).

Öğretmen yeterliliği, öğretmenin belirli bir ortamda öğretim görevini başarıyla yerine getirmek için gerekli olan davranışları düzenleme ve yürütme yeteneğiyle ilgili inanca sahip olması şeklinde tanımlanabilir. Öğretmen yeterliliği ile öğrencilere sunulan eğitim öğretimin olumlu bir şekilde yürütülmesi, öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için yeni yöntemleri denemeye istekli olmaları, öğretmenlerin daha uzun süre mesleklerine devam etmeleri ve öğrenci başarısı arasında ilişki bulunmaktadır (Gibson ve Dembo, 1984; Skaalvik ve Skaalvik, 2010; Tschamen- Moran ve Hoy, 2001). Rosenholtz (1989)' a göre ise öğretmen performansı hakkında olumlu geribildirim almanın, diğer öğretmenlerle işbirliği yapmanın, velilerin okula katılımının ve öğrenci davranışlarının okul çapında koordinasyonunun öğretmen yeterliliği ile önemli decerede ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Tschamen-Moran ve Hoy, 1998). Motivasyonel bir yapı olarak öğretmen yeterliğinin, yeterlik düzeyinin bir öğretmenin öğretim durumunda harcayacağı çaba miktarını, engeller karşısında göstereceği çabayı etkilediği ve bu anlamda öğretmen yeterliğinin öneminin büyük olduğu ifade edilebilir.

Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri Tablo 2.1’de gösterilmektedir.

Tablo 2.1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

A- Mesleki Bilgi Yeterlik Alanı	B-Mesleki Beceri Yeterlik Alanı	C-Tutum ve Değerler Yeterlik Alanı
A1. Alan Bilgisi	B1. Eğitim Öğretimi Planlama	C1.Milli, Manevi ve Evrensel Değerler
Alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kuramsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahiptir.	Eğitim öğretim süreçlerini etkin bir şekilde planlar.	Milli manevi ve evrensel değerleri gözetir.
A2. Alan Eğitimi Bilgisi	B2. Öğrenme Ortamları Oluşturma	C2. Öğrenciye Yaklaşım
Alanının öğretim programına ve pedagojik alan bilgisine hâkimdir.	Bütün öğrenciler için etkili öğrenmenin gerçekleşebileceği sağlıklı ve güvenli öğrenme ortamları ile uygun öğretim materyalleri hazırlar.	Öğrencilerin gelişimlerini destekleyici tutum sergiler.
A3. Mevzuat Bilgisi	B3. Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme	C3. İletişim ve İşbirliği
Birey ve öğretmen olarak görev, hak ve sorumluluklarına ilişkin mevzuata uygun davranır.	Öğretme ve öğrenme sürecini etkili bir şekilde yürütür.	Öğrenci, meslektaş, aile ve eğitimin diğer paydaşları ile etkili iletişim ve işbirliği kurar.
	B4. Ölçme ve Değerlendirme	C4. Kişisel ve Mesleki Gelişim
	Ölçme ve değerlendirme, yöntem, teknik ve araçlarını amacına uygun kullanır.	Öz değerlendirme yaparak, kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalara katılır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesinde “Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği” biçiminde tanımlanmaktadır. Öğretmenlik mesleğini etkili bir şekilde icra edebilmek bazı yeterliliklerin sağlanmasıyla mümkün olabilmektedir. Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri, “mesleki bilgi yeterli alanı, mesleki beceri alan yeterliği ve tutum ve değerler alan yeterliği” olmak üzere 3 yeterlik alanı ile bunların yanında 11 alt yeterlik ve 65 performans gösterge olarak belirlenmiştir (MEB, 2017).

“Öğretmenlik Mesleği Yeterlik Alanları ve Alt Yeterliklerinde” Mesleki Bilgi Yeterlilik Alanında “alan bilgisi, alan eğitim bilgisi ve mevzuat bilgisi yeterlikleri” olarak üç alt yeterlilik alanı mevcuttur. Mesleki Beceri Yeterlik Alanında eğitim ve öğretim süreçlerini kapsayan faaliyetlerin gerçekleştirilmesini sağlayan yetkinlikler bulunmaktadır. Bu yeterlilik alanında “eğitim öğretim planlama, öğrenme ortamları oluşturma, öğretme ve öğrenme sürecini yönetme, ölçme ve değerlendirme” olarak 4 alt yeterlilik bulunmaktadır. Tutum ve Değerler Yeterlilik Alanında ise; “milli, manevi ve evrensel değerler, öğrenciye yaklaşım, iletişim ve iş birliği, kişisel ve mesleki gelişim” olarak 4 alt yeterlilik belirlenmiştir. Öğretmen yeterliliğinin, öğretme ve öğrenme sürecindeki faaliyetlerin başarıyla sonuçlanmasında önemli bir etken olduğu söylenebilir. Bu alt yeterliliklerden iletişim ve işbirliğinde, öğretmenlerin meslektaş, aile ve eğitimin diğer paydaşlarıyla etkili bir şekilde iletişim ve işbirliği kurması gerektiğiyle ilgili göstergeler belirtilmiştir (MEB, 2017).

Özel eğitimde öğretmen yeterlikleri

Özel gereksinimli olan öğrenciler normal gelişim gösteren akranlarından daha sistematik olarak planlanmış öğretime ihtiyaç duyarlar (Archer ve Hughes, 2011). Dolayısıyla bu öğrencilere eğitim verecek özel eğitim öğretmenlerinin de daha özenli ve sistematik yetiştirilmesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Özel eğitim öğretmenleri özel gereksinimli bireylerin eğitim öğretim ihtiyacını gidermek için özel olarak yetiştirilmiş personellerdir. Özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerine kıyasla farklı bilgi ve becerileri gerektirdiği söylenebilir. Özel eğitim öğretmenlerinin verimli olabilmesi, bazı yeterliliklere sahip olmasıyla mümkündür. Özel eğitim öğretmenlerinin rollerinin ve uygulamalarının, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere en iyi nasıl hizmet edileceği ve sonuçların nasıl iyileştirileceği arayışıyla birlikte sürekli olarak değiştiği, bu anlamda yeterliliği yüksek özel eğitim öğretmenlerine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Etkili özel eğitim öğretmenleri alan, pedagojik ve kanıta dayalı uygulamalar konusunda bilgi sahibi olan, öğretimin etkililiğini değerlendirmek için öğrencinin öğrenmesine ilişkin verileri kullanan kişilerdir. Bu öğretmenler genel eğitim müfredatı konusunda oldukça bilgiye sahip olmalı ve BEP' in hedeflerini oluşturmak için öğrencilerin ilerlemelerini dikkate alarak, kıyaslamalarda bulunarak uygun standartları belirlemelidirler. Yeterli özel eğitim öğretmenleri farklı bakış açılarına değer verir ve öğretim kararlarında öğrencilerin geçmişi, kültürleri, ekonomik, sosyal durumlarını göz önünde bulundurarak kararlarda bulunur. Yeterli özel eğitim öğretmeni, öğretmen liderliğindeki akran desteğinden faydalanan, teknoloji destekli uygulamaları kullanan ve bunları ne zaman ve nerede uygulayacaklarını iyi bilen, özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitimleri, destekleri, mesleki yargıları ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçları hakkındaki bilgileriyle birlikte mevcut durumu en iyi şekilde yapılandırmak için uğraşan kişilerdir (McLeskey vd., 2017).

Özel eğitim öğretmenlerinin etkili öğretimi, öğrencilerin başarısını destekleyen, onların ihtiyaçlarına yanıt veren, yüksek düzeyde duyarlı, açık, sistematik, öğretimsel ve davranışsal müdahaleler geliştirmelerine olanak tanıyan derin ve kapsamlı bir anlayış gerektirir. Özel eğitim öğretmeninden beklenenler öğrenciler hakkında detaylı bilgiler toplamak, öğrencilerin ilerlemelerini kaydetmek ve takip etmek, ailelerden ve genel eğitim öğretmenlerinden öğrenciler hakkında bilgileri toplamak, öğrenciler için kısa ve uzun vadeli öğrenme hedefleri belirlemek ve bunları paydaşlarıyla birlikte paylaşmak ve değerlendirmektir.

Özel eğitim öğretmenleri, öğrencilerin kısa, net ve ölçülebilir terimlerle ifade edilen zor ancak ulaşılabilir öğrenme hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacak öğretimi planlarlar (Hattie, 2008). Özel gereksinimli öğrencilerle verimli sonuçlar almak için özel eğitim öğretmenleri kanıta dayalı ve bu öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarına yanıt veren öğretimi sağlayan kişiler olmalıdır. Çünkü yeterli bir öğretmenin öğretimi, kişinin öğrencilerinin bilgisine, anlayışına ve mesleki yargının uygulanmasına dayalı olarak, belirli durumlarda ve bağlamlarda, belirli davranışların ve etkinliklerin uygun şekilde kullanılmasını ve bütünleştirilmesini gerektirir.

Etkili özel eğitim öğretmenleri, öğrencilere okul günü boyunca uygun sosyal davranışları uygulamaları için birçok fırsat sunan bir öğretim yaklaşımını benimseyerek uygun davranışı arttırmaya odaklanır. Ortaya çıkan sosyal ve davranışsal sorunları önlemek için kanıta dayalı uygulamalardan faydalanır. Etkili özel eğitim öğretmenleri öğrencilerin

güçlü ve zayıf yönleri konusunda bilgili, verileri kullanma ve yorumlama konusunda yeteneklidir. Etkili öğretmenler öğrencilere yeni edinilen bilgi ve becerileri genelleştirmeyi ve sürdürmeyi öğretmek için özel teknikler kullanır (McLeskey vd., 2017). Yeterli bir özel eğitim öğrenimi öğrencilere çok sayıda örnek sunarak diğer ortamlarda genellemesini sağlayan, sistematik bir şekilde pekiştirme tarifelerini kullanan, çeşitli materyallerden yararlanan kişiler olmalıdırlar.

Özel eğitim öğretmenleri yalnızca son derece etkili uygulamaları kullanma konusunda uzmanlığa sahip olmakla kalmayıp aynı zamanda bu uygulamaların etkililiğini ve gerektiğinde uygulamada değişikliklerle ilgili kararlar alma konusunda yetkin olarak esnek problem çözücüler olmalıdır. Etkili özel eğitim öğretmenin çocukların bireysel ihtiyaçları, hedefleri, programları ve zaman içindeki ilerlemeleri hakkında ailelerle işbirliği yapan, ailelerin özel eğitim süreçleri hakkında bilgilendirilmesini sağlayan, öğrencinin eğitimde yer alan tüm paydaşlarla etkileşim kuran ve işbirliği içinde çalışan kişiler olması gerektiği söylenebilir.

2.1.8 Özel eğitim ve özel eğitim sınıfı

Özel eğitim, özel ihtiyaçları olan bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş yöntem ve eğitim programları ile onların engel tür ve derecelerine, bireysel özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ifade etmektedir (MEB, 2018). Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulan eğitim ortamları, en az kısıtlayıcı ortamdan en fazla bütünleştirici ortama doğru sıralanmakta, öğrenciler engel tür derece ve özelliklerine göre bu ortamlarda eğitimlerini sürdürmektedirler. Öğrenciler için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı normal akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıflarında tam zamanlı kaynaştırma eğitimi aldığı ortamlardır. Bunun mümkün olmadığı zamanlarda öğrenci kendi yetersizlik türüyle aynı olan akranlarıyla genel eğitim okullarında açılan özel eğitim sınıflarında eğitim görmektedir.

Özel eğitim sınıfı özel eğitime ihtiyacı olan çocukların genel eğitim okulları bünyesinde açılan aynı yetersizlik türüne sahip öğrencilerle birlikte eğitim aldığı sınıftır. Bu ortamlar öğrencilerin ihtiyacı doğrultusunda düzenlenir (Aral ve Gürsoy, 2011). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (MEB, 2018) geçen özel eğitim sınıflarıyla ilgili şu açıklamalara yer verilmiştir; aynı tür yetersizliği olan öğrencilere birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılır, öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak BEP hazırlanır, sınıf mevcudu en fazla

10 öğrenciden oluşur otizmde ise 4 öğrenciden oluşur. Öğrenciler BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda bazı dersleri ve sosyal faaliyetleri diğer akranlarıyla birlikte yürütür. Bazı dersler alan öğretmeni tarafından okutulur ve bu derslere özel eğitim öğretmenleri eşlik eder. Bu sınıflar bulunduğu okuldaki ders, teneffüs, yemek ve diğer etkinlik saatlerine uyarlar.

2.2 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde konu ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmalar iki grupta incelenmiştir. Birinci grupta; Türkiye’de konuyla ilgili yapılan araştırmalara, ikinci grupta ise; Türkiye dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1 Türkiye’de yapılan çalışmalar

Araştırma konusu ile ilgili Türkiye dışında yapılan araştırmaların, araştırma yılı, konusu, katılımcı ve yöntemlerini içeren bilgileri Tablo 2.2’de verilmiştir.

Tablo 2.2. Konu ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmaların Listesi

Araştırmacı - Yıl	Konu	Hedef Kitle	Yöntem
Bayar ve Zengin (2021)	Okul Yöneticileri İle Öğretmenler Arasında Meydana Gelen İletişim Problemlerinin Eğitime Yansıması	Öğretmenler	Nitel yöntem
Ekici (2020)	İlkokulu Yöneticileri ile Öğretmenler Arasındaki İletişim Durumlarının İncelenmesi	Yönetici ve öğretmenler	Nitel yöntem
Küçük Güngörmez (2020)	Ortaöğretim Okul Müdürlerinin İletişim Yeterliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Karma Bir Araştırma	Öğretmenler	Karma yöntem
Gencer (2018)	Okullarda Yaşanan Yönetsel Sorunların İletişim Sorunları İle İlişkisinin Araştırılması	Öğretmenler	Nicel yöntem
Kaya vd. (2017)	Üniversitelerde Öğretim Elemanı Kaynaklı İletişim Sorunları	Öğretmen adayları	Nitel yöntem
Güngör ve Taşdan (2016)	Okul Müdürlerinin Perspektifinden İlköğretim Okullarında İletişim Engelleri	Yöneticiler	Nicel yöntem
Doğan vd. (2014)	Okul Yöneticileri ve Öğretmenler Arasındaki İletişim Sürecinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi	Öğretmenler	Nitel yöntem
Katmer (2013)	Yeni Eğitim Sisteminde (4+4+4) Ortaokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İletişim Sorunları Üzerine Bir Araştırma	Yönetici ve öğretmenler	Nicel Yöntem
Bingöl (2013)	İlköğretim Kurumları Yöneticileri İle Öğretmenler Arasındaki İletişim Sorunları (Diyarbakır İli Örneği)	Yönetici ve öğretmenler	Nicel Yöntem

Tablo 2.2. (Devamı) Konu ile İlgili Türkiye’ de Yapılan Araştırmaların Listesi

Umaz (2010)	Diyarbakır’daki İlköğretim Öğretmenlerinin Özyeterlik Düzeyi ve Yaşadıkları İletişim Sorunları	Öğretmenler	Nicel yöntem
Kelce (2009)	İlköğretim Okullarında Öğretmenler Arasındaki İletişim Sorunları (İstanbul İli Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği)	Yöneticiler ve öğretmenler	Nicel yöntem
Argon ve Zafer (2009)	İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sürecinde Yaşadıkları Problemler (Çalışma)	İletişim Yöneticiler	Nitel yöntem
Şahmaran (2008)	Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne Bağlı Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenler Arasındaki İletişim Sorunlarının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi(İstanbul İli Avrupa Yakası Örneği)	Öğretmenler	Nicel yöntem
Çiftci (2008)	İlköğretim Okulu Öğretmenleri Arasındaki İletişim Sorunları	Öğretmenler	Karma yöntem
Güler (2006)	İlköğretim Okullarında Öğretmen-İlişkilerinde Sorun Yaratan Konular (Örneği)	Yönetici ve öğretmenler	Nicel yöntem
Ersoy (2006)	İlköğretim Okullarında Yönetici ve Öğretmenler Arasındaki İletişim Sorunları (Van İli Örneği)	Yönetici öğretmenler	Nicel yöntem
Gültekin (2003)	İlköğretim Okullarında Yönetici Öğretmen İletişimi	Öğretmenler	Nicel yöntem
Yurttakul Bulut (1998)	Isparta İli Öğretmen ve Yöneticilerinin Sorunlarını Algılama Düzeyleri ve Bu Algılarıyla Bazı Kişisel Değişkenler Arasındaki İlişkiler	Yönetici öğretmenler	Nicel yöntem
Koçak (1991)	Okul- Aile İletişiminin Engelleri	Öğretmenler, ebeveynler, yöneticiler	Nicel yöntem

Bayar ve Zengin (2021) tarafından yöneticiler ile öğretmenler arasında yaşanan iletişim sorunlarının eğitime nasıl yansıdığını ortaya çıkarmak amacıyla nitel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Amasya ilinin merkez ilçesinde bulunan okullarda çalışan 8 öğretmen oluşturmuş, veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiş ve betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgularda yöneticilerle öğretmenlerin iletişimlerinin karşılıklı olması gerektiği, empatiye dayalı olması gerektiği, açık, şeffaf ve eşit boyutta olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada yöneticiler ile öğretmenler arasında ortaya çıkan iletişim sorunlarının yöneticinin statüsünden, farklı düşünce durumlarından ve sendika üyeliklerinden, üslup şekillerinden ve düşünce

alışverişinde bulunmama sebeplerinden kaynaklandığı görülmüş, bunların çözümü için etkinlikler yapma, kendini başkasının yerine koyma, sorumluluklarını bilme, fikirlere saygılı olma, seminer ve hizmet içi eğitimlerin yapılması önerilmiştir.

Ekici (2020) tarafından ilkokul müdürleri ve öğretmenler arasındaki iletişim durumlarını değerlendirmek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya Konya ilinin Selçuklu ilçesinde görev yapan 6 müdür ve 14 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme aracıyla toplanarak, içerik analiziyle çözümlenmiştir. Elde edilen bulgulardan yöneticilerin öğretmenlerle olumlu iletişim kurdukları, öğretmenlere samimi davrandıklarında öğretmenlerin görevlerini daha iyi bir şekilde yerine getirdiği, etkili bir iletişim kurmanın okula olumlu bir şekilde yansıdığı, yöneticilerin öğretmenlerle iletişim sorunu yaşadığı zaman uygun bir şekilde müdahalede bulunularak problemsiz olarak çözmeye çalıştıkları, statü farkının çok belli ve baskın olduğu okullarda iletişim problemlerinin yaşanabildiği, yöneticilere göre okul dışı zamanlarda da bir araya gelinmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Küçük Güngörmez (2020) tarafından ortaöğretim müdürlerinin iletişim yeterliliklerini belirlemeye yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada hem nitel hem de nicel yöntemlerden faydalanılmış, nicel kısımda ‘İletişim Yeterlikleri Ölçeği’ kullanılarak, nitel kısımda ise yarı yapılandırılmış görüşme yönteminden yararlanılarak veriler toplanmıştır. Nicel basamakta 206 öğretmen, nitel basamakta da 15 öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen verilere göre yaşlı okul müdürlerinin iletişim konusunda yeterlilikleri genç olan okul müdürlerinden düşük olduğunu, yöneticilerinin yaşa göre iletişim yeterliliği konusunda anlamlı bir farklılık ortaya çıktığını, nicel kısımda öğretmenlerin müdürleri empati, destekleme durumlarında yeterli gördükleri, nitel kısımda ise müdürlerin astları ve çevreleriyle bağının kuvvetli olduğu, destekleyici oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Gencer (2018) tarafından yönetici ve öğretmen arasından gerçekleşen yönetsel sorunların iletişim sorunlarıyla olan ilişkisini incelemek amacıyla, 407 sınıf öğretmeniyle yürütülen bir çalışma yapılmıştır. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan ölçekle toplanmış, analiz kısmında SPSS programından yararlanılmıştır. Araştırma sonunda yönetsel bağlamda öğretmenlerin alınan kararların tartışılmasına izin verilmemesi, okul yöneticilerinin olaylara kendi açısından bakması öğretmenler tarafından iletişim sorunları olarak görülmüş,

öğretmenlerin yönetsel anlamda yaşadıkları sorunlar ile iletişim sorunları arasında anlamlı düzeyde pozitif yönlü bir fark olduğu belirlenmiştir.

Kaya vd. (2017) üniversite öğrencileri görüşleriyle öğretim elemanından kaynaklanan iletişim sorunlarını belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapılmış, araştırmanın katılımcılarını 12 öğretmen adayı oluşturmuş, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre eleştiriye kapalı olma, yeterince etkili dinlememe, egosantrik davranışların olması, sınıf içi ve sınıf dışında tutarsız olunması gibi öğretim elemanlarından kaynaklanan iletişim sorunlarının olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin öğretim elemanlarıyla yaşadığı iletişim durumlarına bakıldığında öğretim elemanlarının dini ve siyasi fikirlerini öğrencilere belli etmeleri, öğretim elemanı-öğrenci konumunun farklı olması, öğrencilerin akademik başarı puanıyla ilgili kaygılarının olması gibi sorunların ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Güngör ve Taşdan (2016) tarafından okul müdürlerinin görüşleri açısından okullarda yaşanan iletişim engellerini incelemek amacıyla bir çalışma yürütülmüş, çalışmaya Kars ilindeki ilköğretim okullarında çalışan 103 müdür katılmış, veriler ölçek kullanılarak toplanmış ve SPSS İstatistik Programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgularda müdürlerin; emredici dilin, öğretmenlerin öfkelerinin, kendi aralarındaki olumsuz tutumlarının, önyargıların, üslup ve dil ile ilgili güçlüklerin, mesajların alıcıya iletilmesindeki problemlerin, öğretim kadrosundaki çeşitliliğin iletişimi engellediğini ifade ettikleri görülmüştür.

Doğan vd. (2014) tarafından okul yöneticileriyle öğretmenler arasında yaşanan iletişimi öğretmen bakış açılarına göre değerlendirmek amacıyla nitel bir araştırma yürütülmüştür. Çalışmanın katılımcılarını Sivas ilindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapan 15 öğretmen oluşturmuş, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış, verilerin analizinde betimsel ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulardan yönetici ve öğretmenlerin yüz yüze iletişime önem verdikleri, ders dışı etkinliklerde bir araya geldikleri, öğretmenlerin ve yöneticilerin ara sıra statü farkını yansıttıkları, öğretmenlerin görüşleriyle okuldaki sürece katkı sağladıkları, öğretmenler arasında dedikodu ortamı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katmer (2013) tarafından “ Yeni Eğitim Sisteminde (4+4+4) Ortaokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İletişim Sorunları Üzerine Bir Araştırma” adıyla bir çalışma

yapılmıştır. Veriler 618 yönetici ve öğretmenlerden, anket uygulanarak toplanmıştır. Verilerin analizinde Kruskal-Wallis Testi ve Mann-Whitney-U Testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda yöneticilerin öğretmenlere göre daha olumlu iletişim algısında olduğu, hizmet yılı fazla olan öğretmen ve yöneticilerin iletişimi daha olumlu algıladıkları, yönetici ve öğretmenlerin mezun oldukları liselere göre olumlu iletişimde anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği, mesleğini isteyerek seçenlerin istemeyerek seçenlere göre iletişimlerinin daha iyi olduğu görülmüştür.

Bingöl (2013) tarafından okul yöneticileri ve öğretmenler arasında yaşanan iletişim sorunlarını belirlemeye yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada kullanılmak üzere İletişim Sorunları Ölçeği geliştirilmiş, çalışmaya 143 yönetici ve 258 öğretmen katılmış, veriler t-testi, tek yönlü varyans analizi, Scheffe ve LSD testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya göre yönetici ve öğretmenlerin empati kurmadıkları, eleştiriye açık olmadıkları, beden dilini etkin kullanmadıkları, kendilerini her zaman haklı gördükleri, duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmedikleri, birbirlerine karşı samimi bir şekilde davranmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda yönetici ve öğretmenlerin iletişim kurarken ses tonu ve mesafeye dikkat ettikleri, argo kelime kullanmadıkları, ön yargılı davranmadıkları, sabırlı bir şekilde birbirlerini dinledikleri, statüleri göz ardı etmedikleri sonucuna da ulaşılmıştır.

Çınar (2010) tarafından okul müdürlerinin iletişim sürecindeki etkililiğini belirlemek amacıyla tarama modelinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya Ağrı ilinde görev yapan 191 öğretmen katılmış, veri toplama aracı olarak okul müdürlerinin iletişim sürecindeki etkililiği ölçeği kullanılmış, verilerin analizinde ortalama, yüzde, frekans, t testi ve varyans analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenler tarafından okul müdürlerinin iletişim sürecindeki etkililiği olumlu olarak değerlendirilmiştir fakat yine de bu müdürlerin iletişim becerilerinin üst seviyelerde olduğu anlamına gelmemekte, eksiklerinin olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmada kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre, branş öğretmenleri de sınıf öğretmenlerine göre müdürleri iletişim sürecinde daha ilgili buldukları sonucuna da ulaşılmıştır.

Umaz (2010) tarafından yapılan bir araştırmada Diyarbakır ilinde görev yapan öğretmenlerin iletişim sorunları ve öz yeterliliklerini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya Diyarbakır ilinde, ilköğretim okullarında çalışan 300 öğretmen katılmıştır. Verilerin analizinde elde edilen bulgularda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre iletişimle ilgili öz yeterliliklerinin yüksek olduğu, kıdem yılı fazla olan öğretmenlerin kıdem

yılı az olanlara göre iletişim sorunlarını daha çok yaşadığı, öğretmenlerin okul müdürüyle yaşadıkları iletişim sorunlarının izin ve sevk isteklerine olumsuz karşılık verilmesi, görevleri dışında iş verilmesi gibi durumlarının olduğu görülmüştür.

Kelce (2009) ilköğretim okullarında görev yapan yöneticiler ve öğretmenler arasında yaşanan iletişim sorunlarını belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya İstanbul ilinin Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan ilköğretim okullarında çalışan 56 yönetici ve 478 öğretmen katılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış, verilerin çözümlenmesinde t-testi, varyans ve korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre yönetici ve öğretmenler arasında yaşanan iletişim engelleri olarak empati kurulmaması, ders dışı sosyal toplantılarda bir araya gelinmemesi, ve eleştiriye açık olunmaması gibi etkenlerin sıralandığı, yöneticilerin öğretmenlere göre etkili iletişim kurdukları inancında oldukları, yöneticilerin yaşanan iletişim sorunlarından daha az etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Argon ve Zafer'in (2009) yürütmüş olduğu ilköğretim okulu yöneticilerinin iletişim sürecinde yaşadıkları problemleri belirlemeye yönelik nitel bir çalışma yapılmış, 7 okul yöneticisinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanan veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara; yöneticiler öğretmenlerden kaynaklanan iletişim sürecindeki sorunların öğretmenin isteksiz olması, ön yargılı olması, özverili olmaması, geleneksel yapıya bağlı davranışlarının olması, zaman yönetimi, alan yetersizliği, teknolojik donanımda eksiklik, formasyon gibi mesleki yeterliliği etkileyen etkenler, özel hayatla ilgili durumlar, büyük şehirde yaşamının zorluğu ve çalışma ortamıyla ilgili durumlardan kaynaklanmış olabileceğini ifade etmişlerdir.

Şahmaran (2008) “Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’ne Bağlı Meslek Liselerinde Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenler Arasındaki İletişim Sorunlarının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi” adlı bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya 12 meslek lisesinde görev yapan 450 öğretmen katılmış ve uygulanan ankette 300 anket değerlendirmeye alınmıştır. Verilerin analizinde Kruskal-Wallis Testi ve Mann - Whitney Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin yönetime katılmalarının düşük düzeyde olduğu, kararların yöneticiler tarafından alındığı, yöneticilerin öğretmenlerin düşüncelerini ve kültürel özelliklerini hoşgörü ile karşılamadıkları, yöneticilerin sabit fikirde olduğu, öğretmenlerinin fikirlerini dikkate almadıkları, eleştiriye açık olmadıkları, okulda verim sağlayacak bir şekilde işbirliği kurmadıkları, yönetici ve öğretmenlerin empati yapmadıkları görülmüştür.

Çiftci (2008) tarafından ilköğretim okullarında çalışan öğretmenler arasında yaşanan iletişim sorunlarını ve iletişimi engelleyen etkenleri belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kocaeli'nin İzmit ilçesinde ilköğretim okullarında görev yapan 140 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen verilere göre öğretmenlerin sorunlarını iletmede birden fazla basamak atlamak zorunda kaldıkları, bilgiye kendi çabalarıyla ulaştıkları, yöneticilerin öğretmenlere yeterli zaman ayıramadıkları, zümreler arası ilişkilerin iyi olmadığı, öğretmenlerin yeteri kadar önemsenmediklerini düşündükleri, kadın öğretmenlerin izin alırken ve yaşadığı sorunları dile getirirken zorlandıklarını, yöneticilerin öğretmenleri motive etmede ve hizmet içi eğitimlere katılımını desteklemede eksikliklerinin olduğu, sosyal faaliyetlerin az olarak uygulandığı ve duyurularda kullanılan dilin ağır olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güler (2006) tarafından Bingöl ilinde bulunan ilköğretim okullarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin ilişkilerinde sorun oluşturan konuları belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket uygulanmış, çalışma öğretmen ve yöneticiden oluşan 560 kişiyle yürütülmüştür. Veriler SPSS programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonunda yönetici ve öğretmenler arasında yöneticilerin tutum ve davranışlarından kaynaklı bazen problem yaşandığı, bunun cinsiyet, kıdem ve öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık düzeyinde olmadığı, öğretmenlerin tutumlarından dolayı bazen sorun yaşadıkları ve yönetsel müdahaleler ile ilgili konuda da nadiren sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.

Ersoy (2006) tarafından yapılan ilköğretim okullarında çalışan yönetici ve öğretmenler arasında yaşanan iletişim sorunlarıyla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde yapılmış, veriler anket kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde “t” testi, tek yönlü değişkenlik çözümlemesi ve Mann-Whitney U testinden faydalanılmıştır. Araştırmaya Van ilinde görev yapan 20 ilköğretim okulunda çalışan 53 yönetici ve 363 öğretmen katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bilgilere göre öğretmenler yöneticilerle kurdukları iletişimin yeterli ve etkili olmadığını belirtmiş, yönetici ve öğretmenlerin sağlıklı iletişim kurmadığı görülmüş, yönetici ve öğretmenler arasında işbirliği, bilgi paylaşımı ve empati kurma gibi konularda sıkıntılar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Eleştiriye açık olmama, ders dışında sosyal faaliyetlerde bir araya gelememe empati kuramama gibi durumların yönetici ve öğretmenler arasında yaşanan iletişim engelleri olduğu görülmüştür.

Gültekin (2003) tarafından ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin iletişim düzeylerini belirlemek amacıyla tarama modeliyle bir çalışma yapılmış. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda yöneticilerin çatışmalarda kaybedenin olmadığı bir şekilde çözüme kavuşturmaya çalıştıkları, öğretmenler üzerinde az bir düzeyde güven duygusu oluşturdıkları, bu okullarda çalışan çoğu öğretmenin iletişim konusunda herhangi bir beceri kurs veya seminer almadıkları, araştırmada cinsiyet, yaş, kıdem, eğitim düzeyi gibi değişkenlerin iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür.

Yurttakul Bulut (1998) tarafından öğretmen ve yöneticilerin iletişim sorunlarını algılama düzeylerini saptamaya ve bu algılarının bazı kişisel değişkenler arasında ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya 214 yönetici ve 1561 öğretmen katılmış, veriler anket kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre yönetici ve öğretmenler sorunların şikâyet konusu ile iletilmesi, yazılı iletişime çok fazla başvurulması ve yazıların kısa sürede istenilen yere ulaşmaması konularını sorun olarak algılamışlardır. Öğretmenlerin iletişim sorunlarını algılama düzeyleri, kıdeme ve çalıştıkları okul düzeyine göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Koçak (1991) tarafından okul- aile iletişiminin engellerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmış, araştırmaya 65 yönetici, 90 öğretmen ve 163 veli katılmış, veriler araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgularda okul- aile iletişiminde algılanan engellerin velilerin işlerinin fazla olması, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması, okulla ilgili bilgilendirmeleri çocukların velilere iletilmesi, velilerin çocuğuyla ilgili olumsuzluklar duymaktan hoşlanmaması, yönetici, öğretmen ve velilerin birbirlerini tanımamaları, velilerin eğitimle ilgili konulardaki bilgilerinin az olması şeklinde olduğu görülmüştür.

2.2.2 Türkiye dışında yapılan çalışmalar

Araştırma konusu ile ilgili Türkiye dışında yapılan araştırmaların, araştırma yılı, konusu, katılımcı ve yöntemlerini içeren bilgileri Tablo 2.3’de verilmiştir.

Tablo 2.3. Konu ile İlgili Türkiye Dışında Yapılan Araştırmaların Listesi

Araştırmacı - Yıl	Konu	Hedef Kitle	Yöntem
Mohsin vd. (2020)	Communication Barriers of English Teachers and Students at Private and Public Sector Intermediate College	Öğretmenler	Nicel yöntem
Butler vd.(2019)	Communicative Challenges in the Parent – Teacher Relationship ve Regarding Students with Special Need	Ebeveynler ve öğretmenler	Nitel yöntem
Schneider ve Arnot (2018)	Transactional school-home-school communication: Addressing the mismatches between migrant parents’ and teachers’ views of parental knowledge, engagement and the barriers to engagement	Ebeveynler, öğrenciler ve öğretmenler	Karma yöntem
Bang (2018)	Parent’s Perspectives on How Their Behaviours Impede Parent- Teacher Collaboration	Ebeveynler	Nitel yöntem
Azad vd.(2016)	Parent- Teacher Communication About Children With Autism Spectrum Disorder: An Examination of Collaborative Problem- Solving	Ebeveynler ve öğretmenler	Nicel yöntem
Gartmier vd. (2016)	How do teachers evaluate their parent communication competence? Latent profiles and relationships to workplace behaviors	Öğretmenler	Nicel yöntem
Özmen vd.(2016)	The Communication Barriers between Teachers and Parents in Primary Schools	Öğretmenler	Nicel yöntem
Terek vd.(2015)	The Impact of Leadership on the Communication Satisfaction of Primary School Teachers in Serbia.	Öğretmenler	Nicel yöntem

Tablo 2.3. (Devamı) Konu ile İlgili Türkiye Dışında Yapılan Araştırmaların Listesi

Wu (2015)	Teacher- Parent Interactions in Taiwan: A Qualitative Investigation of Teachers' Perspectives	Öğretmenler	Nitel yöntem
Palts ve Harro Loit (2015)	Parent- Teacher Communication Patterns Concerning Activity And Positive- Negative Attitudes	Ebeveynler	Nitel yöntem
Jayanthi vd. (1995)	Homework-Communication Problems Among Parents, Classroom Teachers, and Special Education Teachers: An Exploratory Study	Sınıf öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri, ebeveynler	Nitel yöntem
Peoples (1964)	The Relationship of Teacher Communication to Principal Behavior	Öğretmenler	Nitel yöntem

Mohsin vd. (2020) tarafından özel orta dereceli kolejler ve kamu sektörü okullarındaki İngilizce öğretmenleri ve öğrencileri arasındaki iletişim engellerini tespit etmek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırma, ilçe (Narowal) İngilizce öğretmenlerinin öğretmenlik uygulamaları sırasında karşılaştıkları iletişim engellerine yönelik tepkilerini araştıran bir tarama araştırmasıdır. Veriler, İlçe, Narowal'daki özel ve kamu sektörü orta dereceli kolejlerinde çalışan tüm İngilizce öğretmenlerinden toplanmıştır. Veri toplama aracı dil engelleri, kişilerarası engeller, psikolojik engeller, çevresel engeller ve anlamsal engeller olarak tüm engellerle ilgili 30 soru ile birlikte kurum, cinsiyet, mesleki nitelik ve katılımcıların öğretim deneyimi hakkında dört demografik soru içeren bir ankettir. Narowal bölgesinde toplam altı kamu sektörü koleji ve 18 özel sektör koleji bulunmakta ve araştırmanın evrenini, ilçedeki İngilizce öğretmenlerinin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmaya göre psikolojik, etkileşimsel/kişilerarası ve fiziksel ve dil engelleri olmak üzere dört tür iletişim engeli olduğu, öğrencilerin utangaç ve çekingen olmasının, öğretmenlerin öğrencilere tepkilerinin, motivasyon düzeyinin düşük olmasının gibi durumların da iletişime engel olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Butler vd. (2019) tarafından özel gereksinimli olan çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri arasında yaşanan iletişim zorluklarını belirlemek amacıyla bir çalışma

yapılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 7 öğretmen ve 17 veli oluşturmuş, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin ve velilerin etkileşimde bulunurken zorluklar yaşadıklarını, iki taraf arasında iletişim eksikliklerinin olduğu, velilerin bu iletişim eksikliğinden dolayı hayal kırıklıklarına uğradığı, öğretmenlerin veliler tarafından sadece bir sorun olduğunda arandıklarını düşündükleri, iletişimin sınırlı olduğu, ebeveynler ve öğretmenlerin öğrenciler hakkında bilgiye ihtiyaç duydukları ve ebeveynlerin daha fazla iletişim kurmaya ihtiyaç duydukları görülmüştür.

Schneider ve Arnot'un (2018) okul-ev-okul iletişiminin sisteminin gerekliliklerini ana hatlarıyla belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmanın katılımcılarını 64 ebeveyn, 407 öğrenci, 10 göçmen ebeveyn ve 18 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmada anket verilerinin yanı sıra yarı yapılandırılmış görüşmelerden de yararlanılmıştır. Karma yöntemin kullanıldığı bu çalışmada anket verileri SPSS kullanılarak, nitel veriler de nitel kodlama programı olan NVivo'dan yararlanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları okul-ev-okul iletişimde eksikliklerinin olduğu, ebeveynlerin çocuklarının okulu ile ilgili bilgilerinin az olduğu, ebeveyn katılımının düşük düzeyde olduğu, ebeveynlerin iş ve dil sorunlarının etkileşimi engellediği, ebeveynlerin çocuklarının eğitimiyle ilgili bilgi ve anlayışlarından önemli ölçüde yoksun olduğunu göstermektedir. Ancak, öğretmenlerin bu bilgi ve anlayış eksikliğinin farkında olmadıkları ve bunu sorun olarak algılamadıkları görülmektedir.

Bang (2018) ebeveyn davranışlarının ebeveyn-öğretmen işbirliğini nasıl engellediğine dair nitel bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 5 Koreli ebeveyn oluşturmuş, verilerin toplanmasında bireysel görüşmeler ve saha gözlemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda pasif olmanın, uygun olmayan bir şekilde isteklerde bulunulmaların, tepki vermek amacıyla doğrudan yönetime gidilmesinin veli-öğretmen işbirliğini engellediğini, etkili işbirliği için gereken davranış türleri konusunda öğretmenler ve ebeveynler arasında algısal bir boşluk ve sınırlı bir anlayış olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca ebeveynlerin öğretmenlerle ilgili rahatsızlıklarını öğretmenlere direkt söyleyememeleri, sınırlı iletişim, ebeveynlerin yersiz taleplerde bulunmaları gibi durumların da iletişim ve işbirliğini engellediği belirtilmiştir.

Azad vd. (2016) tarafından otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara ilişkin aile öğretmen iletişimi ve işbirlikçi sorun çözmei inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın katılımcıları OSB'li çocuklara sahip 39 ebeveyn ve 18 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre ebeveynlerin ve öğretmenlerin problem çözmenin temel

unsurlarını sınırlı bir şekilde kullandıklarını, öğretmenlerin velilere göre daha fazla problem çözme davranışı sergilediği, öğretmenlerin velilerden daha çok konuştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen ve veli eğitim programlarının problem çözmeye yönelik işbirlikçi yaklaşımları içermesi gerektiği de belirtilmiştir.

Gartmeier vd. (2016) tarafından öğretmenlerin veli iletişim yeterliliklerini nasıl değerlendirildiğiyle ilgili nicel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 677 Alman matematik öğretmeni oluşturmuş, veli-öğretmen iletişim yetkinliği, meslektaşlarla veli ile ilgili konularda fikir alışverişi sıklığı ve ebeveynlerle çalışmak için harcanan zamanla ilgili etkenlerin belirlenmesinde anketten yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler öğretmenlerin %24'ü yüksek, %36'sı orta ve %16'sı daha düşük düzeyde iletişim yetkinliği gösterdiği, %24'ünün ebeveynlerle iletişimde pragmatik problem çözmeye güçlü bir şekilde odaklandığını, bazı öğretmenlerin velilerle konuşurken ilgili sorunlara çözüm önermede oldukça açık sözlü olma eğiliminde olduklarını ve velilerle işbirliğine yeterince dikkat etmediklerini göstermektedir. Araştırmada velilerle ilgili iletişim yeterliliklerine daha fazla güvenen öğretmenlerin, velilerle ilgili sorunları meslektaşlarıyla daha sık konuştukları da belirtilmiştir.

Özmen vd. (2016) tarafından ilkokullarda öğretmen ve veli arasında yaşanan iletişim engellerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Elazığ ilinin üç merkez ilçesinde bulunan 806 öğretmen oluşturmuş, dağıtılan anketlerden 514' ü çalışmada değerlendirilmiş, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “İletişim Engellerini Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin çalışma yıllarına göre iletişimdeki kişisel engellerle karşılaşma durumlarının değişiklik gösterdiği, daha az çalışma yılına sahip öğretmenlerin velilerin okula ön yargıları, yönetimle sorunları, okuma yazma bilmemeleri gibi kişisel engellerle daha çok karşılaştığı, deneyimi az olan öğretmenlerin sosyokültürel ve erişilebilirlik gibi diğer engellerle de karşılaşma oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Terek vd. (2015) tarafından liderliğin Sırbistan'daki ilkokul öğretmenlerinin iletişim memnuniyeti üzerindeki etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya Sırbistan'daki 57 ilkokuldan 362 öğretmen katılmış, veriler anket kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma liderliğin Sırp ilkokullarındaki öğretmenlerin iletişim memnuniyeti üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermiştir. Sırbistan'daki ilkokul müdürlerinin, liderlik ve iletişim becerilerini geliştirmeye büyük önem vermesi gerektiği, bunun yapılması takdirde

okulların etkili işleyişi için gerekli koşulları yaratan öğretmenler arasında iletişim ve iş tatmininde bir artış sağlamaya katkıda bulunulacağı belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin liderlikten memnun oldukları zaman sorunlarını çözmek için müdürden aldıkları geri bildirimden de memnun oldukları, öğretmenlerden yüksek performans beklentisinin müdür ve öğretmenler arasında iletişimi azalttığı, öğretmenlerin müdürlerin tavsiyesinden çok dinlenilmeye ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wu (2015) tarafından yapılan bir araştırmada Tayvan'da öğretmenlerin bakış açısından öğretmen-veli iletişimini değerlendirmeye yönelik nitel bir araştırma yapılmıştır. Öğretmenlerin velilerle nasıl etkileşime girdiğini ve öğretmenlerin bu etkileşimleri nasıl yansıttığını belirlemek için açık uçlu sorular kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını velilerle çalışma konusunda bilgi vermeyi kabul eden 50 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre bazı öğretmen-veli iletişim yöntemlerinin veli için korkutucu olabileceğini, olumsuz bir tepki yaratabileceğini veya onları katılım konusunda caydırabileceğini belirtmektedir. Ayrıca araştırmanın bulguları öğrenci davranış sorunlarının ve akademik sorunların öğretmen- ebeveyn etkileşimlerinin ana nedenler olduğunu, öğretmenlerin velilerle iletişim kurarken velilerin karşı çıkan, işbirlikçi, yardım isteyen ve baskıcı rollerde bulunduklarını, öğretmenlerin velilerle etkileşimlerinde ortaya çıkan sorunları kendi başlarına hallederek veya birinin araya girmesiyle çözüme kavuşturdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Palts ve Harro Loit (2015) tarafından Estonyalı velilerin okul iletişimine yönelik tutumlarını incelemek amacıyla ilkokul düzeyindeki sınıflara (7-10 yaş) devam eden çocukların ebeveynleriyle bir araştırma yapılmıştır. Ebeveynlerle odak grup görüşmesi yapılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgularda iletişimi düşük olan velilerin çocuklarının notlarıyla ve sağlık sorunlarıyla ilgilendiği, iletişim etkinliği yüksek ve aktif olan ebeveynlerin notlardan ziyade öğretmenlerden çocuklarının genel gelişimi hakkında bilgi aldıkları, geri bildirim ve etkileşim kanallarını kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Jayanthi vd. (1995) tarafından yapılan araştırmada genel eğitim sınıflarında hafif düzeyde yetersizliği olan öğrencilere verilen ödevlerle ilgili ev ve okul arasında var olan iletişim sorunlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını hafif düzeyde engelli öğrenciye sahip 15 ebeveyn, 14 özel eğitim öğretmeni ve sınıflarında hafif düzeyde öğrenci bulunan 14 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada odak grup görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre iletişimin başlatılamaması tüm katılımcı gruplar tarafından bir sorun olarak tanımlanmış, hem sınıf

öğretmenleri hem de özel eğitim öğretmenleri, veli-öğretmen etkileşimi için ev, toplantı, konferans gibi fırsatlar sağlandığında bile bazı velilerin telefonla veya yüz yüze iletişim kurma girişiminde bulunmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca yeterince erken iletişim kuramamak, yeterince tutarlı veya sürekli iletişim kuramamak ve yeterince sık iletişim kurmamak, daha önce üzerinde anlaşılmaya varılan iletişim kanalları veya ev ödevleriyle ilgili görevlerin yerine getirilmemesi, belirsiz mesajlar ve iletişim biçimleri, farklı ebeveyn ve öğretmen algıları ve beklentileri, iletişim kurma isteksizliği, zaman ve fırsat eksikliği, öğretmenler arasında zayıf iletişim, iletişim sorunlarının sınıftan sınıfa taşınması, yöneticilerin katılımının olmaması ebeveynler ve öğretmenler tarafından iletişim sorunları olarak görülmüştür.

Peoples (1964) tarafından ilkokuldaki yöneticilerin lider davranışlarının öğretmenlerin iletişimine etkisini belirlemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 22 okuldan rastgele seçilen 120 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın değişkenlerine ilişkin verilerin değerlendirilmesi için iki araç kullanılmıştır. Okul müdürlerinin davranışlarına ilişkin algılarını belirlemek için Lider Davranış Tanımlama Anketi ve okullarda algılanan yukarı doğru iletişimin derecesini belirlemek için İletişim Yolu Göstergesi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre müdürlerin ırkının, yaşının ve cinsiyetinin, öğretmenlerden müdüre doğru yapılan iletişim ile anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre müdürle daha çok iletişim kurduğu, öğretmenden müdüre doğru yapılan iletişimin öğretmenlerin duygularını, ihtiyaçlarını ve kişisel güdülerini açığa vurma ihtiyacını karşıladığı, bu tür bir iletişimin öğretmenlerin yönetimin karar verme boyutuna katkıda bulunmalarına da olanak sağladığı belirtilmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde Araştırmanın Modeli, Katılımcılar, Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması, Görüşme Sorularının Belirlenmesi, Görüşmelerin Yapılması, Verilerin Analizi ve Çalışmanın Uygulama Adımları konu başlıkları yer almıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma 2021-2022 yılında özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunlarının incelenmesi amacıyla yönelik nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma görüşme, gözlem gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algı ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir araştırmadır. Nitel araştırmalarda araştırmacı araştırdığı ortama yoğun bir biçimde katılmakta, ortamda bulunan her nesne, eylem ve durumla ilgili olarak derinlemesine ve ayrıntılı bilgi toplamakta, ortamdan elde ettiklerini betimlemelerle yorumlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmalarda insan davranışının ardında yatan sebepler belirlenmeye çalışılmaktadır. Zaman alıcı olması özelliğiyle az sayıda katılımcıyla yürütülmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018).

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Sorunlar ve soruların özlerinin betimlenmesiyle ilgilenen fenomenolojik yaklaşım, özü görünleyen bilincin araştırılmasını savunur (Sönmez ve Alacapınar, 2019). Fenomenolojik yaklaşım fark edilen ancak ayrıntılı ve derinlemesine bir bakışa sahip olunamayan olgulara yoğunlaşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Katılımcıların iletişim sorunlarına ilişkin algıları, kendilerince nasıl anlamlandırdıkları, deneyimleriyle ilgili görüşlerini belirlemek için bu araştırma modeli ve deseninin, çalışmada kullanılmasının uygun olduğu düşünülmektedir.

3.2 Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını Konya'nın Meram, Karatay, Selçuklu merkez ilçelerindeki genel eğitim okulları (ilkokul ve ortaokul) bünyesinde bulunan özel eğitim sınıflarında çalışan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin cinsiyet, branş ve öğrenim durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Öğretmenlerin cinsiyet, branş ve öğrenim durumu demografik bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Branş	Öğrenim Durumu
K1	Erkek	Sınıf Öğretmeni	Lisans
K2	Erkek	Sınıf Öğretmeni	Lisans
K3	Kadın	Sınıf Öğretmeni	Lisans
K4	Kadın	Görme Engelliler Öğretmeni	Lisans
K5	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K6	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K7	Kadın	Biyoloji Öğretmeni	Lisans
K8	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K9	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K10	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K11	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K12	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Yüksek Lisans
K13	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K14	Kadın	Sınıf Öğretmeni	Yüksek Lisans
K15	Erkek	Sınıf Öğretmeni	Lisans
K16	Kadın	İşitme Engelliler Öğretmeni	Lisans
K17	Erkek	Sınıf Öğretmeni	Lisans
K18	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K19	Erkek	Sınıf Öğretmeni	Lisans
K20	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans

Çalışmanın grubunu oluşturan öğretmenlerin %55'i kadın, %50'si Özel Eğitim Öğretmeni ve %90'ı da lisans mezunudur.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin kıdem, yaş ve özel eğitimde çalışma sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2 Öğretmenlerin kıdem, yaş ve özel eğitimde çalışma süresi demografik bilgileri

Katılımcı	Kıdem (Yıl)	Yaş (Yıl)	Özel Eğitimde Çalışma Süresi (Yıl)
K1	35	63	5
K2	25	49	10
K3	14	39	4
K4	15	40	15
K5	8	29	8
K6	5	28	5
K7	20	44	10
K8	5	29	5
K9	14	36	14
K10	3	32	3
K11	14	35	14
K12	14	37	14
K13	7	29	7
K14	16	38	7
K15	19	40	1
K16	11	36	11
K17	18	38	17
K18	5	27	5
K19	18	41	10
K20	24	45	24

Çalışmanın grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik bilgileri incelendiğinde yaş ortalamalarının $37,75 (\pm 8,48)$; kıdem yıllarının ortalamasının $14,50 (\pm 7,99)$ ve özel eğitimde çalışma süresinin ortalamasının $9,45 (\pm 5,62)$ olduğu saptanmıştır.

3.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler görüşme tekniği kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme genellikle iki birey arasında sağlanan, bilgi almayı hedef alan, amaçlı iletişim olarak tanımlanmaktadır (Uzuner, 1999). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği görüşmeler arasından en çok tercih edilen ve kullanılan görüşme tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılacak tüm görüşmelerde

araştırmacı tarafından hazırlanan sorular oluşturulmuştur. Verileri toplamak için hazırlanan form iki kısımdan oluşmuştur. Formun birinci bölümünde katılımcılara ait demografik bilgiler olan cinsiyet, yaş, mezun olunan program, öğrenim durumu, kıdem ve özel eğitim alanında çalışma süresinin ne olduğuyla ilgili sorulara yer verilmiştir. Görüşme formunun ikinci kısmında 6 açık uçlu soru sorulmuştur. Bu sorular görüşülen bireylere aynı sırayla sorulmuş, görüşülen bireyin görüşme esnasında istediği genişlikte cevaplandırmasına izin verilmiş ve araştırmacı soruları sorarken görüşmenin yapıldığı bireye ek açıklamalarda bulunulmuştur.

3.4 Görüşme Sorularının Belirlenmesi

Görüşme sorularının belirlenmesi sürecinde ilgili alan yazın taranılarak, çalışmalarda sorulan sorular incelenmiş, alandaki öğretmenlerin görüşlerinden yararlanılmış ve araştırmaya uygun olduğu düşünülen sorular hazırlanmıştır. Bu kapsamda özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunları ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesine yönelik 6 soru oluşturulmuştur. Hazırlanan soruların uygunluğu açısından sorular alanında uzman 3 kişiye gösterilerek uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan alınan geri dönütler üzerine soruların daha anlaşılır olması açısından parantez içi bilgilere yer verilmiş ve dört soru daha açık bir şekilde tekrardan ifade edilmiştir. Altıncı soru olarak öğretmenlerin karşılaştığı iletişim sorunlarına yönelik diğer görüş ve önerileri sorulmuştur. Düzenlenen sorular tekrar uzman görüşü almak için uzmanlara mail yoluyla gönderilmiş ve onayları alınarak sorulara son şekli verilmiştir. Daha sonra bu sorular, iki öğretmene uygulanarak pilot çalışma yapılmıştır. Görüşmeler sırasında belirlenen bu 6 soru katılımcılara yöneltilmiştir.

3.5 Verilerin Toplanması

Özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılarak araştırmanın verileri toplanmıştır. Bu çalışmada genel ilkökul ve ortaokul bünyesinde bulunan özel eğitim sınıflarında çalışan, 20 öğretmen ile gönüllük esas alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler gönüllü katılımcılara uygun olan gün, saat ve görüşme şekline göre düzenlenmiştir. Katılımcılar ile görüşme sağlandığında “Özel Eğitim Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin İletişim Sorunlarının İncelenmesine Yönelik Görüşme Formu” içerisinde yer alan sorular yöneltilmiştir. Her bir katılımcı öğretmen için K1, K2, K3, K4 biçiminde kod isimler kullanılmıştır.

3.6 Görüşmelerin Yapılması

Araştırma için gerekli yerlerden izinler alındıktan sonra özel eğitim sınıfları bulunan genel eğitim okullarındaki idarecilerle görüşmeler yapılmış, araştırma hakkında bilgilendirmelerde bulunulmuş ve öğretmenlerle görüşme öncesinde görüşme şekli ve tarihini belirlemek için telefonla görüşülmüştür. Araştırmada katılımcıların belirlenmesinde öğretmenlere gönüllü olup olmadıkları sorulmuş, gönüllü öğretmenlerle çalışma yürütülmüştür. Görüşmeler katılımcıların müsait olduğu gün ve saatte, yüz yüze ve zoom üzerinden yapılmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın amacıyla ilgili bilgilendirmelerde bulunulmuş ve görüşme sırasında verdikleri bilgilerin sadece araştırmaya yönelik kullanılacağı belirtilmiştir. Görüşme sırasında ses kaydı ve zoom programından kayıt alınacağı açıklanmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların anlamadıkları sorularla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Araştırmaya katılan kişilerin kod ismi, görüşme şekli, tarihi ve görüşme süresiyle ilgili bilgiler Tablo 3.3’de görüşme takviminde verilmiştir.

Tablo 3.3. Görüşme takvimi

Kod İsmi	Görüşme Şekli	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
K1	Yüz yüze	24.02.2022	15 dakika 18 saniye
K2	Yüz yüze	28.02.2022	19 dakika 7 saniye
K3	Yüz yüze	01.03.2022	23 dakika 4 saniye
K4	Zoom	14.03.2022	31 dakika 49 saniye
K5	Yüz yüze	16.03.2022	18 dakika 42 saniye
K6	Yüz yüze	04.03.2022	15 dakika 25 saniye
K7	Yüz yüze	02.03.2022	33 dakika 28 saniye
K8	Yüz yüze	10.03.2022	11 dakika 18 saniye
K9	Yüz yüze	16.03.2022	11 dakika 54 saniye
K10	Zoom	16.03.2022	14 dakika 10 saniye
K11	Yüz yüze	16.03.2022	16 dakika 32 saniye
K12	Zoom	15.03.2022	23 dakika 1 saniye
K13	Yüz yüze	16.03.2022	11 dakika 52 saniye
K14	Yüz yüze	03.03.2022	33 dakika 7 saniye
K15	Yüz yüze	25.02.2022	1 saat 22 saniye
K16	Zoom	17.03.2022	22 dakika 57 saniye
K17	Zoom	16.03.2022	1 saat 55 saniye
K18	Zoom	02.04.2022	41 dakika 14 saniye
K19	Zoom	16.03.2022	1 saat 10 dakika
K20	Zoom	10.03.2022	22 dakika 41 saniye

3.7 Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler, içerik analizine göre analiz edilmiştir. İçerik analizinde amaç elde edilen verileri kavram ve ilişkilerle açıklamaktır. İçerik analizinde veriler ayrıntılı olarak ele alınır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada verilerin analizi sürecinde, özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunlarına yönelik görüşler alınmış ve görüşmelerde ses kayıtları alınmıştır. Görüşme sırasında yanıtlanan soruların içeriği değiştirilmeden, olduğu gibi aktarılan ses kayıtlarının transkripsiyonu yapıldıktan MAXQDA2022 nitel analiz programından faydalanılarak tema, alt tema ve kodlamalar yapılmıştır. İlk olarak görüşme sorularından elde edilen her bir sorunun yanıtı için bir havuz oluşturulmuş, daha sonra kodlama işlemine geçilmiştir. Araştırmacılar birbirinden bağımsız olarak kodlama işlemini tamamlamış ve elde ettikleri sonuçları birbirleriyle karşılaştırmışlardır. Kodlamalar yapılırken iki kodlamacı tek kod kitapçığı üzerinde çalışarak kodlayıcılar arası uyumu sağlamıştır. Verilerin geçerliğini ve iç tutarlılığı artırmak için iki araştırmacı verileri ayrı ayrı kodlamış ve daha sonra tutarsızlıkları gidermek ve çalışmanın geçerliliğini sağlamak, fikir birliğine varmak için kodlar karşılaştırılmıştır. Bu amaçla, analizin tüm aşamaları, çalışmaya dahil olmayan başka bir araştırmacı tarafından iki kez kontrol edilmiştir. Daha sonra araştırmacıların belirlemiş olduğu aynı amaca hizmet eden kodlardan ortak temalar oluşturulup bu temalar da tablolara dönüştürülmüştür. Öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen bilgilerden “Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları”, “Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları”, “Aileler ve Diğer Mesleklerle Yaşanan İletişim Sorunları” ve “Diğer Görüş ve Öneriler” temaları ortaya çıkmıştır.

3.8 Çalışma Uygulama Adımları

Çalışma aşağıdaki adımlarda uygulanmıştır:

Tablo 3.4. Çalışmanın Uygulama Adımları

Adım 1 :	Araştırmanın uygulanmasına yönelik planlama yapılması
Adım 2 :	Alan yazının taranması, çalışmaların incelenmesi
Adım 3 :	Giriş, ilgili araştırmalar ve yöntemin yazılması
Adım 4 :	Araştırmada kullanılacak yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması
Adım 5 :	Yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygun olup olmadığına dair üç uzmandan görüş alınması
Adım 6 :	Araştırmaya katılacak katılımcıların belirlenmesi
Adım 7 :	Katılımcılarla yüz yüze veya zoom üzerinden görüşülmesi
Adım 8 :	Ses ve zoom kayıtlarının alınması
Adım 9 :	Kayıtların değiştirilmeden worde geçirilmesi
Adım 10 :	Katılımcıların verdiği bilgilerden tema ve kodlamaların yapılması
Adım 11 :	Maxqda programıyla tablo ve şekillerin oluşturulması
Adım 12 :	Bulgular bölümünün yazılması
Adım 13 :	Tartışma, sonuç ve öneriler bölümünün yazılması

Çalışmanın ilk adımı olarak hangi aşamaların uygulanması gerektiğine yönelik planlama yapılmıştır. Alan yazın taranarak çalışmanın konusuyla ilgili araştırmalar incelenmiş ve daha sonra giriş, ilgili araştırmalar ve yöntem bölümleri yazılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplandığından görüşmelerde kullanılacak görüşme formunun içerisinde yer alan sorular hazırlanmıştır. Bu görüşme formunda yer alan sorunlarının uygunluğunu belirlemek için üç uzmandan görüş alınmıştır. Daha sonra araştırmaya katılacak gönüllü katılımcılar belirlenmiş, katılımcıların uygun olduğu gün ve saatte, katılımcıların isteğine bağlı olarak yüz yüze veya zoom programı üzerinden görüşmeler gerçekleştirilip, kayıtlar alınmıştır. Görüşme esnasında alınan kayıtlar herhangi bir değişikliğe uğramadan worde aktarılmıştır. Katılımcıların verdiği bilgilerden tema ve kodlamalar yapılmış, Maxqda programıyla tablo ve şekiller oluşturulmuş, bulgular yazılmıştır. Ortaya çıkan bulgular alan yazınla ilişkilendirilerek tartışılmış, sonuç bölümü yazılmıştır. Son olarak uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında oluşturulan araştırma sorularını cevaplamaya yönelik olarak yapılan analizlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablo 4.1’de Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları temasının alt temalara göre kod frekansları verilmiştir.

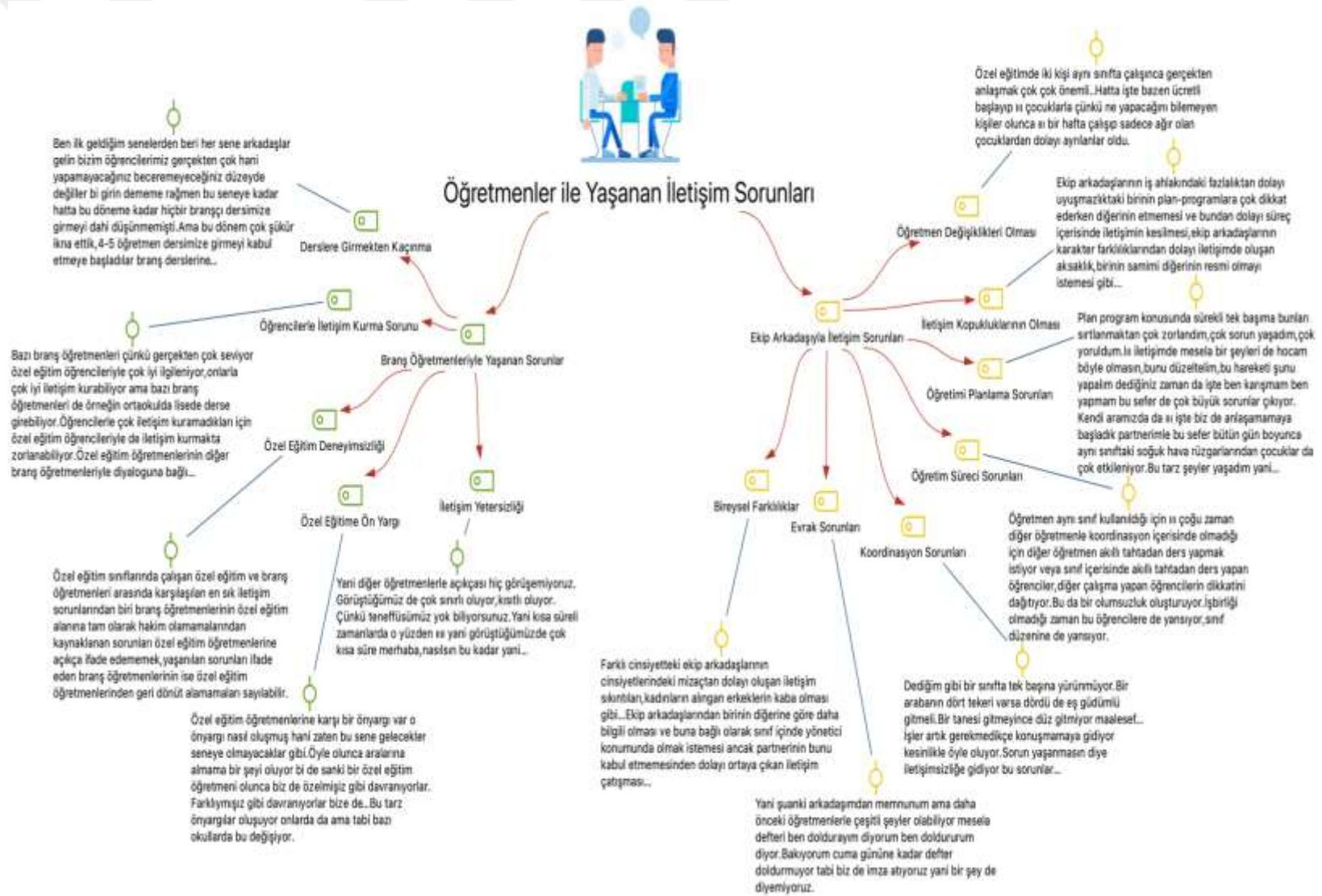
Tablo 4.1. Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları temasının kodlara göre yüzde ve frekansları

Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları		F	Yüzde
Alt Temalar	Branş Öğretmenleriyle Yaşanan Sorunlar	44	44,44
	Ekip Arkadaşıyla İletişim Sorunları	55	55,56
	TOPLAM	99	100,00
Branş Öğretmenleriyle Yaşanan Sorunlar		F	Yüzde
Kodlar	Derslere Girmekten Kaçınma	6	13,64
	Özel Eğitim Deneyimsizliği	11	25,00
	Özel Eğitime Ön Yargı	12	27,27
	Öğrencilerle İletişim Kurma Sorunu	4	9,09
	İletişim Yetersizliği	11	25,00
	TOPLAM	44	100,00
Ekip Arkadaşıyla İletişim Sorunları		F	Yüzde
Kodlar	Bireysel Farklılıklar	11	20,00
	Evrak Sorunları	1	1,82
	Koordinasyon Sorunları	11	20,00
	Öğretim Süreci Sorunları	12	21,82
	Öğretimi Planlama Sorunları	5	9,09
	Öğretmen Değişiklikleri Olması	2	3,64
	İletişim Kopukluklarının Olması	13	23,64
	TOPLAM	55	100,00

Öğretmenlerin öğretmenler ile yaşadıkları iletişim sorunları alınan görüşler doğrultusunda derinlemesine incelenmiştir. Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları teması içerisinde *Branş Öğretmenleriyle Yaşanan Sorunlar* ve *Ekip Arkadaşıyla İletişim Sorunları*

şeklinde iki alt tema elde edilmiştir. Branş Öğretmenleriyle Yaşanan Sorunlar alt temasında öğretmenlerin branş öğretmenleri ile yaşadıkları iletişim sorunları incelenmiştir. Buna göre *Derslere Girmekten Kaçınma*, *Özel Eğitim Deneyimsizliği*, *Özel Eğitime Ön Yargı*, *Öğrencilerle İletişim Kurma Sorunu* ve *İletişim Yetersizliği* kodlamaları elde edilmiştir. Ekip Arkadaşıyla İletişim Sorunları alt temasında ise *Bireysel Farklılıklar*, *Evrak Sorunları*, *Koordinasyon Sorunları*, *Öğretim Süreci Sorunları*, *Öğretimi Planlama Sorunları*, *Öğretmen Değişiklikleri Olması* ve *İletişim Kopukluklarının Olması* kodlamaları elde edilmiştir.

Şekil 1’de öğretmenlerin Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları teması içerisindeki cevapları kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Şekil 4.1. Öğretmenler ile Yaşanan İletişim Sorunları kavram haritası incelenmesi

Şekil 4.1’de öğretmenlerin diğer öğretmenler ile yaşadıkları iletişim sorunları incelenmiştir. Branş Öğretmenleriyle Yaşanan Sorunlar ve Ekip Arkadaşıyla İletişim Sorunları olmak üzere iki farklı alt tema elde edilmiştir. Branş Öğretmenleriyle Yaşanan Sorunlar alt temasındaki kodlamalar incelenmiştir. Buna göre Derslere Girmekten Kaçınma kodlaması içinde öğretmenler branş öğretmenlerinin derslere girmek istemediklerini belirtmiştir. Öğretmenlerden K4 “Ortaokul olduğumuz için branş öğretmenlerinin girmesi gerekiyor. Tabi mecbur değiller ama kendi istekleri doğrultusunda oluyor. İuu dediğim gibi benim burada dördüncü yılım beşinci yılıma giriyorum. İlk geldiğim günden beri idarecilerimize söylediğim şey branş öğretmenlerinin derslerimize girmeleri... Çocuklarımız için çok faydalı olduğunu düşündüğüm için... Yalnız şöyle girmeme sebepleri şuydu arkadaşların iuu okul içerisindeki bakış açıları çok farklıydı. Yani diğer öğretmenlerin bu ne kadar anlatılmış olsa bile çocukların durumlarını gördüklerinde yapamamazlıktan ziyade aaa fen öğretmeni özel eğitime girip ders mi yapacak gibi düşünün biraz... Belki diğer öğretmenlerin alaycı bir bakış, yaklaşımı olması, birisi ne der diğer arkadaşlar ne der gibi dediklerini düşünüyorum. Çünkü bana yansıyan o şekilde oldu...” diyerek branş öğretmenlerinin neden derslere girmek istemediğini belirtmiştir. Benzer şekilde öğretmenlerden K6 da “Ekip arkadaşlarının branş dışı öğretmenin özel eğitim alanına ilgisizliği ve o alanda kendini geliştirmemesine bağlı olarak branş içi olan öğretmen partneriyle iletişime soğuk bakması... Branş dışı öğretmenlerin branşa olan olumsuz tutumlarından dolayı branş öğretmenleriyle çok fazla iletişim halinde bulunmak istememesi...” demiştir.

Öğretmen görüşlerine bakıldığında branş öğretmenlerinin diğer öğretmenlerin bakış açılarından etkilendikleri, özel eğitime yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları ve bu nedenden dolayı iletişim kurmak istemedikleri, özel eğitim öğretmenlerinin bu durumdan rahatsız oldukları ve bunu branş öğretmenlerine doğrudan ifade etmedikleri görülmektedir. Bu durumun branş öğretmenlerinin yeteri kadar özel eğitim bilgisine sahip olmadığı ve özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin bu konuyla ilgili branş öğretmenleriyle iletişim kurmamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Branş öğretmenlerinde Öğrencilerle İletişim Kurma Sorunu kodlaması incelendiğinde öğretmenlerin öğrencilerle yaşadıkları iletişim sorunlarına yönelik cevapların olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerden K15 “Tabi ki biz diğer meslektaşlarla her zaman beraberiz. Bizim okulumuzdaki öğretmenler alışmışlar bize. Bize yardımcı oluyorlar. Ancak bu

tabi hiç sorun yaşanmadığı anlamına maalesef gelmiyor. Yaşadığım sorunlara da az da olsa küçük de olsa söylemem lazım ki mesela ben bir iki öğretmenden negatif elektrik alıyorum. Öğrenci öğretmenler odasına girmek istiyor veyahut da müdür odasına girmek istiyor mesela. Bunlarda çoğu öğretmen son derece anlayışlı ama bir iki öğretmen arkadaşımız yani bu çocuğun burada ne işi var demeye getiriyorlar yani tırnak içinde söylüyorum. Bize sanki biz onların eğitimlerini baltalıyormuşuz veyahut ta onların eğitim ortamını daha böyle yaşanmaz kılıyormuşuz gibi böyle hafif bir izlenim var.” diyerek bazı branş öğretmenlerinin özel çocuklardan uzak durmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Yine benzer şekilde K20 de “Bu sene girmeye başladılar bu dönem ya çocuklarınızın hiçbir şey yapıp birkaç çeşit öğretmen gördük. Bir tanesi giriyor sadece çizgi film açıp izletmek olduğunu anlamış neden öyle olduğunu düşündüyse... Yani hocam diyorum müzik olabilir dersimiz ama bizde müzik çok önemli sizi özellikle istememizin sebebi bir katkı sağlayın yani bizim yetişemediğimiz, dokunamadığımız bir şeye dokunun. Ben bunu açar izletirim zaten benim yapamayacağım bir şey yapın, ondan sonra sil baştan hadi hocam şunu yapın hadi hocam bunu yapın biz beş dakika sınıftan çıktığımız zaman hemen bi geliyoruz çizgi film açılmış ya da adam açmış gitarı dinletiyor ve çocuk sinir krizi geçiriyor orda.” şeklinde branş öğretmenlerinin çocuklar ile yetersiz iletişim kurduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında özel eğitim öğrencilerine mesafeli oldukları ve onlarla yeterli düzeyde iletişim kurmadıkları, özel eğitim öğretmenlerinin branş öğretmenlerinden beklentilerinin karşılanmadığı görülmektedir. Bu durumun branş öğretmenlerinin kendi alanıyla ilgili özel eğitim çocuklarına nasıl yaklaşacağı ve nasıl eğitim yapacağını bilmemesinden, özel eğitimin işleyişi konusunda yanlış yargılara sahip olabileceklerinden kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Özel Eğitim Deneyimsizliği kodlaması incelendiğinde branş öğretmenlerinin özel eğitime yönelik zayıf bilgisinin olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda düşüncelerini öğretmenlerden K17 “Ne bileyim yani resim, müzik gibi alanlarda benim yapamayacağım şeyleri çocuklarıma yapabilen insanlar resim öğretmenleri, müzik öğretmenleri gibi onlara çok fazla şey kattılar. Çok iyi oldu ama öğretmenler bazında çünkü ana konumuz iletişim olduğu için onu söylüyorum. Şimdi bizim yönetmeliğimiz şunu söylüyor. Branş öğretmenleri resim, müzik, beden eğitimi ve din kültürü derslerinde branş öğretmenleri girer özel eğitim öğretmeni ona eşlik eder. Bizdeki

uygulama budur. Yönetmeliğimiz bunu emreder. Burdaki esas amaç şudur esas amaç öğretmen kendi uzmanlık alanıyla çocuklara özel eğitim öğretmeniyle beraber bir program hazırlar. Çünkü branş öğretmenleri onlar uygun program hazırlamayı bilmeyebilir. Beraber programı hazırlarlar yani BEP'i hazırlarlar, bireysel eğitim planını daha sonra da uygulamada da beraber hareket ederler. Mesela öğretmen, hocam buna sadece bunlara çalışabiliriz. Hocam bununla çalışırken ben size yardımcı olurum deyip fiziksel yardımla müdahale edebiliriz. Yani özel öğretmenin branş öğretmeniyle beraber girmesinin sebebi bu. Bunu iletişime bağladığımızda neler oluyor. Branş öğretmeni ile özel eğitim öğretmeni beraber sınıfa girdiklerinde ilk önce şöyle bir iletişim yaşanıyor. Çoğu yerde olduğu gibi hocam ben ne yapacağım. Özel eğitim öğretmenin yapması gereken şu. Hocam ben zaten sizinle beraberim beraber çocuklarımızın seviyesine göre bir program hazırlayacağız. Ona göre de uygulayacağız. Kabaca tabirle sizin biz en düşük seviyeyi alırsanız programlarda. En düşük seviye beşinci sınıfsa eğer sizin kademedede orda aldığımız sizin yıllık uyguladığınız diyelim ki altmış tane kazanım var. Biz bunu ona düşürürüz veya on beşe düşürürüz. Çocuklarımızı ihtiyacı doğrultusunda ve beraber uygularız. Eğer oturup beraber de bireysel eğitim planlaması yaparız ve beraber uygularız. Bu zaten sürekli yaşadığımız iletişim şekliydi.” şeklinde hem yönetmelik üzerinden hem de çocuklarla iletişim üzerinden branş öğretmenlerinin eksik kaldığını belirtmiştir. Benzer düşüncelere sahip olan K19 da düşüncelerini “Derse gelen branş öğretmenleri çocukları tanımıyor olabilirler. Belki de BEP'i hiç bilmiyor olabilirler. Ben veriyorum normalde onların da biliyor olması gerekiyor. Peki niye veriyorum çünkü ben bir öğretmen bulmuşum kaçırmak istemiyorum. Yani benim çocuğuma bir faydasının olacağını düşünüyorum. Branş öğretmenleri derse girdiği zaman ders işlemese bile akademik olarak, sosyal olarak yararı olduğu müddetçe ben başımın üstünde taşıyorum. Çünkü çocuklar bağımsız hale gelsin istiyoruz, diğer insanlarla da sosyal olsun sadece bizimle sınırlı kalmasın istiyoruz. Branş öğretmenlerinin derse girmesi bize bu olanağı tanıyor. Elimize böyle bir fırsat geçiyor. Branş öğretmenleri geldiğinde BEP'lerini veriyorum öğretmenlere ve onlara nasıl kolay gelecekse elimden geleni yapıyorum.” cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında branş öğretmenlerinin özel eğitim alanında yetersiz olduğu, özel eğitim öğretmenleriyle birlikte çalışmakta ve BEP'i oluşturmakta güçlük yaşadıkları görülmektedir. Bu durumun üniversitelerde branş öğretmenlerine verilen eğitimin yetersiz ve sınırlı olmasıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Ayrıca özel eğitim sınıfında çalışan

öğretmenlerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileriyle ilgili bilgilerini branş öğretmenine aktaramamasından dolayı branş öğretmenleriyle iletişim sorunları yaşadıkları düşünülmektedir.

Özel Eğitime Ön Yargı kodlaması incelendiğinde branş öğretmenlerinin özel eğitime karşı ön yargılarının olduğu düşünülmektedir. Buna göre öğretmenlerden K13 *“Yani yine aslında idarecide olan durumlarla biraz aynı... Şöyle anlatayım alanı bilmemekle, çocuğu tanımamakla alakalı, çocuklara karşı ön yargılı olmaları, çocuğu tanımamaları veya özel eğitimde çalışmamış olanlarla çalışmak gerçekten hani iki kişi de aynı sınıfa girsek öğrenciyi tanımadığı için ne yapacağını bilmiyor. Bu okulda dersimize giren bir öğretmen vardı daha önce özel eğitimde hiç çalışmamış, ben ne yapacam diye sürekli destek istiyordu, biz ona destek oluyorduk. Özel eğitim aslında eğitim fakültelerinde diğer branşlarda kısa da olsa ders olarak konulması gereken bir bölüm. Her alanda özel eğitim öğrencileri, hayatlarında karşılarına çıkacak öğretmen arkadaşların da... Kaynaştırma olarak da büyük sorunlar yaşanıyor bu yüzden... Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının özel eğitimle ilgili kesinlikle bilgilendirilmesi gerekiyor.”* diyerek branş öğretmenlerinin ve okul idarecilerinin ön yargılı olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerden K9 ise *“Yani şöyle oluyor nasıl diyeyim uuuu ilkin böyle bazı öğretmenler çok acıyarak bakıyor bize işin çok zor olduğunu düşünüyor. Bazı öğretmenler çok önyargılı davranıyor bize az çocuğunuz var rahatsız, şöylesiniz, böylesiniz diye söyleyen var. Bazen şey dedikleri olabiliyor siz derse geç giriyorsunuz erken çıkıyorsunuz diye buna takılan oluyor. Ne bileyim işte siz rahatsız diye düşünen öğretmenler de oluyor. Genelde arkadaşlarla pek sıkıntı olmuyor iletişim konusunda da bunun dışında olduğunu söyleyen öğretmenler de oluyor.”* diyerek hem özel eğitim öğretmenliğine hem de özel gereksinimli çocuklara karşı bir ön yargının olduğunu cümleleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında branş öğretmenlerinin özel eğitim alanına ve alanda çalışan öğretmenlere karşı olumsuz bir yargıya sahip oldukları görülmektedir. Bu durumlara branş öğretmenlerinin öğrenci özelliklerini bilmemesi, alanla ilgili yeterli bilgi ve deneyime sahip olmaması gibi etkenlerin etkili olduğu düşünülebilir.

İletişim Yetersizliği kodlaması incelendiğinde branş öğretmenleri ile ortak vaktin çok olmaması sebebiyle iletişim yetersizliklerinin meydana geldiği görülmektedir. Bu duruma örnek olarak öğretmenlerden K3 *“Yani birinci sorudaki bu idareyle iletişim derken işte yani*

yönetmelikte de bizim için geçerli şeyler var partnerler birbirini dinlendirebiliyor ama idare buna kısıtlama getirdiği zaman ki oluyor başımıza geldi hepsini yaşadık, yaşıyoruz. Iıı o zaman bizim öğretmenler odasına çıkmamız tabi ki de kısıtlanıyor. Eee bu kısıtlı sürecin içinde de iletişime giremiyoruz diğer öğretmenlerle ııı sanki okulun içinde farklı iki grup oluşuyormuş gibi geliyor. Özel eğitim öğretmenleri ve diğer ilkokul öğretmenleri arasında... Iıı ondan sonra da sürtüşmeler başlıyor. Daha önce çalıştığım bir okulda, hiçbir şekilde diğer öğretmenler özel eğitim öğretmenlerini kabul etmiyordu. Yani iletişim kurmuyorlardı, soru sorduğumuzda ters cevaplar alıyorduk onlardan... O yönden çok sıkıntı yaşadık işte mesela öğretmenler odasından çay aldığımızda bile işte kupayla çay alıyoruz çayı bitiriyoruz diye sorun oluyordu yani artık onların gözünde çok fazla derecede bir batma olmuştu ama idare bence burada ikisinin arasındaki dengeyi kuramadığı için onunla alakalı olduğunu düşünüyorum.” diyerek diğer öğretmenlerden uzak kaldıklarını belirtmiştir. K18 de yaşadıklarını “Mesela toplantılarda vs. lerde sınıfların genel durumu sorulurken illaki kendi sınıfımız da soruluyor ancak diğer öğretmenlerin bunu bir normal kendi zümreleriyle kıyasladıkları gibi vs. çok fazla dikkate aldıklarını veya da buna ilgi duyduklarını düşünmüyorum. Biz öğrenciyi okula gelince nasıl diyeyim günlük yaşam becerilerinde idare ettiğimizi onların yapmaları için kolaylık sağladığımızı düşündüklerini düşünüyorum. Hani böyle olunca işiniz zor veya şöyle böyle gibi söylemleri oluyor... Onların da bir eğitim öğretim süreci olduğunu hani biraz da bu bilinci kavradıklarını tam olarak düşünmüyorum. Hani bu konularda biraz sorun yaşıyoruz o da şöyle kötü sorunlar değil kötü bir iletişim gibi değil ama algısal sorun olduğu için kendi mesleğimiz biraz daha onların gözünde yardımcı personele dönüşmüş gibi oluyor o bakımdan karşı taraf yani bizim olduğumuz tarafı biraz daha iletişimde pasif kılan diyeyim. Hani artık bir şeyleri anlata anlata biraz daha onların bilinçli olması gerekiyor aslında bununla alakalı sorunlar... O da işte kendi tutumlarını bizle iletişim kurduklarında bu eksiklikleri biraz daha bize nasıl diyeyim idare ediyormuş gibi mi diyeyim, bizi teselli ediyormuş gibi konuşmalara neden oluyor. Bu iletişimde birazcık sıkıntıya neden oluyor...” cümleleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerle diğer öğretmenler arasında ortak etkileşim alanlarında vakit geçirilmediğinden yetersiz iletişimin olduğu görülmektedir. Bu konuda idarecilerin özel eğitim yönetmeliği hakkındaki yetersiz bilgileri, diğer öğretmenlerin söylemlerinden etkilendiği ve bu konuda bir dengeyi sağlayamadığı için de öğretmenlerin etkileşimlerinin kısıtlandığı düşünülebilir.

Ekip Arkadaşlarıyla İletişim Sorunları Alt teması incelendiğinde yedi farklı kodlamanın olduğu görülmüştür. Buna göre Öğretmen Değişiklikleri Olması kodlaması incelendiğinde öğretmenlerden K2 sınıflarda sürekli öğretmen değişikliklerinin yapıldığını “*Özel eğitim sınıflarındaki en önemli problemlerden bir tanesi de bu sınıflarda çok fazla öğretmen değişikliğinin olması, sınıflarda belli bir düzenin sağlanamamasına neden olmaktadır. Şu şekilde uı gelen öğretmen ücretli olduğu için zaten özel eğitim alanında çok bilgi sahibi değil, öğrencileri çok tanımıyor. Ve bir problem olduğu zaman problemi çözmek yerine ne yapıyor görevlendirildiği okulda görevi bırakıyor. Bu da sınıf içerisinde öğrencilerde bi bozulmaya neden oluyor. En büyük sorunumuz bir öğrencinin aynı öğretmenle birkaç yıl en azından devam edememiş olması...*” cümleleriyle belirtmiştir. K3 de öğretmenlerin çocuklarla çalışmakta zorlanmalarından dolayı ayrıldıklarını “*Özel eğitimde iki kişi aynı sınıfta çalışınca gerçekten anlaşmak çok çok önemli... Hatta işte bazen ücretli başlayıp uı çocuklarla çünkü ne yapacağını bilemeyen kişiler olunca uı bir hafta çalışıp sadece ağır olan çocuklardan dolayı ayrılanlar oldu.*” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında çok fazla sayıda öğretmen değişikliği ve görevi bırakanların olduğu, bunun eğitim öğretimde aksaklıklara neden olduğu görülmektedir. Bu durumun sebeplerine bakıldığında özel eğitim alanında yeterli sayıda öğretmen ihtiyacının karşılanmamasının, alan dışından öğretmenlerin görevlendirilmesinin, alanı bilmeyen ücretli öğretmenlerin meslekte zorlanmalarının etkili olduğu söylenebilir.

İletişim Kopukluklarının Olması kodlaması incelendiğinde öğretmenlerin ekip arkadaşlarıyla yaşadığı iletişim kopukluklarına yönelik düşüncelerine yer verilmiştir. K15 buna yönelik yaşadıklarını “*Şimdi ben bu iletişim sorunlarıyla ilgili yaşadığım bir olaydan hareketle cevap vermek istiyorum bu soruya... Mesela iletişim sorunlarından bir tanesi insanın uyarması, gözdağı vermesi belki tehdit etmesi denebilir. Bitse de gitsek mantığındaki insanlardan ben hoşlanmıyorum. O yüzden ben nedense öyle birisi gibi geldi bana okula geldikten iki saat sonra bir olay yaşadık. Ben zaten kendisine hafif tepkiliydim. Çünkü tanışır tanışmaz bize saat kaçta çıkıyoruz diye falan sordu. Teneffüslerimiz ne zaman yemek arası ne zaman bunları sorunca ben uı benim anlaşılamayacağım insan tipi olarak düşünüp biraz kendisine karşı gardımı aldım açıkçası... Ben de ona son derece sert bir şekilde, haddimi de aşarak, yaşı da benden büyük olmasına rağmen, riske de girerek ben kendisini azarladım. Yani gözdağı verdim resmen. Hocam*

bu şekil yapacaksanız bunları görüşelim yani buraya gelmek zorunda değilsiniz vs. diye tartışma yaşadım. Hemen kendisi inanılmaz bir şekilde sert tepki gösterdi bana, kameralar olmasa tehdit de edecekti... Mesela ben partnerimde biraz alınganlık, eğer bu bir iletişim sorunuysa tabi alıngan olmak, alınganlık seziyorum biraz. Kendisinin benden 15 yıl daha fazla deneyimi var. Bir alınganlık var, alınganlık şöyle oluyor ben mesela çocuğa o bir şey söylüyor ben mesela çocuğun onu yapmaması gerektiğini ya da başka bir şey yapmasını gerektiğini veyahut da çocuğun o ikazla durmayacağını ben bilip düzeltince hemen alınıyor benim partnerim... Benden bir şey öğrenmek istemiyor. Çünkü kendini benden daha deneyimli görüyor ve kendisini de daha tecrübeli öğretmen olarak görüyor yaşı benden büyük olduğu için, deneyimi benden fazla olduğu için bu da bence alınganlık da bir iletişim sorunuysa şayet bunu yaşıyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. K3 de iletişim kopuklukları olmasını “Tamamen iletişime kapalılık ıı karşıdaki sadece bir şeye sabitlenirse hani sen bir şeyler söylediğin zaman da ona büyüklük taslıyormuşsun gibi geliyor herhalde ki artık o dili gerçekten olumlu bir şekilde kullanmaya çalışsan bile ııı kendini öyle bir kapatmış oluyor ki her şeye karşı geliyor bu sefer de her şeye zıt davranıyor. Bu da idareye yansıyor, aradaki bu sorunlar ister istemez veliye, çocuklara yansıyor. Yani mutsuz bir şekilde çalışıyorsun öyle diyeyim iletişime kapalı olduğu zamanlarda...” şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında aynı sınıfı paylaşan öğretmenler arasında deneyim yılı daha fazla olan öğretmenin kendisini daha iyi bir öğretmen olarak görüp buna göre hareket etmesi ve bu konuda alınganlıkların yaşanması, iletişime açık olunmamasıyla ilgili durumların iletişim kopukluklarına sebep olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin birbirlerine karşı sert üslup kullanmaları, etkili iletişim kuramamaları, öğretmenlerin iletişim konusunda eksikliklerinin olmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Öğretimi Planlama Sorunları kodlaması incelendiğinde ekip arkadaşlarıyla uygulanacak olan öğretimin planlanmasında yaşadıkları sorunlar olduğu görülmektedir. Buna göre K2 koordineli bir öğretim planlaması yapamadıklarını “Partnerle genelde gelen öğretmenle iyi bir iletişim kurmak çoğu zaman mümkün olmayabiliyor. Şunun için iki öğretmende farklı düşünce yapısına, farklı uygulamalara yönelmek isteyebiliyor. Örneğin ııı gelen öğretmen kız öğrenciyle ya da okuma yazma çalışması yapan öğrenciyle çalışmak istiyor. Diğer öğretmen o öğrenciyle çalışmak istediği zaman öğrencinin paylaşımı noktasında sorun olabiliyor.” şeklinde ifade etmiştir. K6 da bu duruma benzer olarak “Ekip arkadaşlarının iş ahlakındaki fazlalıktan dolayı

uyuşmazlıktaki birinin plan-programlara çok dikkat ederken diğerinin etmemesi ve bundan dolayı süreç içerisinde iletişimin kesilmesi, ekip arkadaşlarının karakter farklılıklarından dolayı iletişimde oluşan aksaklık, birinin samimi diğerinin resmi olmayı istemesi gibi...” demiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında aynı sınıfı paylaşan öğretmenler arasında eğitim anlayışı ve mesleğe bakış açılarının, kullandıkları yöntem ve tekniklerin farklı olduğu görülmektedir. Bu anlamda öğretmenlerin ortak bir paydada buluşamadıklarından dolayı ekip arkadaşları arasında iletişim sorunlarının yaşandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin ekip arkadaşlarıyla yaşadıkları koordinasyon ile ilgili sorunlar Koordinasyon sorunları kodlaması içerisinde ele alınmıştır. Buna göre öğretmenlerden K4 koordinasyonun önemini “Evet özel eğitim sınıfına iki öğretmen girmek öğrenci sayısı babında açıkçası evet destek olması anlamında iyi... Ama şöyle u her bireyin her öğretmenin kendi kuralları kendine göre yöntemi tekniği oluyor yani ister istemez. Şimdi sizin uygulamak istediğinizle diğer arkadaşın uygulamak istediği farklı olabiliyor. Bu anlamda da işte aynı dili konuşmak çok önemli... Aynı dili konuştuğunuz aynı frekansta olduğunuz arkadaşınız olursa yanınızda gerçekten güzel sonuçlar elde edebiliyorsunuz.” cümleleriyle belirtmiştir. Fakat K14 ise yaşadığı koordinasyon sorununu “Özellikle halk arasında iş yıkma dediğimiz tabir... Şimdi ortaokul olarak belirlenen bir öğrenci sayısı vardır işte otizmde 4 tür, hafif düzeyde olanlarda bu 10 a kadar çıkabiliyor sayısı... Hani bu tip durumlarda açıkçası eşit paylaşım iş paylaşımı yapılması gerekirken bir taraf genelde de bu böyle oluyor daha aktif daha öğrencilerle ilgili, diğer taraf daha pasif daha oturan daha böyle işle alakasız yorulmuş yılgın bir şekilde ve bu durumu artık karşı tarafa yıktığı için bir rahatlık oluşan insan oluyor genelde hani öğretmenlerde ve artık diğer taraf da beden olarak daha güçlü olduğu için onu artık önemsememeye başlıyor. Çünkü artık kendisi tek başına o sınıfı idare edebileceği için iş yükü ona ağır gelmiyor. Böyle olduğunda idare edilebiliyor ancak iki tane öğretmenin hani aynı anda biraz daha pasif aktif görev almadığı daha böyle pasif kendini geride tuttuğu durum söz konusu olduğunda bu tabi öğrenciler için de olumsuz seyrediyor.” cümleleriyle ifade etmiştir.

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında aynı sınıfı paylaştığı ekip arkadaşıyla uygulamak istedikleri farklı kuralların, yöntem ve tekniklerin olmasından dolayı işbirliği içerisinde çalışamadıkları görülmektedir. Birlikte çalışan ekip arkadaşlarından birinin diğerinden daha fazla

çalışması ve bütün iş yükünün kendi üzerinde olduğunu hissetmesi de ekip arkadaşlarının birbirleriyle işbirliği yapamamasına neden olduğu bu şekilde iletişimde aksaklıklar yaşandığı söylenebilir.

Ekip arkadaşıyla evrak üzerinden sorun yaşadığını belirten bir öğretmen bulunmaktadır. Buna göre Evrak Sorunları kodlaması içerisinde K1 *“Yani şu anki arkadaşımın memnunum ama daha önceki öğretmenlerle çeşitli şeyler olabiliyor mesela defteri ben doldurayım diyorum ben doldururum diyor. Bakıyorum cuma gününe kadar defter doldurmuyor tabi biz de imza atıyoruz yani bir şey de diyemiyoruz.”* diyerek yaşadığı evrak sorunlarını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında aynı sınıfı paylaştığı ekip arkadaşıyla evrak paylaşımı konusunda sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu konuda görevin paylaşımının yapılması fakat yapılan paylaşımın uygulanmaması konusunda sıkıntıların yaşanılması ve bunların dile getirilmemesinin iletişim kopukluğuna neden olduğu söylenebilir.

Öğretmenler ekip arkadaşlarındaki sorunların bir kısmını bireysel farklılaşmalardan kaynaklandığını belirtmektedir. Buna göre Bireysel Farklılıklar kodlaması içerisinde öğretmenlerden K2 *“Bu sınıfla ilgili değil ama gelen öğretmenin kişisel yapısı da önemli... Çünkü bazı bütün gelen öğretmenlerle anlaşmak zor olabiliyor. Çünkü öğretmenin psikolojik yapısını bilmiyorsun, öğretmenle yeni tanışıyorsun. Hangi davranışa nasıl bir tepki verecek bunu bilmediğimiz için sınıf içerisinde bazen öğretmenle uyumlu olunmayabiliyor.”* diyerek öğretmenlerin birbirinden farklı olabileceğini belirtmiştir. K18 de yine benzer şekilde bireysel farklılıklar olduğunu *“Her birey ne kadar farklıysa öğretmen olarak da biz kişilik karakter olarak da çok farklıyız. Mesela sınıfta aşırı disiplinli bir üniversiteden gelmişsen fazla evrak işine odaklanıyorsun hani fazla kalıpsal yaklaşıyorsun. Biraz daha pragmatist bir üniversiteden gelmişsen el pratikliğinin vs. öğrenciye karşı daha ılımlı yaklaşımın ve sıklıkla olumlu iklim oluşturma avantajın artıyor. İster istemez üniversitelerin bizi yetiştirme şekli hani karakterimiz ve bu sistemi öğreniş şeklimiz bizim sınıfımızdaki durumumuzu etkiliyor. Bu da iki öğretmen arasında şöyle insanlık, karakter zaten etkileyen bir şey ama bu iki öğretmen arasında da ister istemez öğrencilerin genel durumu olsun, öğrenci paylaşımı olsun, öğrencilere yaptırmak istediğin etkinlikler vs veya da başka durumlardan kaynaklı birbirini tolere etmeler olsun, bunlar da tabi ki belli bir aksamalar oluyor.”* cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında aynı sınıfı paylaşan öğretmenler arasında öğretmenlerin kişilik, karakter, psikolojik durumlarının, öğrenim gördüğü üniversitelerin farklı olmasından kaynaklı öğrencilere yaklaşım konusunda iletişim sorunları yaşandığı ifade edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı öğretmenlerin birbirleriyle iletişimde zorluklar yaşadığı söylenebilir.

Tablo 4.2’de Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları temasının alt temalara göre kod frekansları verilmiştir.

Tablo 4.2 Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları temasının kodlara göre yüzde ve frekansları

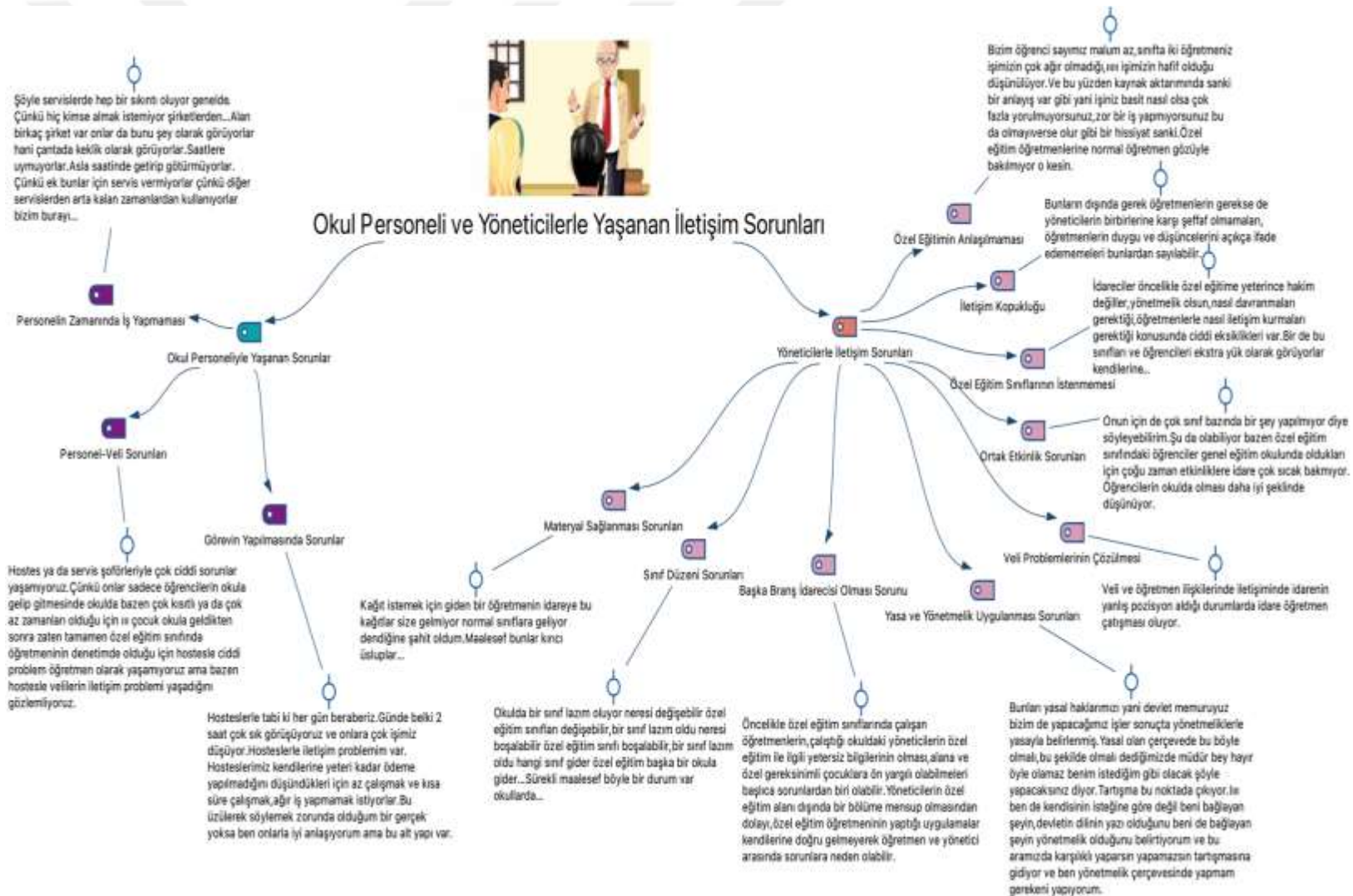
Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları		F	Yüzde
Alt Temalar	Okul Personeliyle Yaşanan Sorunlar	13	18,06
	Yöneticilerle İletişim Sorunları	59	81,94
	TOPLAM	72	100,00
Okul Personeliyle Yaşanan Sorunlar		F	Yüzde
Kodlar	Görevin Yapılmasında Sorunlar	5	38,46
	Personel-Veli Sorunları	2	15,38
	Personelin Zamanında İş Yapmaması	6	46,15
	TOPLAM	13	100,00
Yöneticilerle İletişim Sorunları		F	Yüzde
Kodlar	Başka Branş İdarecisi Olması Sorunu	14	23,73
	Materyal Sağlanması Sorunları	6	10,17
	Ortak Etkinlik Sorunları	10	16,95
	Sınıf Düzeni Sorunları	4	6,78
	Veli Problemlerinin Çözülmesi	2	3,39
	Yasa ve Yönetmelik Uygulanması Sorunları	10	16,95
	Özel Eğitim Sınıflarının İstenmemesi	5	8,47
	Özel Eğitimin Anlaşılması	5	8,47
	İletişim Kopukluğu	3	5,08
	TOPLAM	59	100,00

Öğretmenlerin okul personeli ve yöneticileriyle ilgili iletişim sorunları için alınan görüşler derinlemesine incelenmiştir. Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları teması içerisinde *Okul Personeliyle Yaşanan Sorunlar* ve *Yöneticilerle İletişim Sorunları* şeklinde iki alt tema elde edilmiştir. Okul Personeliyle Yaşanan Sorunlar alt temasında öğretmenlerin okullarında çalışan personeller ile yaşadıkları iletişim sorunları incelenmiştir. Buna göre *Görevin Yapılmasında Sorunlar*, *Personel-Veli Sorunları* ve *Personelin Zamanında İş Yapmaması* kodlamaları elde edilmiştir. Yöneticilerle İletişim Sorunları alt temasında ise *Başka Branş İdarecisi Olması Sorunu*, *Materyal Sağlanması Sorunları*, *Ortak Etkinlik Sorunları*, *Sınıf*

Düzeni Sorunları, Veli Problemlerinin Çözülmesi, Yasa ve Yönetmelik Uygulanması Sorunları, Özel Eğitim Sınıflarının İstenmemesi, Özel Eğitimin Anlaşılması ve İletişim Kopukluğu kodlamaları elde edilmiştir.

Şekil 4.2’de öğretmenlerin Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları teması içerisindeki cevapları kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Şekil 4.2. Okul Personeli ve Yöneticilerle Yaşanan İletişim Sorunları kavram haritası incelenmesi

Şekil 4.2’de öğretmenlerin okul personeli ve yöneticilerle yaşadıkları iletişim sorunları incelenmiştir. Okul Personeliyle Yaşanan Sorunlar ve Yöneticilerle İletişim Sorunları olmak üzere iki farklı alt tema elde edilmiştir. Okul Personeliyle Yaşanan Sorunlar alt temasındaki kodlamalar incelenmiştir. Buna göre Personelin Zamanında İş Yapmaması kodlaması içinde öğretmenler okulda çalışan diğer personellerden bir istekte bulunduğu ya da yapılması gereken bir iş olduğunda zamanında gerçekleştirilmediğini belirtmektedirler. K3 okul servis personelleriyle yaşadığı sorunları *“İki servisler, üç geç gelmesi oluyor servisin. Ee servis geç geldiği zaman da çocuk alışkın olduğu bir saatte gitmek istiyor ama gidemiyor, gidemedikçe orda daha çok kaldıkça bu çocuğa hırçınlık olarak yansıyor. Bunu da servis şoförlerine ilettiğimiz zaman elimden bir şey gelmiyor üç yapabileceğim bir şey yok başka okulları dağıtıyorum gibi iletişim problemleriyle karşılaşabiliyoruz.”* cümleleriyle belirtmiştir. Yine benzer şekilde servislerin zamanında gidip gelmesiyle ilgili yaşadığı problemi K17 *“Benim iletişimde sıkıntı yaşadığım taraflar bir ailedir ikincisi kesinlikle servis şirketleridir. Yani ben çoğu özel eğitim sınıflarında da böyle olduğunu düşünüyorum. Neden şoför gelip her sene ben bunu yaşıyorum yani bazen öğretmen arkadaşlar ve aileler bana şunu soruyor hocam giriş çıkış saatleriniz nedir. Çok absürt ama ben ne diyorum biliyor musunuz şoför gelsin o karar verecek. Maalesef şoför karar veriyor bizim okulun giriş çıkış saatlerine... Elinde tesbih yaka bağı açık maalesef öyle... Yani maalesef çok acınacak bir durum ama maalesef öyle... Hocam valla ben o saatte yetişemem hocam... Eee nasıl yapalım. Valla bu saat bana uyar işinize gelirse... Eee müdürüm böyle diyor şoför... Ne yapsak ki ilçeye mi yazalım, hocam tutanak tutalım tamam tutalım ee ben devlet memuruyum tutanak tutarım ne yapabilirim ki başka... Sözle olmaz devlet memuru yazıyla iş görür, resmiyizdir sonuçta demi... Tutanak tuttuk, doldurduk doldurduk ilçe milli eğitime gönderdik. İlçe milli eğitimden aldığımız cevap şu ee biraz kaydırmaya çalışalım. O zaman dersler de uymuyor programla çakışıyoruz, yönetmeliğin dışına çıkıyoruz. Eee nasıl yapalım e hocam kendi içinizde ayarlayın. Bakın bu şifaen söylenen bir şey. Okullar şifafen yürümez, sözlerle yürümez o yüzden biz genellikle servislerle bu anlamda sıkıntı yaşıyoruz.”* cümleleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında okul personeliyle yaşanan sorunlarda personelin görevini yapmakta gerekli özeni göstermediği, yaptığı işi belirtilen sürelerde gerçekleştirmediği bunların da personel ve öğretmen arasındaki etkileşime zarar verdiği görülmektedir. Burdan

hareketle personeller üzerinde denetim yoksunluğu olduğu, sorunların geçirildiği bu konuyla ilgili gerekli desteklerin sağlanamadığı söylenebilir.

Personel ve veli arasında yaşanan sorunlar Personel-Veli Sorunları kodlaması içerisinde incelendiğinde öğretmenlerden K2 “*Hostes ya da servis şoförleriyle çok ciddi sorunlar yaşamıyoruz. Çünkü onlar sadece öğrencilerin okula gelip gitmesinde okulda bazen çok kısıtlı ya da çok az zamanları olduğu için ıı çocuk okula geldikten sonra zaten tamamen özel eğitim sınıfında öğretmenin denetimde olduğu için hostesle ciddi problem öğretmen olarak yaşamıyoruz ama bazen hostesle velilerin iletişim problemi yaşadığını gözlemliyoruz.*” şeklinde belirtirken öğretmenlerden K17 ise “*Öğrenciler dışında diğer tüm paydaşlarla iletişim sıkıntımız var maalesef... Hosteslerle de zaman zaman sıkıntılar yaşıyoruz yani ama kendi özelimizde şöyle bir şey var bizimle çalışacak personeli önceden iyi bilgilendiriyoruz. Arada bazen sıkıntılı olanlar çıkıyor. Bunu da servis şirketleri aracılığıyla çözüyoruz. Gelir gelmez hosteslere kurallarını, çalışma şartlarını, yapması gerekenleri anlatıyoruz. Ondan sonra çalışmaya devam ediyorlar. Genellikle çok sıkıntı yaşamıyoruz. Sadece çocukları alırken veya bırakırken aileler gelip almıyorlar, uzakta indirmelerini istiyorlar, beklemelerini istiyorlar böyle ufak tefek sıkıntı yaşıyoruz.*” şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında personel ve veli arasında yaşanan iletişim sorunlarının öğretmene yansıdığı görülmektedir. Özel eğitim öğretmeni de personel ve veli gibi özel eğitimin en önemli paydaşlarından biri olduğu için aradaki bağın daha sağlıklı olması konusunda gerekli çalışmalar yapılması gerektiği söylenebilir. Veli ve personel arasında yaşanan iletişim problemleri doğrudan öğrenciyi olumsuz yönden etkileyeceğinden, özel eğitim öğretmenin bu problemlerden haberdar olması ve önlemler almasının önem arz ettiği söylenebilir.

Okuldaki diğer personelin yapmış olduğu işlerde yaşanan sorunlar Görevin Yapılmasında Sorunlar kodlamasında incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerden K14 “*Yani tabi ki hostesler istediğimiz eğitim seviyesinde olmadıkları için hani biraz sıkıntılar oluyor tabi ki... Hosteslerde şöyle hani çocukların sayısı çok fazla olduğu için servisten inerken ve binerken özellikle indirirken hostes bazı çocukların hakkından gelemiyor açıkçası... Artık o da salıveriyor bir şeyleri, o yüzden biraz daha belki hostesler konusunda, hosteslerin seçimi konusunda biraz daha*

mülakatla alınması daha mı doğru olabilir diye düşünmüyor değilim yani... Şimdiye kadar hosteslerle o konuda sıkıntım olmadı. Ama iletişim sorunu yaşayan arkadaşlarım oldu yani... Mesela bu benim görevim değil diyerekten başlanıyor zaten genelde hosteslerde bu durum var. Yani artık bir şeyler de dediğim gibi yönetmelikte açık açık belirtilmediği için kimin görevi ne kim hangi görevleri yapmalı daha açık ve net bir şekilde belirtilmediği için bir görev karmaşası yaşanıyor diye düşünüyorum. Dolayısıyla da bu işlerde aksaklık meydana getiriyor...” diyerek hosteslerin görevlerini yapma noktasında sorun yaşadığını belirtmiştir. Öğretmenlerden K1 de benzer şekilde hosteslerin görevleri dışına çıktıklarını “Bizim hostesimiz de işte hemen çocuğu uçuruverelim, bir şeyler yapalım diyor o da olmuyor. Bazen müdahale ediyorlar bu da bizde iletişim sorununa neden oluyor.” cümleleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında personellerin görevini yerine getirmesinde ve görevi dışında işlere karışmasından kaynaklanan sorunlar olduğu görülmektedir. İş yüklerinin ağır olması, görev aldıkları serviste öğrenci sayılarının fazla olması, özel gereksinimli çocuklara nasıl davranacakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları gibi durumların sorunlara yol açtığı düşünülebilir.

Yöneticilerle İletişim Sorunları Alt teması incelendiğinde dokuz farklı kodlamanın olduğu görülmüştür. Buna göre Özel Eğitimin Anlaşılmaması kodlaması incelendiğinde öğretmenlerden K5 yöneticilerin özel eğitimi tam olarak anlamadıklarını “Ben her sene nerdeyse farklı öğrencilerle çalışmak durumunda kaldım, okul değiştirdim, idareciler değişti yeri geldi... Gördüğüm kadarıyla kafalarında bir sorun veya bir çözüm ne varsa geliyorlar bize iletiyorlar, bizde onun olup olmayacağını söylüyoruz. Ama onların kafalarındaki düşüncüyü değiştiremiyoruz. Hani benim için en önemli sorun bu iletişim problemi olarak da bu... Ne bileyim yani ders giriş çıkış saatleri olabilir, çocukların materyal kullanımı olabilir, sınıf içi yapılan etkinlikler ya da dışardaki aktiviteler olabilir geliyorlar bir şeyler söylüyorlar ama biz olup olmayacağını çocuklara uyarlanıp uyarlanmayacağını söylediğimiz zaman yine de değişmiyor. Hani bu özel eğitim öğretmenidir bu daha iyi biliyordur konusu yok. İdareci olarak ben daha iyi bilirim düşüncesi var. İletişime kapalılık, aslında kafasındakini uygulama var sadece hani bizden fikir alma değil olay. Dediğini yaptırma sadece... Özel eğitim öğretmeni daha iyi biliyordur olayı değil.” cümleleriyle belirtmiştir. Yine benzer şekilde K20 de yöneticilerin özel eğitimi anlamadıkları ve bu yüzden görmezden geldiklerini “Özel eğitim

sınıflarını görmezden gelebiliyorlar. Yani siz bize sorun getirmeyin yeter diyebiliyorlar bu anlamda özel eğitim öğretmenleri herhangi bir taleple idareye gittikleri zaman olumsuz karşılanabiliyorlar yani hoca hanım siz kendi içinizde çevirin dediği durumlar olabiliyor. Kendiniz halledin sorunları dediği bile olabiliyor hatta ben şunlara da şahit oldum kendi adıma değil ama arkadaşlarıma başına geldiğini gördüm. Benim özel eğitimcilere ayıracak vaktim yok, benim zaten işim başımdan aşkın dediğini de duydum.” cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında özel eğitimin idareciler tarafından yeterince önemsenmediği, ciddiye alınmadığı ve özel eğitim öğretmenlerinin sorunlarına yönelik zaman ayrılmadığı görülmektedir. Özel eğitimin ekstra iş yükü olarak görüldüğü, sorunlara çözüm üretilmediği, özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin söylediklerinin dikkate alınmadığı, bunların da idare ve öğretmen arasında sağlıklı bir iletişim kurulmasına engel olduğu söylenebilir.

Öğretmenler yöneticilerle arasında iletişimde kopukluk yaşadıklarını İletişim Kopukluğu kodlaması içerisinde göstermişlerdir. Buna göre öğretmenlerden K9 “*Çoğu okulda ayırıyorlar, müdürler pek ilgilenmiyor gördüğümüz duyduğumuz kadar... Bizim okulda şansımıza iyi ilgilendiler. Ama daha önce 2. ve 7. yılımda çalıştığım okullarda daha çok özel eğitim sınıflarıyla ilgilenmediler yani iletişimsizlik olmuştı o dönemlerde...*” diyerek iletişim anlamında daha önceden sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Öğretmenlerden K18 ise “*Yöneticilerle iletişim sorunlarında kendimizi fazlaca açıklama gereksiniminde bulunmamız gerekiyor. Çünkü okulda bir sınıf öğretmenin yaptığı belli bir standartta bir iş oluyor veya da giriş çıkış saati olsun buna benzer servis hizmetleri olsun her şeyin bir tık daha belli bir sistemle işlediği yer oluyor. Yalnız özel alt sınıflarda normal okul bünyesinde olan özel eğitim sınıflarında biraz daha içinde bulunduğumuz zorluğu anlatarak bir şeyleri daha fazla ne diyeyim kendimizin ihtiyaçlarını ve isteklerini dile getirmek zorunda kalıyoruz.*” diyerek iletişimde kopmalar yaşamamak için devamlı kendilerinin çaba sarf etmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında idarecilerin kendilerine gerekli ilgiyi göstermedikleri, özel eğitim sınıflarının idareciler tarafından dışlandığı ifade edilmektedir. Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler idarecilerinden herhangi bir istekte bulundukları zaman diğer öğretmenlere kıyasla daha fazla açıklama yapmak zorunda hissettikleri görülmektedir. Bu

durum idarecilerin özel eğitim ihtiyaçlarının tam olarak neler olduğunu bilmemelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Özel Eğitim Sınıflarının İstenmemesi kodlaması içerisinde okul yöneticilerinin okullarında özel eğitim sınıflarına yer vermek istememelerine yönelik yaşanan deneyimler ve görüşler yer almaktadır. Buna göre öğretmenlerden K4 *“İuu pek çok sorun var. Bunlardan birisi tabi ki normal bir okulda özel eğitim sınıfını açıkçası hiçbir idareci parantez içinde tabi ki ayırayım ama genelde istemiyorlar. Çünkü ayrı bir sorumluluk olarak görüyorlar.”* diyerek istenmediklerini belirtmiştir. Benzer şekilde K12 de *“Birincisi idareciler bu sınıfları açmakta gönülsüz oldukları için zaten bir aidiyet duygusundan uzak oluyor bu sınıflar en büyük sıkıntı bu... Buna dahil olarak da sürecin tamamında bize bunu yansıtıyorlar. İstenmemek, o sınıfın sürekli kapatılma tehdidi altında olması ya da sınıflar için şöyle söyleyebilirim diğer 1,2,3,4’ler örneğin onlar okulun bir parçasıyken birer bir üyesiye özel eğitim sınıfları birer bir üyesi olarak görülüyor. Bundan dolayı sınıfların ihtiyacı konusunda ya da bir problemle karşılaştıkları zaman görevlerinin dışında sanki ekstra bir iş yapıyorlarmış gibi bir muameleyle karşılaşıyoruz. İuu bunun dışında en çok benim meslek hayatımda yaşadığım sıkıntılardan biri şuydu. İuu bu sınıfı kapatma çabasında oldukları için genellikle gizli bir mobbinge maruz bırakıldım sık sık... Tayin isteyip gidelim de arkasından öğretmensiz kaldığını gerekçe göstererek kapatabilmek adına...”* diyerek yöneticilerin özel eğitim sınıflarına yönelik isteksizlikleri hakkındaki düşüncelerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında idarecilerin özel eğitim sınıflarını istemediklerini ve bu konuda gönülsüz oldukları, öğretmenlerin bu duygulardan rahatsız oldukları ve aidiyet duygusu hissedemedikleri bunun iletişimi olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Özel eğitim sınıflarının idareciler tarafından ayrı bir görev ve sorumluluk getirdiği düşünülmekte ve bundan dolayı özel eğitim sınıflarını kapatmaya yönelik öğretmenlerin gizli bir mobbinge maruz bırakıldığı düşünülüyor ifade edilmektedir.

Öğretmenlerin okulun diğer personelleriyle ya da yöneticilerle yaşadıkları ortak etkinlik zamanı sorunları incelenmiştir. Buna göre Ortak Etkinlik Sorunları kodlaması içerisinde öğretmenlerden K7 *“Teneffüste bile dışarı çıkmamıza izin verilmiyor sizin teneffüs hakkınız yok deniyor. Bunun için bakanlığın görüş yazısını göstermek zorunda kalıyoruz, neden teneffüse*

çıkmanız gerektiğini anlatmak zorunda kalıyoruz. Niye öğrencinin başından ayrılıyorsun gibi müdür beyle tartışma yaşıyoruz. Benim de mola hakkım olduğunu, dinlenmem gerektiğini, ruh sağlığım için, çalışma motivasyonum için molaya ihtiyacım olduğunu anlatmak zorunda kalıyorum.” diyerek ortak etkinlik zamanı olan teneffüslerin bir sorun haline geldiğini belirtmiştir. K14 de okulun genel uygulamasından saptıklarını “*Özel eğitimde haliyle mesai saatleriyle ilgili biraz problemler oluyor. Özellikle teneffüs saatlerinde bir dinlenmek istersin o konuda biraz, dinlenmede problem oluyor. Öğrencinin ailesi işte okulda kalmak ister mesela öğle arası eğer ki bulunduğu okulda varsa, özellikle işte ilkokul ortaokul bir arada bulunuyorsa, öğle arası malum okuldaki şartlara uygun olmak zorunda. Dolayısıyla uygun olsun diye ekstra bir öğle arası veriliyor. Bu da haliyle bir ders saati yaklaşık 40 dk kadar oluyor. Teneffüsler de 15 dk dan hesaplandığında aslında mesai saatinin üzerinden çok çok daha fazla iş yükü isteniyor senden... Ee doğal olarak da yıprandığımız için biraz bunların göz ardı edildiğini düşünüyorum idareciler tarafından... Bu sadece okul müdürü değil aynı zamanda il ilçe müdürlükleri tarafından da bu konuda yani öğretmenlere yani sıkıntı yapıldığını düşünüyorum. Onun haricinde mesai saatlerinde okul özellikle öğrenci servisine göre ayarlama yapmadığı için biraz aşırı derecede esneklik oluyor bu da bir öğretmenin günlük çalışma saatindeki programında garipliklere neden oluyor yani kendi özel hayatını ayarlayamama bu durumda kendiyle ilgili kendi çocuklarıyla ilgili vs. iş ve işlemlerde zorluklar meydana getiriyor. Ondan dolayı da idare biraz açıkçası çok olumlu yaklaşmıyor.”* cümleleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında idarecilerin özel eğitim yönetmeliğini tam olarak bilmemelerinden dolayı öğretmenlerle tartışmaların yaşandığı, programın öğretmenin ve öğrencinin ihtiyacına yönelik yapılmadığı, öğretmenlerin bu konudaki fikirlerinin okul idareleri tarafından olumlu yaklaşılmadığı görülmektedir. Bu konuda yönetmeliğin daha net ve açık bir şekilde ifade edilmesi gerektiği, belirsizliklere yer verilmemesi gerektiği, özel eğitim sınıflarında olan idarecilere eğitim verilmesinin yararlı olacağı düşünülebilir.

Öğretmenlerin velileriyle yaşadıkları sorunların idareyle olan bağlantılarda yaşadıkları sorunlar Veli Problemlerinin Çözülmesi kodu altında incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerden K2 yaşadığı sorunları “*Özel eğitim sınıflarında yöneticilerle daha çok sınıfta bulunan öğrencilerle ilgili problemin çözümü noktasında problem yaşıyoruz. Yani sorunlu olan bir öğrenci olduğu zaman, okul idaresi bu sorunun çözümünü tamamen öğretmenle ve veliyle*

halledilmesi yoluna gittiği için çoğu sorunlar çözülme noktasında problem oluyor.” şeklinde belirtmiştir. K6 da benzer şekilde “Veli ve öğretmen ilişkilerinde iletişimde idarenin yanlış pozisyon aldığı durumlarda idare öğretmen çatışması oluyor.” diyerek dile getirmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında idarecilerin veli problemlerinin çözümü konusunda sorumluluk almadığı, öğretmenler idarecilerin sorumluluk almasını istediğinde ise idare ve öğretmenler arasında çatışma olduğu görülmektedir. Bu durumda idarecilerin veli ve öğretmenler arasında koordinasyonu sağlayamadığı söylenebilir. İdarecilerin bulunduğu konumdan dolayı müdahalelerde bulunması ve işbirliğini sağlaması gerektiği söylenebilir.

Yasa ve Yönetmelik Uygulanması Sorunları kodu incelendiğinde yöneticiler ile öğretmenler arasında bazı sorunların olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerden K14 yaşadığı yasa ve yönetmelik sorunlarını “*Mesela bunu söylediğimizde ee tabi ki şimdi yeri geliyor sadece dinlemeden ibaret kalınıyor. Yeri geliyor tam aksi bir şekilde bunun tam tersini ifade etmeye çalışıyorlar bize sanki böyle bir sorun yokmuş gibi hani hiç böyle bir şey yaşanmıyor sanki bu benim sorunummuş gibi kişisel bir sorun gibi algılanıyor. Hani özel eğitimde bir sendikalaşmak gibi hani topluca el ele verip de toplu bir şekilde bu duruma itiraz edecek öğretmenler ya da idareciler arasında bir el birliği yok. Ama bu da bize olumsuz yansıyor. Çünkü senin yasal hakkın ihlal edilmiş oluyor. Bundan dolayı da tabi ki üzücü bir süreç yıpratıcı da oluyor. Öğretmenin uu bu konuda verimliliği düşüyor diye düşünüyorum yani. Çünkü adanmışlık aidiyetlik hissi giderek kaybolmaya ve dolayısıyla da iyi öğretmenin öğrenciye en iyi performans gösterebileceği durumu söz konusuken giderek performansında da düşmeler meydana gelebiliyor. Dolayısıyla da demorilize işle ilgili demorilize uu işten memnun olmama ve dolayısıyla da duygusal bir kopuş ve çöküş meydana gelmeye başlıyor. Bu da tabi ki öğretmenlerin kaliteli bir eğitim vermesine de engel oluyor. Bunların maalesef söz uçar yazı kalır diyerek biraz daha yasal olarak net cümlelerle ifade edilmesini arzu ederdim. Çünkü bazı cümle kalıpları oluyor ki yasa ve yönetmeliklerde müdür istediği gibi yorumlayıp hani kafasına göre uygulamalar meydana getirebiliyor. Bu da tabi öğretmenlerde mesleki şevk ve aşkı olumsuz etkiliyor.” cümleleriyle ifade etmiştir. K17 de benzer şekilde yönetmeliğe uyulmadığını “Yönetmelikte her şey açık ve net, şeffaf yani o yüzden de iletişimize nasıl yansıyor idareyle olan iletişimize tabi ki olumsuz yansıyor. Sanki biz kendi isteğimiz doğrultusunda sırf kendi beklentilerimiz doğrultusunda bunları istiyormuşuz, talep ediyormuşuz gibi algılanıyor... Ee bu*

da ilk başta dediğim gibi insanız ya bu bize olumsuz yansıyor. Sonuçta sen öğretmensin duygusal bir iş yapıyorsun, insanlarla çalışıyorsun, psikolojiye hitap ediyorsun ee psikolojiyle hareket edip psikoloji bekliyorsun ama karşılığını göremiyorsun ee sonuçta da ne oluyor, idareyle çatışmaya başlıyorsun. Bazen bu çatışma çok ileri safhalara gidiyor. Bazen de sadece yani ne diyeyim ben onu sevmiyorum o da bizi zaten sevmiyor buna dönüyor yani maalesef öyle oluyor. Yani genellikle yaşadığımız iletişim sıkıntıları idareyle bu şekilde bizim...” cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında idarecilerin özel eğitim yönetmeliğine tam olarak hakim olmadıkları, özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin yasa ve yönetmeliklerde kendilerine tanınan hakları idareden talep ettiklerinde idareciler tarafından keyfi olduğu düşünülerek iletişimde çatışmalar yaşandığı belirtilmektedir. Bu çatışmaların öğretmenlerin motivasyonunu düşürerek sınıftaki eğitim verimliliğini azalttığı söylenebilir.

Yöneticilerin özel eğitim dışında branşlardan olması öğretmenlerin yaşadığı bir başka sorun olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Bu doğrultuda K2 “*Özel eğitim normal okul bünyesinde pek bilinmiyor... Özel eğitim alanı biraz daha farklı alan olduğu için, idareciler genelde özel eğitime çok yatkın değil ya da özel eğitimle ilgili mevzuatları, yönetmeliklerini çok bilmedikleri için, daha çok özel eğitimle ilgili açıklamalar yaparken ya ilçe milli eğitimden bilgi alıyor ya da aynı şekilde özel eğitim sınıfı olan diğer okullardan bilgi alıyor. Bu şekilde olduğu zaman, çoğu zaman verilen kararlarda yanlışlıklar olabiliyor. Yani idarecilerin özel eğitime yatkın olmamasından kaynaklı...*” demiştir. Yine benzer şekilde idarecilerin özel eğitimden uzak olmasının bir sorun olduğunu K16 “*Genellikle müdür ve müdür yardımcıları özel eğitim sınıfı olan okullarda özel eğitimle ilgili çok bilgileri olmuyor. Hani yönetmelik olsun, BEP olsun hani nasıl hazırlanır, öğrenciyle nasıl vakit geçirilir mesela bunları bilmedikleri için bu konuda biraz sıkıntı yaşıyor yani... Zaman konusunda sıkıntı yaşıyor mesela BEP konusunda sıkıntı yaşıyor veya ailelerin iletişimde sıkıntı yaşıyor. Herhangi bir şey oldu mu mesela özel eğitimle ilgili bir sorun yaşadığımızda ya da öğrenciyle ya da evrakla ilgili bir sorun yaşadığımızda yani bizi durumdan habersiz oldukları için çok anlamıyorlar mesela hani BEP neden yapılır nasıl yapılır hani her öğrenciye farklı farklı mı yapılır bir şey bilmedikleri için bu konularda falan bizi de böyle zorluyorlar yani tam anlayamıyorlar yani yıllık mı olacak haftalık mı olacak mesela bir problem olduğu zaman normal öğrenci gibi değerlendiriyorlar çocukları...*

Yani hocam karşılığını alamıyorsunuz yani bilgisi olmadığı için... Öncelikle bilgilendirmek gerekiyor. Bu sefer de şey oluyor ego olayı giriyor. Hocam öyle değil dediğiniz zaman amir oldukları için bu sefer bilgisizlikle suçluyormuşsunuz gibi bir izlenim oluşuyor. O yüzden iletişimde sıkıntı yaşanabiliyor yani...” cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında idarecilerin farklı branştan olmalarından dolayı özel eğitimle ilgili eksik bilgilere sahip oldukları ve bu bilgilere ulaşma konusunda kurumundaki öğretmenlerle değil de başka kişi veya kurumlar aracılığıyla öğrenmeye çalışmaları, idare ve özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler arasında yeterli iletişimin olmadığını düşündürebilir. Ayrıca idarecilerin özel eğitimin işleyişini bilmemelerinden dolayı özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin sınıf içerisindeki yaptığı uygulamalar ve istekleri konusunda iletişim sorunlarının yaşandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin sınıflarının düzenini oluşturmada yöneticilerle yaşadıkları sorunlar Sınıf Düzeni Sorunları kodlaması içerisinde incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin K7 “*Bu okuldaki normal işleyişle birçok sorun yaşıyoruz. Yerleştirme kararları uygun olmuyor, öğrenci sınıfa uygun olmuyor, özellikle idare velinin okulda bulunmasına müsaade ediyor biz velinin okulda bulunmasının yanlış olduğunu uuu bunun öğrenci davranışı ve kendi planlarımızı yapmakta zor olacağını belirtmeye çalışıyoruz. Biz veliye gelme diyoruz idare gelebilirsin diyor. Bu da veli okulda olduğu zaman bizim öğrencinin özellikle problem davranışını değiştirmede yol kat ederken bizim için sorun oluşturuyor.*” diyerek sınıf düzenini idarenin de eliyle bozulabileceğini ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen olan K17 ise sınıfının temel olan ihtiyaçlarının idare tarafından karşılanmadığını “*İdare anlamında çalıştığım okullarda çok sıkıntı yaşadım. Yani bize okul ortamlarında bodrumlarda, camı olmayan özel eğitim çocuklarına yer gösterdiler. Özel eğitim çocuklarına gönderilen eğitim materyalleri, sırayı, masayı, bilgisayarı, televizyonu bunlar sizin değil okulun malı deyip vermediler. Niye %25 ek ders fazla alıyorsunuz diye lafının mücadelesini kanuni yoldan mücadelesini verdim. Yani insanlara bazı şeyleri anlatmak çok zor.*” cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında yerleştirme kararlarının uygun olmadığı, velilerle ilgili alınan kararlarda idare ve öğretmen arasında işbirliğinin yapılamadığı, farklı kararların alınması neticesinde sınıf düzeninin sağlanamadığı görülmektedir. İdareciler tarafından özel

eğitim sınıflarında uygun ortam ve koşulların sağlanamaması ve sağlanmasına yönelik de gerekli adımlarda bulunulmaması, öğretmen ve idare arasında iletişim sorunlarına yol açtığı görülmektedir.

Öğretmenlerin yönetimle yaşadığı bir diğer sorun ise materyal desteği olarak ortaya çıkmıştır. Buna göre öğretmenlerden K2 *“Bunun dışında okul idareleri özel eğitim sınıflarını normal okul bünyesinde bulunan sınıflara göre daha ihtiyaç noktasında olsun, sınıfa alınması gereken materyaller olsun ya da öğrencilerle ilgili okulda, sınıfta bulunması gereken bazı öğrenci materyallerini daha önemsiz gördüğü için bu noktada yardımcı olunmuyor. Özel eğitimin önemsiz görülmesi, beklentilerimizin karşılanmadığını düşünüyorum. Şu şekilde normal sınıftaki öğrencide birtakım normal sınıfta olması gereken şeyler idare tarafından dikkate alınırken özel eğitim sınıfında öğrenci okula gelsin, gitsin problem olmasın şeklinde düşünülüyor.”* diyerek özel eğitime materyal desteğinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca bir diğer öğretmen olan K15 de materyal sorununu *“Sınıfın bazı ihtiyaçları diyelim ki kanepeler, halılar, dolap bunlarla ilgili beklentilerimize yeteri kadar cevap verilmedi. Yani biz beklentimizi sunuyoruz, dinleniyor, anlayış gösteriliyor ama yanıt alınamıyor. Benim yaşadığım en büyük iletişim problemi bence bu.”* şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında istedikleri gerekli materyal ve malzemelerin idareciler tarafından karşılanmadığı, öğretmenlerin beklentilerine karşılık verilmediği, geri bildirimlerde bulunulmadığı görülmektedir. İdareciler özel eğitim sınıflarındaki materyalleri temin etme konusunda hassas davranmalı, öğretmenlere gerekli desteği sağlayarak iletişim sorunlarına neden olan etmenleri ortadan kaldırmaya yönelik çaba sarf edebilirler.

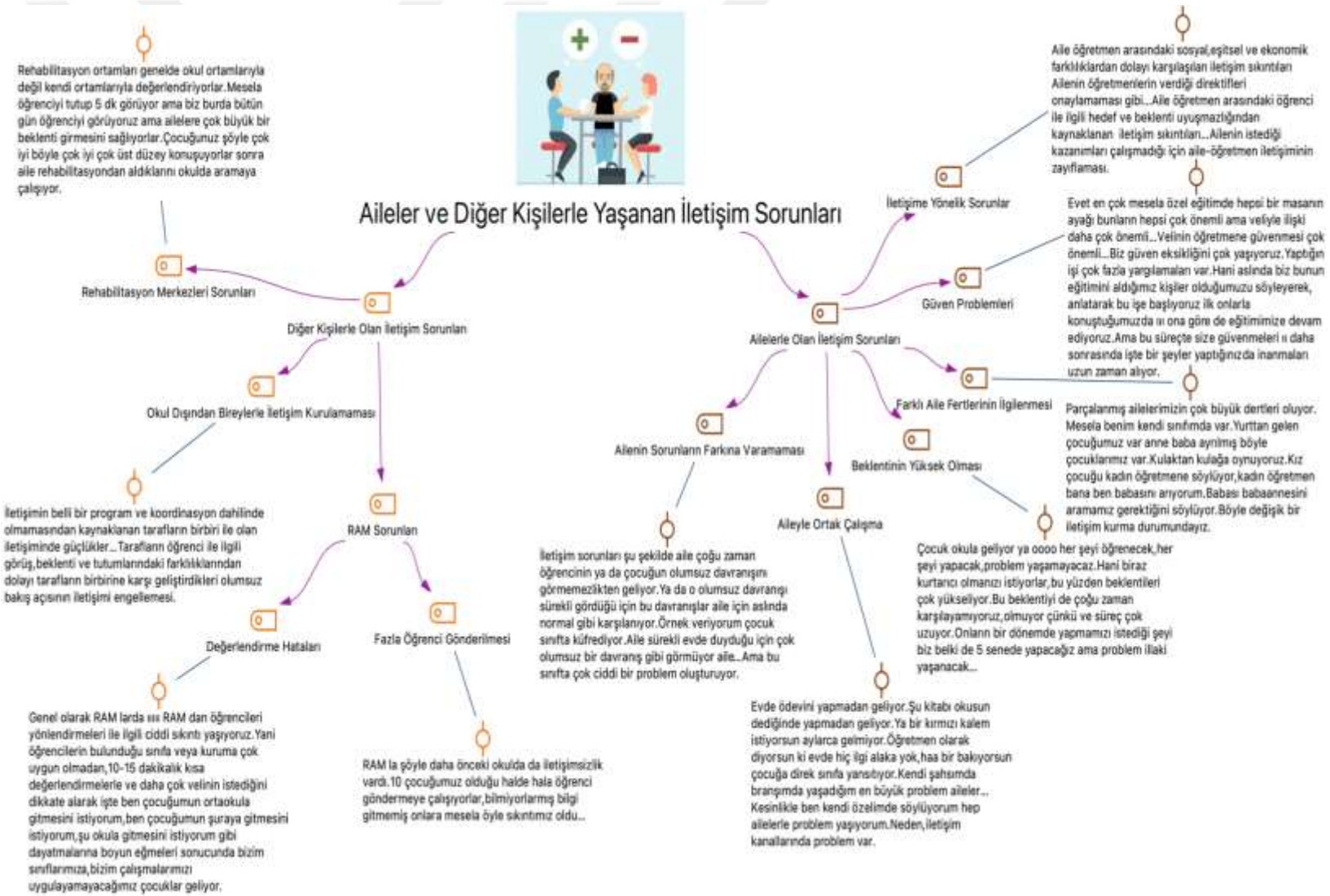
Tablo 4.3’de Aileler ve Diğer Kişilerle Yaşanan İletişim Sorunları temasının alt temalara göre kod frekansları verilmiştir.

Tablo 4.3. Aileler ve Diğer Kişilerle Yaşanan İletişim Sorunları temasının kodlara göre yüzde ve frekansları

Aileler ve Diğer Kişilerle Yaşanan İletişim Sorunları			
	Sorunları	F	Yüzde
Alt Temalar	Ailelerle Olan İletişim Sorunları	56	69,14
	Diğer Kişilerle Olan İletişim Sorunları	25	30,86
	TOPLAM	81	100,00
Kodlar	Ailelerle Olan İletişim Sorunları	F	Yüzde
	Ailenin Sorunların Farkına Varamaması	11	19,64
	Aileyle Ortak Çalışma	10	17,86
	Beklentinin Yüksek Olması	13	23,21
	Farklı Aile Fertlerinin İlgilenmesi	2	3,57
	Güven Problemleri	5	8,93
	İletişime Yönelik Sorunlar	15	26,79
	TOPLAM	56	100,00
Kodlar	Diğer Meslek Gruplarıyla Olan İletişim Sorunları	F	Yüzde
	Okul Dışından Bireylerle İletişim Kurulamaması	3	12,00
	RAM Sorunları	16	64,00
	Rehabilitasyon Merkezleri Sorunları	6	24,00
	TOPLAM	25	100,00

Öğretmenlerin aileler ve diğer mesleklerle yaşadığı iletişim sorunları için alınan görüşler derinlemesine incelenmiştir. Aileler ve Diğer Kişilerle Yaşanan İletişim Sorunları teması içerisinde *Ailelerle Olan İletişim Sorunları* ve *Diğer Meslek Gruplarıyla Olan İletişim Sorunları* şeklinde iki alt tema elde edilmiştir. Ailelerle Olan İletişim Sorunları alt temasında öğretmenlerin öğrencilerinin aileleri ile yaşadıkları iletişim sorunları incelenmiştir. Buna göre *Ailenin Sorunların Farkına Varamaması*, *Aileyle Ortak Çalışma*, *Beklentinin Yüksek Olması*, *Farklı Aile Fertlerinin İlgilenmesi*, *Güven Problemleri* ve *İletişime Yönelik Sorunlar* kodlamaları elde edilmiştir. Diğer Meslek Gruplarıyla Olan İletişim Sorunları alt temasında ise *Okul Dışından Bireylerle İletişim Kurulamaması*, *RAM Sorunları* ve *Rehabilitasyon Merkezleri Sorunları* kodlamaları elde edilmiştir.

Şekil 4.3'te öğretmenlerin Aileler ve Diğer Kişilerle Yaşanan İletişim Sorunları teması içerisindeki cevapları kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Şekil 4.3'te öğretmenlerin aileler ve diğer kişilerle yaşadıkları iletişim sorunları incelenmiştir. Ailelerle Olan İletişim Sorunları ve Diğer Kişilerle Olan İletişim Sorunları olmak üzere iki farklı alt tema elde edilmiştir. Ailelerle Olan İletişim Sorunları alt temasındaki kodlamalar incelenmiştir. Buna göre İletişime Yönelik Sorunlar kodlaması incelendiğinde öğretmenlerden K7 ailelerin iletişime geçmesindeki zamansızlığı *“İşte istediği saatte telefonu açıp görüşmek istiyor, istediği saatte çocuğuyla ilgili bir şey sormak istiyor. Hani öğretmenin de bir özel hayatı olduğunu uuu düşünmeden istediği saatlerde arayıp bilgi almak istiyor. Çoğu velilerimizden nasıl diyelim daha önceki öğretmen arkadaşların yanlış tutumları da söz konusu bunda... Bugün ne çalıştınız bana resim atın, çocuğun fotoğrafını atın uuuu veya günlük çıkışta bugün ne çalıştınız, bunun gibi arayıp bilgi almak istiyor yani bir öğretmen sınıfındaki programı yetiştirmek için mi uğraşacak, veliye bu şekilde özel bilgi mi verecek bunlar çok zor ve olmaması gereken şeyler... Bunlar zaman zaman veli görüşmesiyle, toplantılarla tabi ki olacak, veliye dönüt verilecek ama bu günlük bana fotoğraf atın ne yapıyorsunuz, bugün ne çalıştınız tarzında bazı velilerin de öğretmene bu şekilde dönütleri var. Iuuu benim velilerim benden bu şekilde istedikleri zaman ben onlara günlük bildirim veremeyeceğimi, benim de bir çalışma programım olduğunu, zaman zaman veli görüşmesi veli toplantısıyla neler yaptığımı, neler yapamadığımı, karşılaştığım sorunları anlatacağımı çocukların çantalarından günlük yapılan etkinlikleri kontrol etmeleri gerektiğini söylüyorum. Bunlar en fazla karşılaştığımız problemler özellikle ilgi beklmeleri...”* cümleleriyle belirtmiştir. K11 ise velilerin özel eğitim anlamında daha bilgili olduklarını düşünmelerinden dolayı iletişime daha kapalı hale geldiklerini *“Bir de mesela özel eğitim hakkında çok bilen ya da bildiğini düşünen veli profilimiz oluyor. Ama hepsi belli bir güven dönemini geçene kadar bir ay iki ay çocuk için de aynı şansı veriyoruz. Bir iki ay farklı görünsün, anlaşılsın, birbirimizin huyunu suyunu öğrenelim zaman verelim. Veli de böyle aslında yeri geldi burda yapacağımız dersi hani okulda yapacağımız dersi hazırlayıp getiren velimiz oldu hani bugün bunu çalışın falan diye... Yeri geldi ne söylersem söyleyeyim hiç söylediklerimi dikkate almayan veli oldu, yeri geldi böyle çocuğa hala daha da üst üste dikkatten ötürü daha farkındayım ama bilinçlenme var yani... Son 3-4 yıldır velilerde bir bilinçlenme var hani onlar da bu eğitimlerden falan aile eğitimlerinden etkilendiklerini düşünüyorum.”* şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında bazı velilerin aşırı ilgi beklmelerinden dolayı öğretmenlerin özel hayatının olduğunun farkında olmadan zamansız iletişime geçmek istedikleri,

öğretmenlerin bu durumdan rahatsız oldukları, bazı velilerin öğretmenlerden daha çok bilgiye sahip olduklarını düşündükleri için iletişime kapalı halde oldukları ve bu nedenle iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin ailelerle yaşadığı iletişim sorunları içerisinde güvene dayalı sorunlar olduğu da görülmektedir. Buna göre Güven Problemleri kodlaması içerisinde yer alan öğretmenlerden K7 velilerin kendilerine değil de rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlere güvenmelerini “*Veli bu şekilde rehabilitasyon bunları bunları çalışıyor siz daha öğrenciyi basit çalıştırıyorsunuz gibi bir söylemle geldiği zaman en azından bunları bağımsız olarak bizimle yapamadığını, rehabilitasyonun yanlış bir programda olduğunu, kendilerini yanlış yönlendirdiğini de söylüyoruz. Veli bu noktada da inanıyor. Hani neler yapması gerektiğini görüyor. O zaman aramızda bir güven problemi olmuyor veya veliler kendilerine çok özel bir muamele istiyorlar.*” cümleleriyle ifade etmiştir. K15 de velilerin öğretmenlerin donanımlarına karşı bir güvensizlik yaşadığını “*Bir diğer problem de çocukları gelişim kaydetmediği zaman, bizim onlara yeteri kadar emek sarf etmediğimizi veyahut da bizim başarısız, kabiliyetsiz, donanımsız olduğumuz hissiyatına da ediniyorlar. Çünkü çocukları diyelim ki başka okuldaydı buraya geldi yeni bir umutla yeni bir okula geldi ama çocuğu hala daha aynı... Ve anne baba okul değişti ama sonuç değişmedi diye düşünüp faturayı bize kesiyor. Son derece doğal bir içgüdü, hayatın diğer her alanında ben bu şekil düşünürüm. Anne baba çocuğunda gelişme olmamasının faturasını bize kesip içten içe bizim yüzümüze söylemese bile, kendisi hatta bilinç düzeyinde bunu düşünmese bile için için bizim başarısız olduğumuzu ya da tembel olduğumuzu ya da donanımsız olduğumuzu ya da akılsız olduğumuzu hissediyor ya da düşünüyor. Arka planda bu olunca bize saygısı azalıyor...*” şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında veliler rehabilitasyonda gördükleri özel ilginin aynısını okuldaki öğretmenlerden beklemekte, işleyişlerinin farklı olmasından dolayı öğretmenler bu beklentileri karşılayamamakta ve velilerle güven problemi yaşamaktadırlar. Velilerin öğretmenlerin donanımlarına yönelik güvensizlik yaşadıkları, bunun nedenin geçmiş olumsuz eğitim yaşantılarından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Bu güvensizlik durumunun öğretmen ve veliler arasında yaşanan iletişimi olumsuz etkileyebileceği söylenebilir.

Farklı Aile Bireylerinin İlgilenmesi kodlaması içerisinde öğretmenler öğrencileri için iletişime geçebileceği tek bir kişinin olmadığı farklı kişilerin olması sebebiyle yaşadığı sorunları belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenlerden K1 “*Şimdi zaman zaman biz şunu yaşadık dedik ki öğrencinin annesi ile mi görüşeceğiz babasıyla mı görüşeceğiz veya dedesi araya çıkıyor teyzesi araya çıkıyor veya yengesi telefona çıkıyor. Yani bizim görüşmemiz gereken annesi veya babası olması gerekirken bir diğer kişi ortaya çıkıyor. Bunlar bizi biraz rahatsız ediyor. Yani biz devamlı görüşeceğimiz insanlar dışında diğer aile fertleri ile de görüştüğümüz zaman iletişim düzgün olmuyor.*” ve öğretmenlerden K19 “*Parçalanmış ailelerimizin çok büyük dertleri oluyor. Mesela benim kendi sınıfımda var. Yurttan gelen çocuğumuz var anne baba ayrılmış böyle çocuklarımız var. Kulaktan kulağa oynuyoruz. Kız çocuğu kadın öğretmene söylüyor, kadın öğretmen bana ben babasını arıyorum. Babası babaannesini aramamız gerektiğini söylüyor. Böyle değişik bir iletişim kurma durumundayız.*” şeklinde belirtmişlerdir.

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin bazen farklı aile bireyleriyle ve parçalanmış aile bireyleriyle iletişim kurmak durumunda kaldıkları, farklı kişilerle kurulan iletişimin sağlıklı olmadığı, bu durumun öğretmenleri rahatsız ettiği görülmektedir. Böyle bir sorunu önlemek için sene başında toplantılar yapılarak öğretmenle devamlı iletişim kuracak kişilerin belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Beklentinin Yüksek Olması kodlaması içerisinde ailelerin çocuklarından ve öğretmenlerden beklentilerini yüksek tutmaları sebebiyle yaşanan iletişim sorunlarına yer verilmiştir. Buna göre öğretmenlerden K8 ailelerin beklentisinin yüksek olduğunu “*En büyük sorunlardan birisi ailelerin istek ve beklentilerinin çok yüksek olması, özel eğitim öğretmenlerinin ailelerin bu beklentilerini karşılayabileceklerini beyan ederek veya kimi ailelerde gerçekçi beklentiler varsa bile öğretmenlerin söylem ve tutumlarıyla bu beklentileri yükselterek aileleri umutlandırması ve sonucun bekledikleri gibi çıkmama durumunda aralarında yaşanan hem iletişim hem de güven sorunlarının ortaya çıkmasıdır. Ailelerin ve öğretmenlerin birbirlerine karşı açık, şeffaf olmamaları, sorunları ertelemeleri, empati eksikliğinden kaynaklanan sorunlar iletişimde sorunlara neden olabilmektedir. Asıl amacın özel gereksinimli bireyin ihtiyacı olan eğitimi alması gerektiği, gerçek beklentilerle hareket ederek aşama aşama ilerlemeleri gerektiği, karşılıklı iletişimlerinde sen dilinden ziyade ben dilini kullanarak kendi paylarına düşen görev ve sorumlulukları yapmaları gerektiği ile ilgili gerek*

yaılan görüşmeler ve toplantılarda alınan kararların gerekse de bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmemesi aile ve öğretmenler arasında iletişim sorunlarına neden olabilmektedir.” cümleleriyle ifade ederken K15 de benzer olarak “Bir tanesi mesela şu aileler bazen bizden umut verici şeyler duymak istiyor, pozitif şeyler duymak istiyor ama biz söyleyemiyoruz. Bir diğeri bazen uummm bir diğeri problem de aileler kendilerince bir program bir plan bir gelecek hedefi oluşturuyorlar. Ama bu genellikle çok realistik olmuyor. Aile tabiki çocuğu için en iyisini istiyor ama pek realistik olmayan bir hedef var kafasında ve bizden buna yönelik şeyler yapmamızı bekliyorlar. Mesela bir öğrencim var. Çocuk henüz sakin bir şekilde yerine oturamıyor. Ama annesi onun gelecekte çok iyi bir meslek yapacağı hayalinde... Ve bizden de buna yönelik çalışma bekliyor. Çocuk işte matematik işlemlerini iyi öğrensin. Okuma yazmayı çok iyi öğrensin, okuduğunu anlasın. Güzel yazı yazsın ama o çocuk için o hedefler hiç realistik değil. Ama anne tabiki istiyor. Bu bizde ufak bir iletişim problemi yaratıyor. Ben aileye önce oturmasını öğrensin önce şunu öğrensin bunu öğrensin diyince annenin hayalleri kırılıyor. Ben hissediyorum ıı bu benim yaşadığım bir diğeri problem, iletişim sorunu... Aileyle gerçekçi konuşmada bazen zorlanıyorum. Çünkü annenin, babanın morali bozuluyor. Bir diğeri mesela anne babalardan bir tanesi bizim öğrencimiz yeni geldiği zaman yaklaşık 3 ay önce geldi. O öğrencinin de anne babası kabullenmiyordu. Çocuğunun tanısının bir şekilde yanlış olduğunu, bu çocuğun gelecekte muhtemelen düzeleceğini, o çocuk da otizm tanılı ve anne baba kabullenmiyordu. ilk oturduğumuz zaman bana karşı bir tepkileri vardı. Beni hiç tanııyorlardı, benle ilgili hiçbir fikirleri yok ama bana karşı değildi aslında tepkileri ya sisteme karşı ya da kendilerini ne bileyim Tanrı tarafından cezalandırılmış belki hissediyorlar ve yahu da yoruldu. Benden yine umut verici şeyler söylememi beklediler. İşte düzelir vs gibi şeyler... Ben de realistik konuşmak zorundayım çünkü umut veremem... Umut verdiğim zaman arkasında durmam lazım...” cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında ailelerin öğretmenlerden ve çocuklarından yüksek beklenti içinde oldukları, bu durumun iletişime olumsuz bir şekilde yansıdığı görülmektedir. Bu durumun ailelerin çocuklarının performansları konusunda bilgi sahibi olmamalarından veya çocuklarını normal gelişim gösteren akranlarıyla kıyaslamalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Öğretmenler derslerine girdikleri çocuklara ilişkin ailelerle ortak olarak çalışamadıklarını yani koordineli bir eğitim veremediklerini belirtmektedirler. Buna göre Aileyle Ortak Çalışma kodu içerisinde öğretmenlerden K11 öğrencisi için aileyle ortak olarak ilerleyemediklerini “*Bir de bazı velilerde şey sıkıntısı oluyor. Öğretmeni bir elemanı gibi falan görüyor, istediği saatte arayabileceğini düşünüyor, istediği şekilde hitap edeceğini düşünüyor, istediğini söyleyeceğini yaptıracağını düşünüyor. Burda velileri bazen şeyin etkilediklerini düşünüyorum. Bu rehabilitasyon merkezlerinde çalışan arkadaşlarımızın çok üzgünüm ama böyle bir dokundurduklarını düşünüyorum yani... Orda olan özel ilgiyi okuldaki öğretmenlerden de bekliyorlar. Ordaki şeyi çok mu umut veriliyor bilmiyorum artık ... Ya da şöyle oluyor... Veliler geliyor ya hocam o öyle olmazmış böyle olurmuş diyor mesela... Benim bir öğrencim var birinci sınıfta kendi çocuğundan güzel yazıyor öyle diyeyim. Bir satır aralığında uygun büyüklükte, puntoda, verdiğim herhangi bir şeyi yazabiliyor. Veli diyor ki çizgi çalışması yapması lazım ben de diyorum ki çocuk yazabiliyor niye çizgi çalışmasıyla vakit kaybedelim ilerlemek varken, çocuk da yeni geldi belki potansiyeli çok iyi olacak ben tam bilmiyorum. Onlar hala ısrarla çizgi çalışması yaptırıyorlar. Biz geçmemize rağmen... Bunlar da karşımıza iletişim sorunu olarak çıkıyor...*” cümleleriyle belirtmiştir. Bir diğer öğretmen olan K18 de “*Bunun yanında aşırı ilgisiz aileler oluşmaya başlamış. Mesela zaten yapamıyor, zaten yapamayacak gibi direk bir kabullenmeye geçip hani normal gelişiminden çok normal varlığını sürdürmesi için sadece diğer çocuklar gibi hani günlük biyolojik ihtiyaçlarını karşılayıp devamında akademik veya eğitsel veya estetik algısını daha fazla geliştirmeyen normal sıradan hayatları yaşatmaya başlamışlar öğrencilere... Bu da bizim okulda yaptığımız çalışma ve emeklerin eve gidince tekrarının olmaması ya da fazla umursamazlıktan ekstra takibinin yapılmaması veya da normal hani bir beklenti içinde olmadıkları için kendilerine de bunu sorumluluk hissetmemeleri hani bizim eğitim öğretim alanında daha yavaş ilerlememize neden oluyor.*” diyerek ortak olarak ilerleyemediklerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin ailelerle ortak çalışamadıkları görülmektedir. Ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerinde pasif ve isteksiz olmayı tercih etmeleri, bütün yükü öğretmenlere vermek istemeleri, sorumluluktan kaçmak istemeleri sebepler arasında sayılabilir.

Öğretmenlerin ailelerle iletişimde yaşadığı bir diğer sorun ise ailelerin var olan problemleri, sorunları ya da gelişimsel bozuklukları kabullenememesi ya da farkına varamaması sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Buna göre Ailenin Sorunların Farkına Varamaması kodlaması içerisinde öğretmenlerden K5 yaşadığı sorunları “*Bence en büyük problem ne biliyor musunuz, psikolojik olarak şey oluyorlar yani çöküntüde oluyorlar velilerimiz... Yaşadıkları şeyler kolay değil ve bu onları alıngan yapıyor. İuu mesela diyorlar ki çok yaşadığım bir soru özellikle otizmli çocuklarımda çok davranış problemi var diyor ki mesela aile hocam nasıl geçti gününüz, ne yaptınız? Şunu şunu yaptık bunu bunu yaptık. Aaa hep şikayet ediyorsunuz. Aslında şikayet değil sadece olanı anlatıyorsunuz. Hani ders yaptık ama bunu da yaptı, yaparken arkadaşına da vurdu hani olanı anlattığımızda bile çok fazla gocunma var. Artık her yerden şikayet duymaktan, dışarda eleştirilmekten, ön yargıdan çok bıkmışlar artık öğretmen idare etsin istiyorlar. Bunu çok fark ettim ben hocam bir şey demeyiverin demeye getiriyorlar. Hani şikayet duymak istemiyorlar. Aslında olanı söylemek bile şikayet olmuş oluyor. Benim bence en büyük sorunum bu. Yani idare edilmek, anlaşılacak isteniyorlar. Dediğim gibi çok çabuk alınıyorlar olan şeyleri söylediğimizde ve tavırları burada da birkaç defa yaşadık cidden çok alttan almamız gereken durumlar oldu. Böyle üslupları çok farklı olabiliyor gelip size çıkışabiliyorlar işte bunu niye böyle yaptınız diye... Yani bir şey de diyemiyorsun... Biz de anlaşılacak istiyoruz. Ya ben empati kurmaya çalışıyorum tabi ki de yaşadıkları kolay değil ama bazen onların da yaptıkları yani çocuklarından beklentileri de çocukça ben bunu da görüyorum şimdi diyorlar ki mucizeler yaratın.”* cümleleriyle ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen olan K16 da “*Veli kafasında bir şey kurup geliyor. Hani biz ne dersek diyelim o bizi dinlemiyor. Aynı kendi kafasındaki şeyi bize tekrar ediyor mesela... Hani ben 11 yıldır bunu gördüm. Bir de dediğim gibi çocuğun özel durumunu kabullenmiyor. Ben aile konusunda da hani çok şey yaptım. Çağırdım konuştum, terapist gibi yani anlatmaya çalıştım ama velilerin bazıları bunu anlıyor, bazıları anlamıyor, anlamak da istemiyor bazıları yani. Bu şeyi aşamamışlar hani ilk başta şok var sonra kabullenme, o kabullenme olayına bir türlü geçemiyorlar, reddetme de kalıyorlar ailelerin çoğu reddediyor yani ama bu çocuklarına çok zarar veriyor. Bunu anlatmaya çalışıyoruz yani... Bakın siz ne kadar kabullenmezseniz ne kadar çocuğunuza destek olmazsanız o kadar çocuğunuza zarar veriyorsunuz.”* şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin ailelerin sorunları, çocuklarının durumlarını kabullenmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Özel eğitime gereksinim duyan

çocukların ailelerinin, çocuklarının durumlarını öğrenmeleriyle birlikte şok, inkar, kabullenme gibi birçok evreden geçtiği söylenebilir. Bazı evreleri iyi bir şekilde atlatamayan aileler için gerekli desteğin sunulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Diğer Kişilerle Olan İletişim Sorunları Alt teması incelendiğinde dört farklı kodlamanın olduğu görülmüştür. Buna göre Rehabilitasyon Merkezi Sorunları kodlaması incelendiğinde öğretmenlerden K8 “Özel gereksinimli bireyin gittiği bir rehabilitasyondan öğretmenin haberinin olmaması, rehabilitasyondaki öğretmeniyle iletişime geçmemesi, özel eğitim sınıf öğretmeni, veli ve çocuğa eğitim veren rehabilitasyon veya özel ders veren öğretmenlerin birbirleriyle iletişime geçmemeleri gerek paydaşlar arasında iletişim sorunlarına gerekse de öğrencinin eğitime olumsuz yansımaları olacaktır. Öğretmenin sınıfında uyguladığı yöntem ve teknikler farklı, çocuğun eğitim aldığı diğer paydaşların yöntem ve tekniklerinin farklı olması öğrenciyi olumsuz etkileyeceğinden gerek öğretmenlerin gerekse de ailenin iletişime geçerek tutarlı bir yol çizmesi gerekecektir. Bu paydaşlar arasında yaşanan en büyük sorunlar genel de dinlemeden konuşma, kendi bildiğini yapma ve söyleme, paydaşlar arasında mutabık kılınan konuların uygulamada yetersizliği, erteleme, yaşanan sorunların diğer paydaşlara söylenmeyerek gizlenmesi bu paydaşlar arasında büyük iletişim sorunlarına neden olmaktadır.” diyerek rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerle iletişim kopukluğu olduğunu ifade etmiştir. Yine benzer olarak öğretmenlerden K16 da “Rehabilitasyon ortamları genelde okul ortamlarıyla değil kendi ortamlarıyla değerlendiriyorlar. Mesela öğrenciyi tutup 5 dk görüyor ama biz burada bütün gün öğrenciyi görüyoruz ama ailelere çok büyük bir beklenti girmesini sağlıyorlar. Çocuğunuz şöyle çok iyi böyle çok iyi çok üst düzey konuşuyorlar sonra aile rehabilitasyondan aldıklarını okulda aramaya çalışıyor. Biz de hani davranış problemi var dediğimizde bu sefer şöyle diyorlar rehabilitasyon merkezinde öyle demiyorlar ama hocam... Çünkü rehabilitasyon merkezi çocuğu 45 dk görüyor biz gün boyu akşama kadar görüyoruz. Bunun sorununu yaşıyoruz yani... Rehabilitasyon merkezindeki öğretmenler yani idarecileri bilmiyorum da öğretmenler çocuğu 45 dklık bir eğitimle değerlendiriyorlar, o da zaten birebir eğitim olduğu için herhangi bir problem yaşamayınca çocuğu çok böyle iyi gösteriyorlar ailelere... Biraz da denklem meselesi yani tabi ki aileye şöyle yapamıyoruz böyle yapamıyoruz çocuğun şu sorunu var demeyecekleri için aileyi kaybetmemek için biraz daha üst düzey konuşuyorlar. Mesela okulları yönetmeye çalışıyorlar rehabilitasyon merkezindekiler öğretmeni takip bizi takip falan ediyorlar. Halbuki milli eğitime bağlı olan devlete bağlı olan BEP yapan bu konuda daha uzun saatler

alışan bizleriz. Ben kendim rehabilitasyon merkezinde de çalıştım daha önce bunun sorununu yaşıyoruz yani burada iletişim problemi var. Halbuki o öğretmenlerin daha çok okuldaki öğretmene göre hareket etmesi gerekiyor diye düşünüyorum.” diyerek rehabilitasyon merkezi ile kendi sınıflarının koordineli çalışmadığını ve bu sebeple yaşadıkları sorunları ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerle kendi eğitimlerinin koordineli bir şekilde gitmediğini, iletişim kopukluğu yaşadıklarını ifade ettikleri görölmektedir. İletişim kopukluğuna sebep olarak hem rehabilitasyon merkezindeki öğretmenin hem de özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenin iletişimi başlatmada karşılıklı olarak beklenti içerisine girmesi söylenebilir.

Okul Dışından Bireylerle İletişim Kurulamaması kodlaması içerisinde de öğretmenler farklı paydaşlarla koordinasyon içinde olmadığını ifade etmişlerdir. Buna göre öğretmenlerden K8 *“Bir özel eğitim öğrencisinin gelişiminden sorumlu olan diğerk paydaşlar ocuğund destek eğitim çevresini oluşturmaktadır. Bu destek eğitim çevresine ocuğund gerek iletişim kurduğund gerekse de eğitim aldığund en yakın çevreden öğretmen, okul, aile gibi en uzak çevreye kadar akraba, komşu vs. gibi paydaşların birbirleriyle dinamik bir şekilde, tutarlı bir iletişime sahip olması gerekmektedir. Bu konuda yaşanan en büyük iletişim sorunu paydaşların birbirlerinden haberdar olmaması, iletişim yetersizliğı, kurulan iletişim sağıklı olmaması, paydaşlar arasındaki çıkar çatışmaları olabilir. Aile ve özel eğitim ğretmeni arasında sağıklı bir iletişim olsa dahi ocuğund destek eğitim çevresindeki diğerk paydaşlarla kurulamayan iletişim ocuğund eğitimini aksatabilmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir. Benzer olarak öğretmenlerden K18 de *“Onun haricinde sağıklı kurumlarıyla bu taramaların daha dikkatli yapılması gerektiğini düşünüyorum. Yani bir öğrencimin 2-3 yaşına geldiğinde otizmi belli oluyor ancak görme, işitme vs. bu noktalarda biraz daha öğrencilerde mesela göz kayması var veli de buna dikkatli bakmadığund için çocukla ekstra odaklanmalı etkinlikler yaptığında gözle alakalı sorun yaşıyoruz. Böyle şeyler var bariz... Bizim burada çalıştığımızın dışında farklı bir stratejiyle çalışıyorlar. İletişime geçmeden kendilerince yeni bir yöntemle gitmeye çalışıyorlar. İletişim kurulsa, bilgi alışverişi olsa biraz daha kolay olabilir. Sorun yaşandıktan sonra iletişim kurduğumuz için sıkıntı yaşıyoruz, birlikte bir karar verdiğimiz için değıl...”* şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında farklı paydaşlarla iletişim kurulamadığı görülmektedir. Çocuğun çevresindeki paydaşların hizmet sektörlerinin farklı olması ve bu hizmet sektöründe çalışan paydaşlar arasında olması gereken işbirliğinin, yasal düzenlenmeler içerisinde olmamasından kaynaklı gerekli iletişimin sağlanamadığı, kişinin insiyatifine bırakıldığı söylenebilir.

Ayrıca öğretmenler RAM ile ilgili çeşitli sorunlar yaşamaktadır. RAM Sorunları şeklinde alt tema oluşmuş ve bu temanın içerisinde de Değerlendirme Hataları ve Fazla Öğrenci Gönderilmesi kodlamaları yer almıştır. Buna göre Değerlendirme Hataları kodlaması incelendiğinde öğretmenler RAM'ın öğrenci değerlendirmelerinde hatalı ya da eksik değerlendirmeler yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden K5 yaşadığı hatalı değerlendirme durumlarını “Az önce konusu geçti yani tanılama dediğim gibi sınıfım hafif otizm diye geçiyor ama hafif otizme atipik otizm deniyor, atipik otizm dediğiniz zaman otizmin belirtilerini göstermeyen ama davranış olarak farklı olan çocuklar yani bahsedilen bu. Ama baktığınız zaman bizim öğrencilerimiz otizmi tamamen yansıtan, otizmde tekrarlayan davranışları olan, ekolalisi olan ya da işte davranış problemlerinin hepsini yansıtıyor ama diyorsunuz ki atipik otizm mümkün değil yani gerçekten mümkün değil... Tanılama bu şekilde olunca çocuk bizim sınıfa geliyor. Bu sefer veli diyor ki benim çocuğum hafif, benim çocuğum yapabilir diyor. Bu çocuk ağır değil ki diyor. veya ben şöyle bir şey diyeyim bizim altı bezli olan çocuklarımız da var. Diyoruz ki bakın bu çocuk özel eğitim okuluna yerleştirilse daha iyi, yerleştirme kararının özel eğitim okulu olması onun için daha iyi olacak. Ailesi diyor ki hayır benim çocuğum hafif, nasıl özel eğitim okulu dersiniz. Başta tanılamada bir yanlışlık olduğu için uı sorun yaşayabiliyoruz. Bu da artık RAM ya da hastanelerde neresi olursa oradan çıkıyor. Bazen benim bir öğrencim var bedensel engeli yok zihinsel engelli ama bu sınıfta zihin engelli olsaydı zihin engelli bir sınıfta okusaydı bilmiyorum daha mı iyi olacak.” cümleleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde K14 de “Yıllık öğrencinin RAM raporunun yenilenmesi gerekiyor o süreçte şimdi RAM'ın belirlediği kazanımlara ee tabi ki ulaşamadı şeklinde raporda belirtmek durumunda kalıyoruz. İşte kişisel görüşlerimizin olduğu bir bölüm var onu da belirterek ayrıntılı yazıyoruz. Ancak tabi ki sonrasında tabi ki geç olmuş oluyor bu raporun yenilenme süresi... Haliyle o bir yıl içerisinde de bocalama oluyor. Öğretmen de hani rapora göre ne yapacağını şaşıyor, yıllık planını ona göre hazırlamak zorunda kalıyor. Hani istenen hedefe en az %70 ulaşmamız gerektiği için haliyle ona bile ulaşamıyoruz. %30 da kalan öğrencilerimiz oluyor. Maalesef böyle bir durumda

da RAM'la biraz sıkıntılar oluyor ve RAM da zaten muhatap olabileceğimiz, aradığınızda direk ulaşabileceğiniz görüşebileceğiniz maalesef hemen bir kişi belirmiyor. Yani telefonda o ona bağlıyor, o ona bağlıyor, haliyle derdimizi anlatmaktan artık biz de yoruluyoruz. Öyle bir olumsuz durumlar söz konusu oluyor. Dolayısıyla çözüme ulaşmadan, sorun da halledilemeden o sene bitmiş oluyor.” şeklinde öğrencilerinin kazanım değerlendirmelerinin hatalı yapıldığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında RAM'ın değerlendirme hataları yaptığını ifade ettikleri görülmektedir. RAM' ın kısa sürede değerlendirme yapması, öğrencilerin farklı ortam, farklı materyal, farklı kişilerle mevcut performansını sergileyememesi bazı tanılamalarda yanlışlıklara sebebiyet verdiği düşünülebilir.

RAM'ın fazla öğrenci göndermesi de bir diğer RAM sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Fazla Öğrenci Gönderilmesi kodu incelendiğinde K7 “Bunda sıkıntı yaşıyoruz RAM’ a karşı en fazla öğrenci yönlendirmeleri ve fazla öğrenci yönlendirmeleri... İuu sonuçta yönetmelikte belirtilen sayının üstünde o sınıfta öğrenci olmamalı, hani hafif sınıf için, otizm için, ağır zihin engelli için belli bir sayı belirlenmiş, buna uzmanlar karar vermiş. Yönetmelikte belirtilen sayı dışına çıkılmaması gerekiyor. RAM sürekli fazla öğrenci yönlendiriyor. Alamayız dediğimiz zaman idareyle kavga çıkıyor aramızda... Yani burada RAM'ın yeni sınıf açıp bu öğrenciyi oraya yönlendirmesi gerekirken ne olacak canım bir öğrenciden iki öğrenciden hepsi aynı gün geliyor mu sanki gibisinden söylemleri oluyor ve aramızda hoş olmayan tartışmalar çıkıyor. Burada öğrencinin sayının az olması gerekiyor, öğrencinin kaliteli bir eğitim alması için adı üzerinde özel eğitim sınıfı ve herkese bireysel eğitim planı hazırlıyoruz. Yeri geliyor bir öğretmenin sadece bir çocukla bire bir ilgilenmesi gerekiyor, ikinci öğrenciye bile vakit kalmıyor. Bu durumda otizm sınıfında zaten maksimum dört öğrenciyle çalışıyoruz, bunun üstüne 5, 6. Öğrenci de gelsin demek bu resmen zulüm oluyor. O öğrencinin de eğitim hakkından çalmak oluyor ve bu şekilde yeni bir sınıf açmayarak fazla öğrenci vermeye çalışmakla da iuu nasıl diyelim bu şekilde bir tasarruf olacağını düşünmüyorum, çocukların resmen eğitim hakkından çalınıyor. RAM'la yaşadığımız en büyük sorun yerleştirme ve fazla öğrenci yönlendirilmesi...” şeklinde RAM'ın gereğinden fazla öğrenci gönderdiğini ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen olan K12 de “Diğer kurumlar açısından özellikle RAM'lar açısından şunu söyleyebilirim. RAM ve hastane diyeyim hatta bu işin yerleştirme basamağı hastanede başlayıp

RAM da bitip biz hiç görmeden kucağımızda hop diye biten öğrencilerle karşılaşıyoruz. En büyük sorun dersiniz iletişimsizlik... Bizim iletişimimiz yok ki sorunumuz olsun. Ben bir sorundan bahsedemem burada çünkü ıı bizimle iletişim kuran yok. Ne hastane raporuna bakarken benim fikrime bakıyor yalandan bir kağıt dolduruyoruz ama ben bunun okunduğunu asla düşünmüyorum. Çünkü çok aksine kararlarla karşımıza çıkıyorlar çoğu zaman... Ya da RAM'lar yaptıkları yerleştirmelerde kesinlikle bizimle iletişime geçen yok, bir soru soran yok, onlar için kağıt üzerinde 3,4 bir rakam ve küçük rakamlar belki... Ama sizin sınıfınız için o rakam çok büyük bir rakam olabilir. Örneğin dediğim gibi bir öğrencim geldi sınıfıma otizm sınıfından bahsediyorum 6. Öğrenci olarak yerleştirildi. Benim sınıfım kağıt üzerinde hafif ama dört tane öğrencim gereekten ağır, bezli, konuşamıyor, çok fazla davranış problemi var ve bana 6. Olarak verildi. Yönetmelik 4 demesine rağmen... Burada eğer bir iletişim olsaydı derdim ki ya bak yönetmelik 4 diyor benim çocuklarım ağır, lütfen bana beşinciye altıncıyı vermeyin. Ama bir iletişim yok aramızda o yüzden bu soruya benim yorumum da yok. Benimle iletişime geçen yok çünkü... Ben de geçemiyorum geçmek istediğimde..." cümleleriyle fazla öğrenci gönderilmesini anlatmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında RAM' ın fazla öğrenci göndermesinden kaynaklı sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Öğrencinin ikamet ettiği yerde yeterli özel eğitim sınıfının bulunmamasının sınıf mevcudundaki artışlara neden olduğu düşünülebilir. Ayrıca bir öğrenci için açılacak özel eğitim sınıfı ekstra materyal ve öğretmen ihtiyacı oluşturacağından dolayı mevcut sınıflara öğrenci aktarımı yapıldığı söylenebilir.

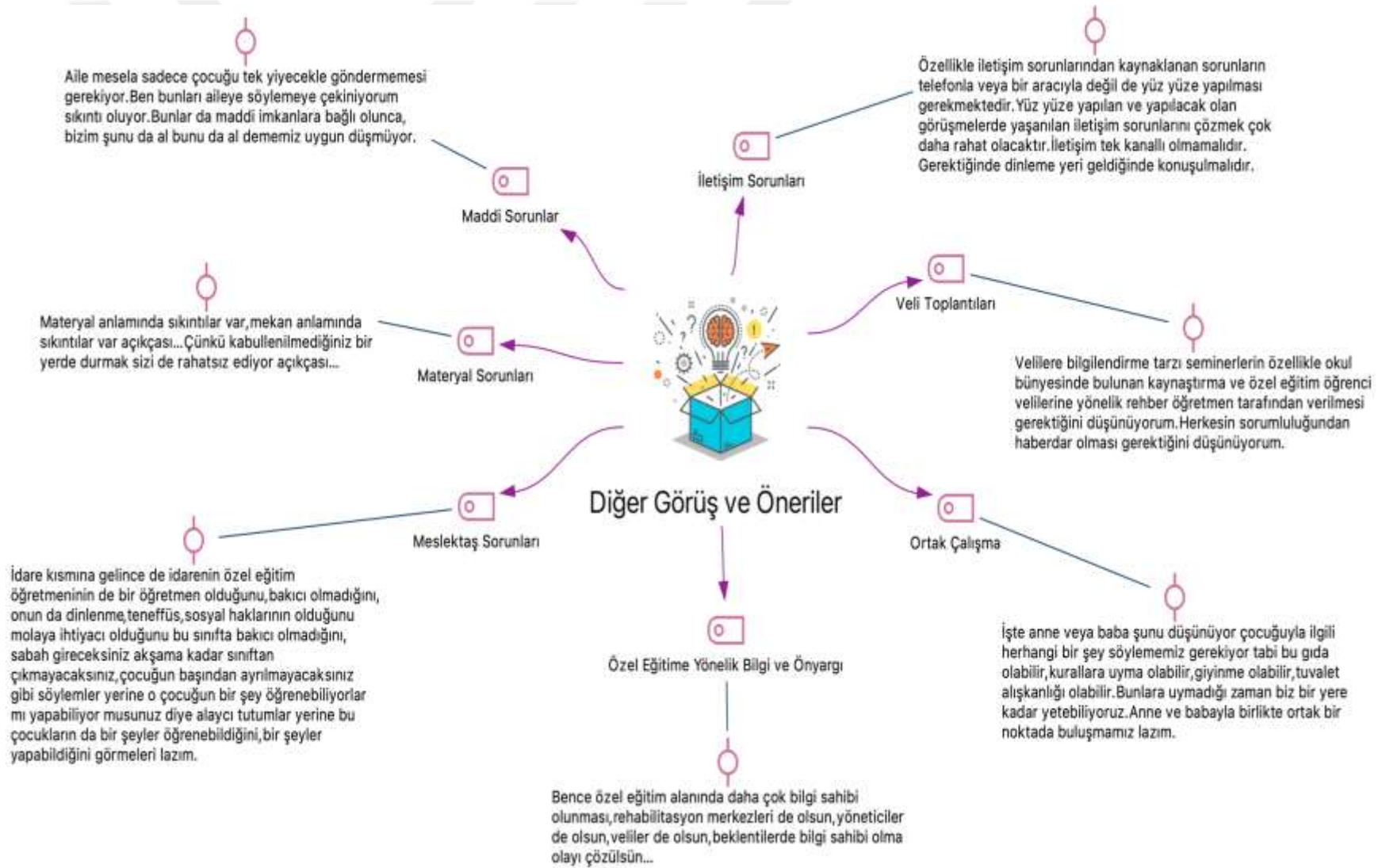
Tablo 4.4'de Diğer Görüş ve Öneriler temasının alt temalara göre kod frekansları verilmiştir.

Tablo 4.4. Diğer Görüş ve Öneriler temasının kodlara göre yüzde ve frekansları

Kodlar	Diğer Görüş ve Öneriler	<i>f</i>	Yüzde
	Maddi Sorunlar	1	3,13
	Materyal Sorunları	1	3,13
	Meslektaş Sorunları	5	15,63
	Ortak Çalışma	3	9,38
	Veli Toplantıları	3	9,38
	Özel Eğitime Yönelik Bilgi ve Önyargı	8	25,00
	İletişim Sorunları	11	34,38
	TOPLAM	32	100,00

Öğretmenlerin diğer görüş ve önerileri için alınan görüşler derinlemesine incelenmiştir. Diğer Görüş ve Öneriler teması içerisinde alt tema olmadığı bulgulanmıştır. Diğer Görüş ve Öneriler temasında *Maddi Sorunlar*, *Materyal Sorunları*, *Meslektaş Sorunları*, *Ortak Çalışma*, *Veli Toplantıları*, *Özel Eğitime Yönelik Bilgi ve Önyargı* ve *İletişim Sorunları* kodlamaları elde edilmiştir.

Şekil 4.4'te öğretmenlerin Diğer Görüş ve Öneriler teması içerisindeki cevapları kavram haritası aracılığıyla incelenmiştir.

Şekil 4.4. Diğer Görüş ve Önerilerin kavram haritası incelenmesi

Şekil 4’te öğretmenlerin diğer görüş ve önerileri incelenmiştir. Bu bağlamda yedi farklı kodlama oluşmuştur. İletişim Sorunları kodlaması içerisinde öğretmenlerin yaşadıkları iletişim sorunlarına yönelik görüşleri ya da önerileri yer almıştır. Buna göre öğretmenlerden K9 önerilerini *“Bence karşılıklı anlaşılır bir şekilde konuşularak halledilebilir. Bütün şeylerin düzgünce konuşularak halledilebileceğini düşünüyorum. Bir kenara atarak değil ya da başkasıyla konuşarak değil. Konunun muhatabıyla kesinlikle konuşmak lazım... Hani ne düşünüyorsa açık açık konuşmak lazım... Bu başka biriyle konuşularak olacak şeyler değil yani. Bence bütün sorunların konuşularak halledileceğini çözüme kavuşacağını düşünüyorum. Eş güdümlü bir şekilde...”* cümleleriyle ifade etmiştir. K15 de bu bağlamda düşüncelerini *“Her okulda iletişimle ilgili sorunlar oluyor bence... Bence bazen insanlar kendilerini rahatsız eden şeyi dilek şikayet kutusu gibi bir yere yazabilir ve yahut da başka bir elektronik ortamda da olabilir. Öyle bir uygulama olabilir. Yani insanlar iletişimle ilgili yaşadığı problemi hiç kimseden korkmaksızın ve de tespit edilme ihtimali olmaksızın tamamen yüzde yüz anonim bir şekilde bence ifade edebilmeliler. Belki böyle bir şey yapılabilir. Biz yüz yüze iletişim kurarken farkında olmadığımız kurallara tabiyiz o kurallar olmadan anonim yapmak görüşmek çok daha iyidir. İletişimin farklı frekansları var bence... Anonim iletişim bence okullarda olabilir. Ama gerçekten anonim olacak. Mesela dilek ve şikayet kutusu yeteri kadar anonim değil çünkü kağıdı attığını görürler, yazından tanırırlar, kağıdı katladığını görürler, parmak izin kaldı diye şüphelenirler, bir şey olabilir. Gerçekten yüz de yüz anonim olacak bir iletişim sistemi bence personelin hiç birbirine açmadığı, hiçbir zaman açmayacağı, ne olursa olsun dile getirmeyeceği şeyleri göz önüne serebilir. Öyle bir uygulama olsaydı ben mesela insanlara daha dürüst konuşun diye yazardım. İnsanlar söyleyeceğini direk söylesin... Veliler bizden korkmasın... Veliler lütfen bana karşı son derece acımasız olabilirsiniz, lütfen öğretmen kırılacak, yanlış anlayacak, alınacak diye korkmayınız, aklınıza geldiği gibi söyleyin ben mesela bunları yazardım.... Ey öğretmenler birbirinizi daha yakından tanımaya çalışın, birbirinizi arada bir ziyaret edin, daha alçak gönüllü olun yazardım mesela... Bunlar aklıma gelenler...”* cümleleriyle ifade etmiştir. K19 da benzer olarak *“Her şeyden önce iyi iletişim kurmak gerekiyor. Özel eğitimde kurumsallıktan kaçan, yatan, iş yapmaktan kaçan öğretmen varsa uzak durup onlarla partner olmamak gerekiyor. İdare varsa iyi bir ortaklık kurup kendi içine kapanmamak gerekiyor. Ama önce her zaman karşıdakinin insan olduğunu bilmek gerekiyor. Küçük ya da büyük, 7 yaşında da olabilir 70 yaşında da olabilir, hiç fark etmiyor insan... Kurallar eşit olmalı, herkesin görüşü değerli olmalı... Herkes fikrini açıkça belirtebilmesi lazım... Kurumsallaşmak, herkese adil davranmak lazım... Mesajların açık ve*

net olması lazım... Güler yüzlü davranmak lazım ki iletişim sorunları hallolsun..." cümlelerini kurmuştur.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında iletişimde açık ve net olunması, konunun muhatabıyla görüşülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu durumun yanlış anlamalara sebebiyet vermayerek iletişim sorunlarının önüne geçeceği düşünüldüğü söylenebilir.

Veli Toplantıları kodlaması içerisinde velilerin bilgilendirilmelerine yönelik görüş ve öneriler yer almıştır. Buna göre öğretmenlerden K2 *"İletişim biraz önce de söylediğimiz gibi gerçekten özel eğitim alanında normal sınıflardan çok çok daha kıymetli çünkü biz özel öğrencilerle ilgileniyoruz. İyi bir iletişim olmadığı zaman, öğrencinin ailesiyle iyi bir iletişim olmaması uuu öğrencinin probleminden daha çok aileyle öğretmen arasında bir probleme dönüşebilmekte... Bu da okula, sınıfa, öğrenciye ve öğretmene çok olumsuz bir şekilde yansıyabilmektedir. Bununla ilgili önerim şu olabilir. Ara ara velilerle belirli görüşmeler yapılarak velilere neler yapması gerektiği noktasında yardımcı olunabilir. Çocuklara daha çok zaman ayırmaları istenebilir. Ve beraber yapıldığı zaman bazı çalışmaların çok daha başarılı olunacağı noktasında veliler ikna edilebilir."* şeklinde bu durumu ifade etmiştir. Benzer olarak K11 de aile bilgilendirmelerinin ya da eğitimlerinin yapılmasını *"Biz bunu uygulamaya çalışıyoruz aslında normal öğrencilerin sınıfla kaynaşmasını... Bunun biraz yaygınlaşmasını istiyorum ve RAM'la alakalı olsun, çocukların gelişim dönemleri olsun, kabul dönemleri olsun bununla ilgili böyle artık zorunlu koşulsun aile eğitimleri verilsin. O zaman biraz daha iletişim sorunları azalır diye düşünüyorum..."* cümleleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında veli bilgilendirmeleri, veli toplantıları yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerin öğretmen veli işbirliğini güçlendirerek var olan problemlerin çözümünü sağlayarak iletişime olumlu yansıyacağı söylenebilir.

Ortak Çalışma kodlaması içerisinde ise velilerle ya da RAM ile ortak çalışmalar yürütülmesi gerektiği düşünceleri yer almaktadır. Buna göre öğretmenlerden K7 *"Veliyle iletişimimiz net olmalı, açık olmalı, söyleyeceğimizi dolandırmadan, kırmadan söylemeliyiz. Onlarla zaman zaman iletişim kurup, çocuklar hakkında bilgilendireceğimizi, onların bize güvenmeleri gerektiğini, işte şunu yapın bunu yapın, fotoğraf atın gibi yönlendirmeleri değil onların da öğretmene güvenip yapılan eğitim programında ona yardımcı olunması gerektiğini, biz davranış değiştirme veya ne bileyim çocukla bir şey çalışırken ailenin*

desteklemesi gerektiğini, sonuçta bizim burada yaptığımızı ailenin evde yapmaması bizim o davranışı çocuktan kaldırmamızın ve olumlu davranışı yerleştirmemizin mümkün olmayacağını ve işbirliği içinde olmamız gerektiğini belirtmemiz gerekiyor. Aileyle iş birliği ve uyumumuzun olması gerekiyor.” Cümleleriyle aile ile ortak ilerlenmesi gerektiğini ifade ederken K12 de “Bir sonraki sanırım velilerle ilgili olmalı. Velilerle ilgili olan kısımda da bu imaj gerçekten değiştirilmeli... yani sonsuz hak verdim sana sen işte RAM’a baskı yap, istediğin okula çocuğun yerleştirilsin, senin işte özel gereksinimli çocuğun var sen her şeyden sınırsız faydalanan, istediğini yönet, istediğine kız, istediğini istediğin yere şikayet et ve o insana spor gösterisi tarzı bir yaklaşımla zora sokulsun... Bu haklar biraz onların elinden alınmalı çocuklar artık bilimsel yöntemlerle, gerçekten böyle açık kriterlere göre değerlendirilip doğru bir şekilde yerleştirilmeli. Velilerin ıı isteklerinden uzak, daha bilimsel yöntemlerle en azından bu değiştirilebilir. Yapılsa güzel olur. Bir sonraki neydi RAM’larla ilgili diğer konularla ilgili olmalı sanırım. Evet diğer kurumlarla ilgili olanda da birilerinin gönlüne ya da inisiyatifine bırakılmamalı iletişim çünkü biz bu işin mutfağıyız. Çocuklar en son bize geliyor. Yani birileri kağıt üstünde bir şeyler yapıyor olabilir ama en son noktada bu eğitimi veren yıllarca bu çocuklarla bir arada olan biziz ve bu kimsenin gönlüne bırakılmayacak kadar hassas bir konu...” diyerek hem aile hem de RAM’ın ortak ilerlemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında RAM ve ailelerle gerekli iletişim ve işbirliğinin sağlanması gerektiği ve birlikte hareket edilmesi gerektiği önerilerde ifade edilmiştir. Bu durum öğrencinin doğru bir şekilde tanılanmasına ve yerleştirilmesine olanak sağlayacağı düşünülebilir.

Özel Eğitime Yönelik Bilgi ve Önyargı kodlaması içerisinde ise özel eğitime karşı işin içinde olmayan bireylerin bilgi eksikliği yaşadığı ya da özel eğitime ön yargılı yaklaştıkları ifade edilmektedir. Buna göre öğretmenlerden K3 “Genel olarak zaten bunlarla karşılaşıyorum ıııı şu anda da aklıma gelen farklı bir şey yok. Şöyle bir şey var bu soruyla ilgili bi de biz dışarda bir etkinlik planladığımız zaman, çocukları kaynaştırmaya yönelik etkinlikler planladığımız zaman oradaki ortamda çevrenin, oradaki insanların, görevlilerin bakış açıları çok önyargılı oluyor bize karşı... İşte çocuklara ya korkarak yaklaşıyorlar ya aşırı sempatik bir şekilde yanasmaya çalışıyorlar normal bir birey olarak göremiyorlar yani onları... Bu tarz bir iletişim problemi de yaşıyoruz. Yani gittiğimiz yerlerde açıkçası ıııı bu da onların bakışları işte hal hareket tavırları bizi rahatsız diyor açıkçası öğretmenler olarak.

Beden dili olarak daha çok yansıtıyorlar...” şeklinde bu durumu ifade ederken K10 da “Özel eğitimi anlatmamız lazım, özel eğitimin ne olduğunu, bence özel eğitim bilinmediği için bu sorunlar yaşanıyor. Her bireyin özel bir çocuğa sahip olma ihtimali olduğunu, özel bir çocuğa sahip olmanın kader olduğunu, herkesin başına gelebilir. Pozitif ayrımcılık üzerinde durmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu çocuklara pozitif ayrımcılık yapılması gerekiyor. Bu çocukların her türlü faydalı etkinlik huzur maddi manevi her şeyden faydalanmaları gerekiyor. Ayrıca dışlanılmamaları gerekiyor. Bunları dışlamayıp tam tersi bütünleştirici davranılması gerektiğini anlatmalıyız uygulamalı göstermeliyiz. Biz öyle olmalıyız ki bizi görenler de bizden örnek almalı yani iş bizde bitiyor bence... Benim naçizane en büyük tavsiyem biz bunu başarırsak yani örnek olursak bu sorunlar aşılabilecek diye düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında özel eğitimi bilmeyen ve yeterli bilgiye sahip olmayan insanların özel eğitime ve özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere karşı ön yargılı olduğu ifade edildiği görülmektedir. Toplum bilinçlendirilmesi için özel eğitim hakkında seminer ve farkındalık etkinliklerine yer verilip, bu etkinliklerin artırılmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Meslektaş Sorunları kodlaması içerisinde ise benzer ya da aynı meslekte olan kişiler ile yaşanan sorunlara yönelik düşünce ve önerilere yer verilmiştir. Buna göre öğretmenlerden K14 “Üniversitelerde hocalarımızın profesörlerimizin ya da diğer akademik unvandaki hocalarımızın toplum içerisinde aktif rol almasının daha çok görmek isterdim açıkçası... Üniversiteden hocalarımızın toplumda bu özel eğitim öğrencilerine sahip olan ailelerin iletişimleriyle ilgili sorunlarla ilgili seminer gibi ücretsiz özellikle toplumda maalesef ücretli buna katılabilecek çok az sayıda insan var. Sosyo- kültürel bakımından ortanın aşağısı bir topluma sahip olduğumuz için ücretsiz olmasını tabi daha uygun görürüm. Bu şekilde seminerler düzenlenebilir. Bu seminerlerin daveti ücretsiz bir şekilde halka dağıtılabilir. Sokak sokak gezilerek gerekirse sivil toplum örgütleri tarafından... Bir de bu hocalarımızın gerçekten toplumda ikna kabiliyeti yüksek olan hocalar seçilmesini daha çok tavsiye ederim ve aynı zamanda biraz da bizim toplumumuz manevi, duygusal bakımdan yüksek şeylere sahip olduğu için biraz da bu yönlerden hani insanlara hitap ederekten ilişkilerin düzeltilmesi bakımından konuya girilirse sanki biraz da bu sıkıntıların bir tık daha azalabileceğini düşünüyorum.” diyerek akademinin de süreç içerisine daha fazla dahil edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. K20 ise öğretmenlere ve topluma yönelik “İletişim sorunları için bir özel

eğitim zaten yanlış anlaşılan ya da anlaşılamayan tam anlamıyla bir bölüm yani hani hem öğrenciler hem öğretmenler anlamında bunun belki devlet kanalıyla anlatılması birazcık burada eksikliler var yani duyulan saygı anlamında... Herkes böyle kural arıyor sanırım iletişimde ciddiye aldığı kişiye daha düzgün davranıyor diye düşünüyorum. O yüzden biraz daha ciddiye alınmamız gerektiğini düşünüyorum. O anlamda resmi otoritelerden destek almamız gerekir. Nasıl destek alabiliriz zaman zaman toplantılar yapılabilir hani idareciler de olsun rehber öğretmenlerle olsun velilerin olan tavırlarıyla ilgili... Sosyal medyadan faydalanılabilir. Öğretmenler gününde bizleri unutmayarak belki hatırlanabiliriz sosyal medyada hani özel eğitim öğretmenleri de bir kere fedakar denilebilir. Biraz saygıya ihtiyacımız var yani... Öğretmenlerin de biraz kendini revize etmesi lazım hani bu bakıcı moduna giren öğretmenler de var maalesef bakıcı ya da orayı yatış gibi gören öğretmenler de var maalesef... Belki daha olumlu yapıcı denetimlerle her şey çok daha iyiye gidebilir. Bazen halı olan veliler de var haklı olan idareciler de var açıkçası... Hani bunun önüne geçilebilmesi için özel eğitimden anlayan, ilçe de ilde sürekli değişen şube müdürleri vs değil de daha böyle emek vermiş daha donanımlı, eğitilmiş, anlayan özel eğitimcilerin de ilçede, ilde denetlemede, gezme de belki rolleri olabilir diye düşünüyorum. Kendimizi toparlarız, destek sağlarız dışarıya karşı o anlamda olumlu bir imajımız gelişebilir. Bize olan saygı artar, otoritemiz artar. İletişim belki daha güzelleşir.” cümleleriyle önerilerde bulunmuştur.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında üniversitelerdeki akademik personellerden gerekli desteğinin sağlanmasının, sosyal medyadan bu konuyla ilgili bilgilendirmelerin yapılmasının iletişim sorunlarını azaltacağı ifade edildiği görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerine gerekli saygının gösterilmesinin, etkili bir imaj oluşturmaya katkı sağlayarak iletişime olumlu yansıtacağı düşünüldüğü söylenebilir.

Materyal sorunlarına ve maddi sorunlara yönelik yalnızca birer öğretmenden yorum gelmiştir. Buna göre Materyal Sorunları kodlaması içerisinde öğretmenlerden K4 “Genel olarak yani özel eğitim sınıflarına desteğin daha fazla olması gerekiyor. Böyle kapsamlı bütün spor salonu olsun, günlük yaşamdaki ihtiyaçlarını giderebilecek yatağın olması, dolabın olması, çocuğun ev içerisinde kullanabileceği şekilde, ihtiyaçlarını giderebileceği, enerjisini atabileceği uuu alet edavatların olabileceği bir yer olması, atölyelerin olması, el becerilerinin geliştireceği yerlerin olması bizim çocuklarımız için daha uygun olacağını düşünüyorum açıkçası... Yani biz sesimizi ne kadar duyurabiliyoruz bilmiyorum ama daha çok bu anlamda veliler ön plana çıkıyor gibi... İletişim çünkü bakanlıkla öğretmen arasındaki

nokta veliler. Biraz veliler seslerini yükselttiği zaman sanki çocuklarının... Zaten bunları hep dile getiriyoruz, ama getirdiğimiz şeyler çok fazlasıyla dikkate alınmıyor açıkçası... Veliler çocuklarının durumlarını bildiği için, daha çok dile getirirlerse olumlu sonuçlanabilir diye düşünüyorum açıkçası... Materyal anlamında sıkıntılar var, mekan anlamında sıkıntılar var açıkçası... Çünkü kabullenilmediğiniz bir yerde durmak sizi de rahatsız ediyor açıkçası... Yani sınırlı bir alanda ama okul babında geniş bir alanda çünkü çocuklarımıza her odada farklı bir şeylerin yaptırabileceğimiz alanların olması çocuklarımıza faydalı olacağını düşünüyorum.” cümleleriyle bu durumu ifade etmiştir.

Maddi sorunlar içerisinde ise öğretmenlerden K1 “Aile mesela sadece çocuğu tek yiyecek göndermemesi gerekiyor. Ben bunları aileye söylemeye çekiniyorum sıkıntı oluyor. Bunlar da maddi imkanlara bağlı olunca, bizim şunu da al bunu da al dememiz uygun düşmüyor.” şeklinde yorumda bulunmuştur.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın tartışma, sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar ele alınarak ilgili alan yazınla ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Bu araştırmada Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı genel eğitim okullarının özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, karşılaştıkları iletişim sorunları ile ilgili görüşleri incelenmiştir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin branş öğretmenleriyle karşılaştıkları iletişim sorunlarından birinin branş öğretmenlerinin özel eğitim sınıfında derse girmek istememesi olduğu görülmektedir. Bu sonuca bakılarak branş öğretmenlerinin derse girmek istememelerinin özel eğitimde daha önce çalışmamalarından, özel eğitimle ilgili herhangi bir tecrübeye sahip olmamalarından kaynaklandığı, bu nedenle özel eğitim ve branş öğretmenleri arasında ortak bir bağın kurulamadığı bunun da iletişime olumsuz bir şekilde yansıdığı tahmin edilmektedir. Nitekim Kutlu (2018)'in yapmış olduğu çalışmada, branş öğretmenlerinden müzik öğretmenlerinin çalışma süreleri dikkate alındığında; deneyimsiz oldukları, katılımcılarının lisans sürecinde özel eğitimle ilgili ders almadıkları ve büyük kesiminin özel eğitimle ilgili herhangi bir eğitim almadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin branş öğretmenleriyle karşılaştıkları iletişim sorunlarından birinin branş öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerle iletişim kurmada zorluk yaşamaları olduğu görülmektedir. Araştırmacı gözlemlerine göre branş öğretmenleri, genel eğitim okullarında bulunan özel eğitim sınıflarındaki özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerden çekinmekte, tepkilerine yönelik bir korku duymakta, öğrenciye nasıl yaklaşacaklarını bilememekte ve öğretim yaparken öğrencinin seviyesine göre eğitim vermekte zorlanmaktadırlar. Özel eğitim öğretmeni bunu branş öğretmenine sözlü bir şekilde anlattığında gerekli durumlar sağlanamamakta, fakat bazen tedirginliklerin zaman geçtikçe azaldığı düşünülmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Kutlu (2018) branş öğretmenlerinden müzik öğretmenleriyle yapmış olduğu çalışmada özel gereksinimli öğrencilerin algı sorunları,

derslere katılmalarındaki zorluklar, öğrencilerin konuşma problemleri, öğretmenlerin konuları basite indirgeyerek öğretmede zorluk yaşamaları, öğretmenlerin kendilerini pedagojik olarak yetersiz hissetmeleri ve bu öğrencilere ayrıca vakit ayıramadıkları için zorluklar yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bilecik (2019) tarafından yapılan çalışmada branş öğretmeni olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin derslerine girdiği otizmlili öğrencilerle iletişim kuramadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Elçi (2019) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler arasında işbirliğinin olmama sebeplerinin branş öğretmenlerinin özel eğitim öğrencilerine karşı olumsuz tutumları ve alanda yeterince bilgiye sahip olmamasından kaynaklandığı bulgularına ulaşılmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin branş öğretmenleriyle karşılaştıkları diğer bir iletişim sorunu, branş öğretmenlerinin özel eğitime yönelik yeteri kadar bilgiye sahip olmaması olduğu görülmektedir. Branş öğretmenlerinin özel eğitim konusunda yeteri kadar bilgilerinin olmaması bunun özel eğitim öğretmenleriyle iletişim sorunu olacak düzeyde olmasının sebebinin, üniversitelerde özel eğitim branşından olmayan diğer öğretmenlik bölümlerinde verilen özel eğitim derslerinin yeterli olmamasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Bilecik (2019) tarafından yapılan çalışmada hem özel eğitim öğretmenlerinin hem de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin özel eğitim konusunda yeterli bilgi ve donanımına sahip olmadıklarını belirttikleri bulgusu, araştırmanın bu sonucuyla benzerlik göstermektedir. Uçar- Rasmussen ve Kış (2018) yapmış oldukları çalışmada branş öğretmenlerine yeterli ve verimli hizmet içi eğitim verilmediği için branş öğretmenlerinin özel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, meslektaşlarla işbirliğinde sıkıntı yaşadıkları, olumsuz tutumlar, yetersiz fiziki ve öğretim koşulları gibi sorunlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler branş öğretmenlerinin özel eğitime karşı ön yargılı olduğundan dolayı iletişim sorunları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacı gözlemlerine göre branş öğretmenlerinin özel eğitim uygulamalarına, öğrenci ve öğretmenlerine karşı oluşturdukları ön yargı branş öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri arasında iletişimi güçleştirmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Düzbastılar ve Eyüpoğlu (2019) özel eğitim okullarına atanan branş öğretmenlerinden müzik öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada, müzik öğretmenlerinin atandıklarında korku, bocalama, endişe ve tedirginlik duygularına

kapıldıklarını, bu durumu özel eğitim konusundaki bilgi yetersizliklerine bağladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak bu öğretmenlerin çalışmaya başladıktan sonra öğrencileri tanıyıp sevdikleri, duruma alıştıkları ve meslektaşlarına bu öğrencileri sevmelerini, özel eğitim okullarına ve özel gereksinimli öğrencilere karşı ön yargılardan uzaklaşmaları gerektiği tavsiyeleri bu araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin branş öğretmenleriyle ortak vakit geçirememekten kaynaklı iletişim yetersizlikleri yaşadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Araştırmacı gözlemlerine göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler teneffüste öğrencilerin yanında durmakta, diğer branş ve sınıf öğretmenleriyle öğretmenler odasında veya ortak kullanılan bir ortamda bir araya gelememekte dolayısıyla da yeterli iletişim kuramamaktadır. Yeterli iletişim kuramamaları işbirliği yapmalarına da engel olabilmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Elçi (2019)'nin yaptığı çalışmada branş öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri arasında işbirliği olması için öğretmenlerin birbirleriyle iletişim kurması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler sınıflarında sürekli öğretmen değişiklikleri yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen değişikliklerinin alanda yeteri kadar öğretmen ihtiyacının giderilmemesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Alandaki öğretmen ihtiyacının ücretli öğretmen ve görevlendirme öğretmenlerle karşılanmasının geçici süreliğine çözümler sağladığı, bu yönüyle de öğretmenin sınıftaki öğretmen arkadaşıyla iletişimi güçlenecekken ücretli ve görevlendirme öğretmenin sınıftan ayrılmasının bir iletişim kopukluğuna, dolayısıyla sınıftaki düzenin de bozulmasına neden olacağı ifade edilebilir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Karasu ve Mutlu (2014) çalışmalarında alan dışı, teorik ve pratik bilgilere sahip olmayan öğretmen görevlendirmelerinin öğretmenler ve öğrenciler için sıkıntılar oluşturacağı sonucuna ulaşmıştır. Karasu ve Mutlu (2014) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin bireysel özelliklerini bilerek eğitim öğretim ortamını oluşturmasının önemli olduğunu, özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenin tarzını benimsemesi, yönetimini kabullenmesinin vakit aldığı bundan dolayı da öğretmen değişikliklerinin eğitime olumsuz yansıdığı bulguları bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin aynı sınıfta çalıştıkları ekip arkadaşlarıyla iletişim kopuklukları ve koordinasyon problemleri yaşadıkları, öğretimi planlama ve bireysel farklılıklardan kaynaklı iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları

görülmektedir. MEB (2014)'in Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmeliğine bakıldığında bir özel eğitim sınıfında 2 özel eğitim öğretmenin görev yaptığı belirtilmiş fakat bu öğretmenlerin görev ve sorumlulukları hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Buradaki boşluktan kaynaklı belirsizliklerin aynı sınıfı paylaşan öğretmenler arasında farklı düzeylerde iş yüküne sebep olduğu bunun da iletişim sorunlarına yol açtığı tahmin edilmektedir. Karasu ve Mutlu (2014)'nin yapmış oldukları çalışmada da öğretmenler tarafından bir sınıfta iki öğretmenin bulunmasının avantajlarının ve dezavantajlarının olduğu belirtilmiş, öğretmen koordinasyonunun önemine değinilerek, öğretmenlerin güçlü ve zayıf taraflarına göre görev paylaşımı yapılmasının gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin, personellerin işlerini zamanında gerçekleştirmemesi, servislerin zamanında gidip gelmemesi, personel ve veli arasında sorun yaşanması, personellerin görevlerini yerine getirmemesi konusunda iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları görülmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Öksüz (2019) tarafından resmi özel eğitim kurumlarında çalışan yöneticilerin karşılaştıkları personel kaynaklı problemleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada şoförlerin ailelerle ve öğrencilerle iletişim konusunda sorun yaşamaları, işlerini zamanında yapmamaları, iş ahlakı konusunda yeterli olmamaları, hosteslerin görevlerinde yeterince özverili olmamaları, üslup ve iletişimlerinde sorunlar yaşanması bulguları, araştırmanın bu sonucuyla örtüşmektedir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin idarecilerle karşılaştıkları diğer bir iletişim sorunu idarecilerin özel eğitimi tam olarak anlamamasıdır. Araştırmacı gözlemlerine göre özel eğitim sınıflarının bulunduğu genel eğitim okullarında ve özel eğitim okullarında genellikle branşı sınıf öğretmenliği olan idareciler görev yapmaktadır. Bundan dolayı özel eğitimle ilgili sorunların çıkması muhtemeldir. Buna rağmen idarecilerin görev yaptıkları okullarının parçası olan özel eğitim hakkında eğitimlere katılmamaları ya da öğrenme girişiminde bulunmamalarının, düşündürücü olduğu söylenebilir. İdarecilerin özel eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklı özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerle iletişim kurarken istek ve ihtiyaçlarını anlamakta güçlük yaşadığı ve iletişim sorunları ortaya çıktığı düşünülmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Demirtaş vd. (2016) özel eğitim okulları yöneticilerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde BEP' in esas alınacağını tam olarak bilmediklerinin anlaşıldığını vurgulamışlardır.

Tabak (2021) yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerin okul idarecilerinin özel eğitim hakkında yeterli bilgi ve donanımına sahip olmadıklarını bunun işbirliği sürecini olumsuz etkilediğini, idarecilerin özel eğitim konusunda eğitim almalarının faydalı olacağını belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin idarecileriyle aralarında iletişim kopuklukları olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Araştırmacı gözlemlerine göre idarecilerin özel eğitim hakkında yeterli ve donanımlı bilgiye sahip olmamaları ve özel eğitime karşı ön yargılı olmaları sebebiyle iletişimsizlik yaşanmaktadır. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Bays ve Crockett (2007) yapmış oldukları çalışmada idarecilerin özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara öğretimsel liderlik yapmada eksikliklerinin olduğunu, idarecilerle özel eğitim öğretmenleri arasında yeterli düzeyde iletişimin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin idarecilerin özel eğitimi istemediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin, idarecilerin özel eğitime bakış açılarından kaynaklı iletişim sorunları yaşadıkları söylenebilir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Tabak (2021) yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin, idarecilerin mesleklerine ve özel eğitime değer vermediklerini düşündüklerini, işbirliği sürecinde idarecilerine yeterli güven duymadıklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bettini vd. (2015) yaptıkları çalışmada idarecilerin özel eğitim öğretmenlerine gereken desteği sağlamadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Can (2015) ise BEP ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları konu alan çalışmasında, öğretmenlerin idareden hizmet, materyal, ilgi ve duyarlılık konularında beklentilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin idarecilerle ortak etkinlik ve zamanlar konusunda sıkıntı yaşadıkları bunun da bir iletişim sorunu olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Çiftci (2008) tarafından yapılan ilköğretimde görev yapan öğretmenler arasındaki iletişim sorunlarının incelendiği çalışmada; katılımcı öğretmenler, iletişim problemlerine çözüm olarak çalışanlar arasında sosyal aktivitelerin arttırılmasını öneri olarak belirtmişlerdir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin veli problemlerinin çözülmesi konusunda idarecilerle iletişim sorunu yaşadıklarını ifade

etmişlerdir. Özel eğitim bir ekip işi olduğundan veli öğretmen arasında yaşanan problemlerin çözümü konusunda sorunlar yaşayan öğretmenlere idareciler rehberlik etmeli, gerekli koordinasyonu sağlamalıdır. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Tabak (2021)'ın yaptığı çalışmada araştırmaya katılan bazı öğretmenlerin idarecilerin veli- öğretmen koordinasyonunu yeterince sağlayamamalarının, ekip oluşturma becerisi eksikliğinin işbirliğini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler idarecilerle yasa ve yönetmeliğin uygulanması konusunda iletişim sorunları yaşandığını ifade etmişlerdir. Araştırmacı deneyimlerine göre idarecilerin özel eğitim yönetmeliğini bilmemeleri ve karşılaştıkları durumlarla ilgili kaynakları incelemek ve görüş yazısı istemek yerine kendilerince yorumlayıp karar almalarından kaynaklı, öğretmenlerle iletişimde çatışmalar yaşadıkları dile getirilmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Can (2015)'ın yaptığı çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin BEP'in hazırlanması ve uygulanması sürecinde sorunlar yaşadığı bu durumun nedenin yasal düzenlemenin olmamasından kaynaklandığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Adıgüzel vd. (2017) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin yasal düzenlemelerin eksik olduklarını belirttikleri, bazılarının ise uygulama ile yasaların uyumsuz olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kızır ve Memişoğlu (2017) ise özel eğitim mevzuatıyla ilgili özel eğitim okulu yöneticileriyle yapmış oldukları araştırmada, yöneticilerin mevzuatın anlaşılmasının zor, yoruma açık, belirsiz ve çelişkili ifadeler içerdiğini, yöneticilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını, mevzuatı uygulamada zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler idarecilerin özel eğitim dışında branştan olmasının iletişim sorununa neden olduğunu ifade etmişlerdir. Genel eğitim okullarındaki idarecilerin hepsinin özel eğitim branşından olması mümkün değildir. Fakat bünyesinde özel eğitim sınıfı bulunduran okullardaki idarecilerin özel eğitimle ilgili gerekli bilgilere sahip olması için hizmet içi eğitimi alması gerekmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Karasu ve Mutlu (2014) yaptıkları çalışmada öğretmenler, idare ve denetim birimleriyle olan sorunlarının idari personel ve denetim birimlerinin özel eğitim bölümü mezunu olmamasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler materyal desteği ve sınıf düzeni oluşturma konusunda idarecilerle iletişim sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacı gözlemlerine göre genel eğitim okullarında görev yapan idarecilerin özel eğitim

sınıflarına ayrıca bir ödenek olmamasından kaynaklı materyal konusunda gerekli desteği sunamamaları, okulda düzenin bozulmaması için de özel eğitim sınıflarını ayrı tuttukları tahmin edilmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Demir ve Kale (2019) ilkokullarda bulunan özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunları incelemeye yönelik yapmış oldukları çalışmada katılımcıların, araç-gereç ve ortam konusunda eksiklikler olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin ailelerle iletişim sorunları, ailelerin iletişime geçmesindeki zamansızlığı ve ailenin sorunların farkına varmaması, çocuklarının durumunu kabullenememesi olduğu görülmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların aileleri, çocuklarını kabullenme evresine kadar birçok evreden geçmektedir. Evreden evreye geçme süresi her ailede farklılık gösterir. Bazı aileler kabullenme aşamasına çok geç ulaşır ve bundan kaynaklı sorunlar ortaya çıkabilir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Binicioğlu (2010)'un yaptığı çalışmada öğretmenlerin ailelerle iletişimde; ailelerin çocuklarını korumacı davranması, hatalarını kabul etmemesi ve ailelerin zamansız görüşme talepleri gibi nedenlerden dolayı sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010)'un yapmış oldukları çalışmada ise ailelerin öğretmenlerin görüşme zamanından ziyade kendilerine uygun olan zaman diliminde okul ziyaretlerinde bulunduklarını belirtmişlerdir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler ailelerin daha bilgili olduklarını düşünmelerinden dolayı iletişime kapalı hale geldiklerini ifade etmişlerdir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Arslan vd. (2022)'nin özel eğitimde çalışan öğretmenlerle aile eğitimiyle ilgili yaptıkları çalışmada, ailelerin doğru iletişim, okul aile işbirliği, empati ve bilgilendirmeye ilgili konularda eğitime gereksinimleri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Güvenç (2019)'in yaptığı çalışmada ailenin özel eğitim konusunda bilinçsiz olmasıyla ilgili problemler yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Gündüz ve Akın (2015) yaptıkları çalışmada katılımcıların özel eğitim okullarında yaşadıkları sorunlar içerisinde ailenin bilinçsiz olması, aile- öğretmen iletişimi sıkıntısı olması yer almaktadır. Butler vd. (2019) tarafından özel gereksinimli olan çocukların aileleri ve öğretmenleri arasında yaşanan iletişim zorluklarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada ise öğretmenlerin ve ailelerin etkileşimde bulunurken zorluklar yaşadıklarını, iki taraf arasında iletişim eksikliklerinin olduğu, ailelerin öğrenciler hakkında bilgiye ve iletişim kurmaya ihtiyaç duydukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin ailelerin güvene dayalı sorunlarının olmasının iletişim sorunlarına neden olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. İyi bir etkileşim sürecinin karşılıklı güven duymayı gerektirdiği söylenebilir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Kulak (2020) yaptığı çalışmada velilerin okula ve öğretmene karşı güven duymamasının okul aile işbirliğini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca öğretmenlerin ailelerle daha fazla iletişim halinde bulunarak öğrenciler hakkında bilgiler vermeleri gerektiği bu şekilde okul aile işbirliğinin gelişeceği sonucu da belirtilmiştir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler ailelerle yaşadıkları iletişim sorunlarından birinin farklı aile bireylerinin çocukla ilgilenmesi olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmacı gözlemlerine göre farklı aile bireylerinin ilgilenilmesinin nedenin ailevi sorunlar ve ailelerin çalışma koşullarından kaynaklı olduğu tahmin edilmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Ürüyen ve Ünal (2022) parçalanmış ailelerin çocuklarının eğitiminde karşılan sorunları belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, ailelere ulaşmada zorluk yaşandığı, öğrenciyle ilgili bir işlem veya sorun durumlarında aileyle iletişimin diğer ailelere göre daha zor olduğunu, yeterli desteğin sağlanamadığı belirtilmiştir. Parçalanmış ailelerde öğrenciyle ilgilenen kişilerin aile dışından üçüncü şahıslar olabildiği ve bazen bu durumun daha fazla soruna yol açtığı da ifade edilmiştir. Birçok aile, çalışma koşulları sebebiyle sınırlı zaman ve imkana sahiptir (Coulombe, 1995). Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010)'un çalışmasında ailelerin çalışma koşulları ve zaman bulamadıklarından dolayı eğitim sürecine dahil olamadıkları düşünülmüş ancak çalışmaya katılan yöneticilerin isteyen ailelerin bir şekilde toplantılara dahil olduklarını ifade ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin ailelerle karşılaştıkları iletişim sorunlarından birinin ailelerin çocuklarından ve öğretmenlerden beklentilerini yüksek tutması olduğu görülmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Karasu ve Mutlu (2014) tarafından öğretmen görüşleri doğrultusunda, özel eğitimde yaşanan sorunları belirlemek amacıyla yapılan çalışmada; aile ve öğretmen iletişiminde sorunlar yaşandığı, ailelerin çocuklarından ve öğretmenlerinden düşük ya da yüksek beklenti içinde oldukları ve sorumluluk bilincinde olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Karasu ve Mutlu (2014) tarafından ortaya konan bu sonuç bu araştırmanın ilgili sonucuyla örtüşmektedir. Güvenç (2019) de ailenin çocuğun engelini kabullenmemesi, çocuktan

beklentilerinin fazla olmasıyla ilgili öğretmenler ve aileler arasında problemler yaşandığını belirtmiştir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin ailelerle ortak çalışmadıklarını bunun bir iletişim sorunu olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bu durumun öğretmeni olumsuz etkilediği söylenebilir. Çünkü ailelerle yaşanan iletişim sorunları, iş tatminsizliğinin önemli bir kaynağıdır (Chase, 1985). Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Güvenç (2019) öğretmenlerle yaptığı çalışmada, öğretmenlerin ailenin eğitime katılmaması, eğitimi desteklememesiyle ilgili problemler yaşadıkları, ailenin öğretmenle iletişim halinde olması aileden beklentilerinin ailenin eğitime katılması, ders ve ödev takibiyle ilgilenmesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gürgür vd. (2016) ise ailelerle ilgili sorunlarda ailelerin öğretmenlerin önerilerini dinlemedikleri, çalışmalara evde devam etmedikleri ve öğretmenlere güvenmede sorunlar yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Can (2015) yaptığı çalışmada öğretmenlerin ailelerden beklentilerinin ailenin çocuğunun derslerini ve ödevlerini takip etmesi, eğitimiyle ilgilenmesi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan öğretmenlerle iletişim kopuklukları yaşadıklarını, farklı paydaşlarla işbirliği içinde çalışılmamasını bir iletişim sorunu olarak ifade etmişlerdir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Gürgür vd. (2016) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerle yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin kurum dışındaki paydaşlarla işbirliğinde sorunlar yaşadıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenler RAM ve okuldaki öğretmenlerle işbirliği ve iletişim kurmada sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerle iletişim sorunu yaşarken, rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenler de resmi okullarda çalışan öğretmenlerle iletişim sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum iki taraf arasında da karşılıklı olarak iletişim sorunlarının varlığını göstermektedir.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler RAM' ın hatalı ve eksik değerlendirme yapması, RAM'ın fazla öğrenci göndermesiyle ilgili sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yapılan çalışmada belirlenen düşük ve yüksek kazanımların öğrenci seviyesine uygun olmayarak sıkıntılara yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Demirtaş vd. (2016) özel eğitim okulları yöneticileriyle yaptıkları çalışmada, katılımcıların okullarına

uygun olmayan, daha ağır düzeyde yetersizliği olan öğrencilerin, ailelerin RAM'a baskısıyla okullara yerleştirilmeleri ve öğrencilerin tanılanma süreciyle ilgili sorunlar yaşadıklarını ifade ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Batu (2016) öğretmenlerle yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin öğrencilerin engel türü ve düzeyine göre yerleştirilmediklerini, sınıf sayısının özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci sayısına göre düzenlenmediğini belirttikleri bulgusu bu araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir. Gündüz ve Akın (2015)'ın özel eğitimle ilgili sorunlar ve öneriler üzerine yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin tanılarının sağlıklı yapılmadığı buna çözüm önerisi olarak RAM' ın daha objektif kararlar alıp veli isteğini ortadan kaldırması ve gerçekçi değerlendirmeler yapması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler, aile bilgilendirmelerinin ve eğitimlerinin yapılmasını, veli toplantılarının yapılmasını, veli ve RAM ile ortak çalışmalar yapılmasını, akademisyenlerden destek alınmasını, materyal desteğinin sağlanmasını ve ön yargıların giderilmesini diğer görüş ve önerileri olarak belirtmişlerdir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Adıgüzel vd. (2017) yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri olarak farklı uzmanlarla birlikte çalışılması gerektiğini, aile eğitimi ve rehberliğin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

5.2. Sonuç

Bu çalışmada, özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim sorunları ile ilgili görüşleri incelenmiş aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- 1- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin belirttiklerine göre branş öğretmenlerinin; derse girmek istememeleri, öğrencilerle iletişim kurmada zorluk yaşamaları, özel eğitime yönelik yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları, özel eğitime karşı ön yargılı olmaları ve özel eğitim öğretmenleriyle ortak vakit geçirememelerinden kaynaklı branş öğretmenleriyle özel eğitim öğretmenleri arasında iletişim sorunları yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 2- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin sınıflarda sürekli öğretmen değişiklikleri yaşadıkları, iletişim kopuklukları, öğretimi planlanma, koordinasyon, evraklar ve bireysel farklılıklardan kaynaklı ekip arkadaşıyla iletişimde sorunlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

- 3- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin okulda çalışan diğer personellerden bir istekte bulunduğunda ya da yapılması gereken bir iş olduğunda zamanında gerçekleştirilmediği, servislerin zamanında gidip gelmediği, personel ve veli arasında sorun yaşandığı, personellerin görevlerini yerine getirmediği gibi konularda iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- 4- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin idarecilerle materyal sağlanması, ortak etkinlik, sınıf düzeni, veli problemlerinin çözülmesi, yasa ve yönetmelik uygulanması, özel eğitim sınıflarının istenmemesi, özel eğitimin anlaşılması, iletişim kopukluklarının yaşanması konularında iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- 5- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler ailelerle; ailelerin iletişime geçmesindeki zamansızlığı, ailelerin özel eğitim anlamında daha bilgili olduklarını düşünmelerinden dolayı iletişime daha kapalı olmaları, güvene dayalı sorunların olması, farklı aile bireylerinin ilgilenmesi, ailelerin çocuklarından ve öğretmenlerden beklentilerini yüksek tutmaları, ailelerle ortak çalışamama, ailelerin sorunların farkına varamaması gibi nedenlerden kaynaklı iletişim sorunlarıyla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- 6- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlerle iletişim kopukluğu yaşadıkları, farklı paydaşlarla işbirliği içinde çalışmadıkları, RAM'ın öğrenci değerlendirmelerinde hatalı ya da eksik değerlendirmeler yaptıkları, RAM'ın fazla öğrenci göndermesinden kaynaklı diğer kişilerle iletişimlerinde sorunlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- 7- Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda aile bilgilendirmelerinin ya da eğitimlerinin yapılması, veli toplantıları yapılması, velilerle ya da RAM ile ortak çalışmalar yürütülmesi, akademinin de süreç içerisine daha fazla dahil edilmesi gerektiği, materyal desteği sağlanması ve ön yargıların giderilmesi konusunda öneriler sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Öneriler

Bu araştırmanın sonunda uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

5.3.1 Uygulamaya yönelik öneriler

Araştırma sonucunda, uygulamaya yönelik olarak geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- 1- İl ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından eğitimin paydaşlarına iletişim becerileriyle ilgili hizmet içi eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi önerilebilir.
- 2- Milli Eğitim Bakanlığı yönetici, öğretmen, veli ve eğitimin diğer paydaşlarına iletişim becerileriyle ilgili seminer, konferans, kongre ve sempozyum gibi faaliyetlere katılımları teşvik edebilir.
- 3- Genel eğitim okullarındaki idarecilere ve öğretmenlere özel eğitimle ilgili gerekli seminerler verilerek özel eğitim konusundaki farkındalıklarının artırılması ve kabullerinin sağlanması konusunda çalışmalar yapılabilir.
- 4- Eğitimin paydaşları için iletişim becerileriyle ilgili bir eğitim programı geliştirilerek iletişim yeterliliklerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
- 5- Okul dışı zamanlarda öğretmenlerin ve idarecilerin birbirlerini daha iyi tanımalarına ve anlamalarına yönelik olarak sosyal aktivitelerin gerçekleştirilmesi önerilebilir.
- 6- Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin farkındalık günlerinde, belirli gün ve haftalarda, aile, öğretmen, yönetici ve personellerin bir arada bulunduğu ortamlar oluşturularak etkinlikler yapılması bu paydaşlar arasındaki iletişim güçlendirilebilir.

5.3.2 İleride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler

Araştırma sonucunda, ileride yapılacak araştırmalara yönelik geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- 1- Bu araştırma Konya ilinin üç merkez ilçesinde özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma genellenebilirliğini arttırmak amacıyla farklı illerde çalışan öğretmenlerle yapılacak çalışmalardan elde edilen bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla karşılaştırılabilir.
- 2- Bu araştırma öğretmenlerle yapıldığından diğer paydaşların görüşleri bilinmemektedir. Bu nedenle bünyesinde özel eğitim sınıfı olan okulların idarecilerinden ve eğitimin diğer paydaşlarından görüşlerin alınmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

- 3- Bu araştırma nitel bir çalışma olup sınırlı sayıda katılımcıyla gerçekleşmiştir. Benzer çalışmanın nicel yöntemle yapılarak daha çok katılımcıyla yürütölmesi önerilebilir.
- 4- Bu araştırma genel eğitim okulları bünyesinde bulunan özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerle yapılmıştır. Özel eğitim alanında farklı tür ve kademedeki okullar bulunmaktadır. Diğer okullarda bulunan öğretmenlerin görüşlerini incelemeye yönelik bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Ada, N. (2021). *Örgütsel iletişim* (2. Baskı). Gazi Kitabevi.
- Ada, Ş., Çelik, Z., Küçükali, R.& Manafzadentabriz, S.(2015). Okul yöneticilerinin iletişim becerilerine ilişkin yönetici ve öğretmenlerin algılama düzeyleri (Erzurum il örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (1), 101-114.
- Adair, J. (2016). *Etkili iletişim*. Babıali Kültür Yayınları.
- Adıgüzel, S., Kizir, M.,& Eratay, E.(2017). Ağır ve çoklu yetersizliği (açye) olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 45-59. Doi:10.21565/oezegitimdergisi.296901
- American Occupational Therapy Association (1997). *Occupational therapy services for children and youth under the individuals with disabilities act*, Bethesda, Md:AOTA.
- Aral, N. ve Gürsoy, F.(2011). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş*. Morpa Yayınları.
- Archer, A. L. ve Hughes, C. A. (2011). *Explicit instruction: effective and efficient teaching*. Guilford Publications.
- Argon, T. ve Zafer, D.(2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin iletişim sürecinde yaşadıkları problemler (nitel bir çalışma). *The Journal of SAU Education Faculty*, 18, 99-123.
- Arslan, A., Saruhan, U. ve Saruhan Y. (2022). Değer odaklı aile eğitimine yönelik özel eğitimde görev yapan öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 165-176.
- Arslantaş S. ve Gülsöz T. (2020). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu'nda ekiple öğretim. Kurnaz, A. ve Şengün G. (Ed.), *Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu* (s. 237-263) içinde. Pegem Akademi.
- Aşkun, C. (1989). Yönetim-örgüt alanında iletişim kavramının boyutları. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 23–47.
- Atıcı, R. (2014). Kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında yaşadığı zorluklar. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 279-291. Doi:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6936
- Aytekin, H. (2021). *İnsan ilişkileri ve iletişim* (7. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Azad, G.F., Kim, M., Marcus, S.C., Sheridan, S.M., ve Mandell, D.S. (2016). Parent-teacher communication about children with autism spectrum disorder: an examination of collaborative problem-solving. *Psychology in the Schools*, 53(10), 1071–1084. Doi: 10.1002/pits.21976
- Baltaş, Z. ve Baltas, A. (2002). *Beden Dili*. Remzi Kitabevi.

- Balyer, A. (2019). *Eğitim yönetiminde yeni yaklaşımlar* (Genişletilmiş 2. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Bandura, A. (1982). Self- efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147. Doi:10.1037/0003-066x.37.2.122
- Bang, Y.S. (2018). Parents' perspectives on how their behaviors impede parent-teacher collaboration. *Social Behaviors and Personality*, 46(11), 1787-1799. Doi:10.2224/sbp.7270
- Bayar, A. ve Zengin, A. (2021). Okul yöneticileri ile öğretmenler arasında meydana gelen iletişim problemlerinin eğitime yansması. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5 (2), 263-278. Doi: 10.32960/uead.940190
- Bays, D. A. ve Crockett, J.B. (2007) Investigating instructional leadership for special education. *Exceptionality: A Special Education Journal*, 15(3), 143-161, Doi: 10.1080/09362830701503495
- Bettini, E., Kimerling, J., Park, Y. ve Murhy, K.M. (2015). Responsibilities and instructional time: relationships identified by teachers in self-contained classes for students with emotional and behavioral disabilities. *Preventing School Failure*, 59(3), 121–128. Doi: 10.1080/1045988X.2013.859561
- Bilecik, S. (2019). Özel eğitim ve dkab öğretmenlerine göre otizmlilerde din-ahlak eğitimi ve dkab dersleri. *Bilimname*, 2, 553-589. Doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.564836>
- Bingöl, A. (2013). *İlköğretim kurumları yöneticileri ile öğretmenler arasındaki iletişim sorunları (diyarbakır il örneği)*[Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. <https://openaccess.hku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11782/1008>
- Binicioğlu, G.(2010). *İlköğretimde okul- aile iletişim etkinlikleri: öğretmen ve veli görüşleri* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/3415/1020467.pdf?sequence=1>
- Bird, T. ve Little, J. W. (1996). How schools organize the teaching occupation. *The Elementary School Journal*, 86(4), 493–512.
- Bock Hong, S. ve Reynolds-Keefer, L. (2013). Transdisciplinary team building: Strategies in creating early childhood educator and health care teams. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 5(1), 30-44. Doi:10.20489/intjecse.107925
- Bozdoğan, S.Y. (2018). *Çalışanlar arası iletişim*. Dora Yayınevi.
- Burns, M. K., Vanderwood, M. L. ve Ruby, S. (2005). Evaluating the readiness of pre-referral intervention teams for use in a problem solving model. *School Psychology Quarterly*, 20(1), 89–105. Doi:10.1521/scpq.20.1.89.64192
- Bursalıoğlu, Z.(2021). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (21. Baskı). Pegem Akademi.

- Butler, J. A., Rogers, L. ve Modaff, D. P. (2019). Communicative challenges in the parent-teacher relationship regarding students with special needs. *Communication and Theater Association of Minnesota Journal*, 43, 6-28.
- Can, B. (2015). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri (kktc örneği)* [Yüksek lisans tezi, Yakındoğu Üniversitesi]. <http://docs.neu.edu.tr/library/6344078513.pdf>
- Chase, C. I. (1985). Two thousand teachers view their profession. *Journal of Educational Research*, 79, 12-18.
- Conley, S., Fauske, J. ve Pounder, D. G. (2004). Teacher work group effectiveness. *Educational Administration Quarterly*, 40(5), 5663-703. <https://doi.org/10.1177/0013161X04268841>
- Coulombe, G. (1995). Parental involvement: a key to successful schools. *NASSP Bulletin*, 79(567), 71-75. Doi:10.1177/019263659507956711
- Council for Exceptional Children (2017). High-leverage practices in special education. *Teaching Exceptional Children*, 49, 355-360.
- Çakır, M. (2020). Örgütlerde iletişim sorunlarının saptanması ve çözümü için kullanılabilecek teknikler üzerine bir inceleme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 973-989. <https://doi.org/10.20491/isarder.2020.888>
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), 207-237.
- Çetinkaya, B. (2017). *Etkili iletişim gerekçeli yaşamak* (1.Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çınar, O. (2010). Okul müdürlerinin iletişim sürecindeki etkililiği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(26), 267-276.
- Çiftçi, Ü. (2008). *İlköğretim okulu öğretmenleri arasındaki iletişim sorunları* [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi]. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/712666/yokAcikBilim_326299.pdf?sequence=-1
- Daniëls, E., Hondeghem, A. ve Dochy, F. (2019). A review on leadership and leadership development in educational settings. *Educational Research Review*, 27, 110-125. Doi:10.1016/j.edurev.2019.02.003
- Dawson, A.E., ve Wymbs, B.T. (2016). Validity and utility of the parent- teacher relationship scale-II. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 34 (8), 1-14. Doi: 10.1177/0734282915627027
- Demir, K. (2014). *Örgütlerde iletişim yönetimi*. Elma, C. ve Demir, K. (Ed). *Yönetimde çağdaş yaklaşımlar uygulamalar ve sorunlar* (Genişletilmiş 4. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Demir, S. ve Kale, M. (2019). İlkokullarda özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunların incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 354-373. Doi: 10.29299/kefad.2018.20.01.012

- Demirtaş, H., Arslan, M. ve Güven, D. (2016). Özel eğitim okullarının yönetsel sorunları. *e-International Journal of Educational Research*, 7 (1), 21-49. Doi: 10.19160/e-ijer.43400
- Doğan, S., Uğurlu, C. T., Yıldırım, T. ve Karabulut, E. (2014). Okul yöneticileri ve öğretmenler arasındaki iletişim sürecinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3 (1), 34-47. Doi: 10.19128/turje.181074
- Döş, I., ve Savaş, A. (2015). Elementary school administrators and their roles in the context of effective schools. *Sage Open*, 5(1). <https://doi.org/10.1177/2158244014567400>
- Düzbastılar, M. ve Eyüpoğlu, G. (2019). Müzik öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin müzik öğretimine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5 (4), 384-404. Doi: 10.24289/ijsser.571267
- Ekici, C. (2020). İlkokul yöneticileri ile öğretmenler arasındaki iletişim durumlarının incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 292-311.
- Elçi, A.N. (2019). *Özel eğitim okul ve sınıflarında branş derslerinin yürütülmesinde özel eğitim ve branş öğretmenleri arasındaki iş birliği çalışmalarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://avesis.gazi.edu.tr/yonetilen-tez/413a1b7b-8c66-4e8e-b186-69a74e5121fe/ozel-egitim-okul-ve-siniflarinda-brans-derslerinin-yurutulmesinde-ozel-egitim-ve-brans-ogretmenleri-arasindaki-is-birligi-calismalarinin-incelenmesi>
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16 (3), 399-431.
- Ergin, A. (2020). *Eğitimde etkili iletişim*. Anı Yayıncılık.
- Ersoy, S.(2006). *İlköğretim okullarında yönetici ve öğretmenler arasındaki iletişim sorunları (van il örneği)*[Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=9Rvsr0P5XAseCdFbzeJeRA&no=İlqACvA5JjKCvxK_X8OuXQ
- Ertürk, M. (2013). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Flowers, N., Mertens, S. B. ve Mulhall, P.F. (2000). What makes interdisciplinary teams effective?. *Middle School Journal*, 31(4), 53-56. Doi:10.1080/00940771.2000.11494640
- Friend, M. ve Cook, L. (2017). *Interactions: collaboration skills for school professionals* (8. Baskı). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Fullan, M. (2008). *The six secrets of change: what the best leaders do to help their organizations survive and thrive*. Jossey-Bass.
- Gartmeier, M., Gebhardt, M. ve Dotger, B.H.(2016).How do teachers evaluate their parent communication competence? Latent profiles and relationships to workplace behaviors. *Teaching and Teacher Education*, 55, 207-2016. Doi:10.1016/j.tate.2016.01.009
- Gencer, İ. (2018). *Okullarda yaşanan yönetsel sorunların iletişim sorunları ile ilişkisinin*

araştırılması.[Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi].
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=_sx5TDSS9WzV4XeQRY0jhQ&no=siom8ouFiuGkrjLIm3ZZQw

Gibson, S. ve Dembo, M.H. (1984). Teacher efficacy: a construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76 (4), 669-682. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.76.4.569>

Gönenç, Ö. (2014). *İletişim dünyası*. Der Yayınları.

Grissom, J. ve Loeb, S.(2011). Triangulating principal effectiveness. *American Educational Research Journal*, 48(5), 1091-1123. <https://doi.org/10.3102/0002831211402663>

Grissom, J., Loeb , S. ve Master, B.(2013). Effective instructional time use for school leaders: longitudinal evidence from observations of principals. *Educational Researcher*, 42(8), 433-444. <https://doi.org/10.3102/0013189X13510020>

Güler, A. (2006). *İlköğretim okullarında öğretmen- yönetici ilişkilerinde sorun yaratan konular (bingöl örneği)* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi].
<https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/92629/T03326.pdf?sequence=1>

Gültekin, M. (2003). *İlköğretim okullarında yönetici öğretmen iletişimi* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=351-3R-3k436AAxFwI4xUw&no=DGyruFQzRf5n_fmilkPODg

Gündüz, M. ve Akın, A. (2015). Türkiye’de devlet okullarındaki özel eğitimle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2).

Güngör, S.ve Taşdan, M. (2016). Okul müdürlerinin perspektifinden ilköğretim okullarında iletişim engelleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 391-409. DOI: <http://dx.doi.org/10.17860/efd.96013>

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*.(5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Gürgür, H., Büyükköse, D.ve Kol, Ç.(2016).Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde işitme kayıplı öğrencilere sunulan destek hizmetler: öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(4), 1234-1253. Doi: <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.32423>

Güvenç, G. (2019). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin öğrencilerin eğitimi bağlamında karşılaştıkları sorunlar ve bunlara ilişkin beklentileri* [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi].
<http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/4734>

Hallinger, P. ve Heck, R.(1998). Exploring the principal's contribution to school effectiveness: 1980-1995. *School Effectiveness and School Improvement*, 9(2), 157-191.Doi: 10.1080/0924345980090203

Hallinger, P., Bickman, L.ve Davis, K. (1996). School context, principal leadership, and student reading achievement. *The Elementary School Journal*, 96(5), 527–549. <https://doi.org/10.1086/461843>

- Hargreaves, A. (1992). *Contrived collegiality: the micropolitics of teacher collaboration*. Bennett, N., Crawford, M., ve Riches, C. (Ed). *Managing change in education: individual and organizational perspectives*. Paul Chapman Publishing.
- Hattie, J. (2008). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hitt, D. ve Tucker, P. (2016). Systematic review of key leader practices found to influence student achievement. *Review of Educational Research*, 86 (2), 531–569.
- İnceoğlu, M. (2011). *Tutum algı iletişim* (6. Baskı). Siyasal Kitabevi.
- Janousek, J. (2019). Verbal communication as a psychological problem. *Journal of Russian & East European Psychology*, 56 (1), 1-85. <https://doi.org/10.1080/10610405.2019.160131>
- Jayanthi, M., Nelson, J.S., Sawyer, V., Bursuck, W.D. ve Epstein, M.H. (1995). Homework-communication problems among parents, classroom teachers, and special education teachers: an exploratory study. *Remedial and Special Education*, 16(2), 102–116. Doi:10.1177/074193259501600205
- Kalkan, S., ve Rakap, S. (2021). Kapsayıcı eğitim ve ekip çalışması/işbirliği. Gürgür, H. ve Rakap, S. (Ed.), *Kapsayıcı eğitim özel eğitimde bütünleştirme* (s.83-107) içinde. Pegem Akademi
- Karasu, T.ve Mutlu, Y. (2015). Öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Muş il örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 47-66.
- Katmer, B. (2013). *Yeni eğitim sisteminde (4+4+4) ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin karşılaştıkları iletişim sorunları üzerine bir araştırma* [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=FFSS9BLdhl6_HZEDGT-ROQ&no=52ctc6GwMAVZflNgQBzHjw
- Kaya, A., İlhan, E., Çetinkaya, B., Siyez, M. D., Yazıcı, H., Avşaroğlu, S., Yüksel Şahin, F., Uz Baş, A., Taylı, A., Kararımak, Ö., Cihangir Çankaya, Z., Şahin Baltacı, H., Kapıkıran Acun, N. ve Öner Koruklu, N. (2020). Kaya, A (Ed.). *İnsan ilişkileri ve iletişim*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kaya, M. F., Sungurtekin, D. ve Deniz, S. (2017). Üniversitelerde öğretim elemanı kaynaklı iletişim sorunları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 176–195.
- Kelce, M. (2009). *İlköğretim okullarında yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim sorunları (istanbul ili gazi Osmanpaşa ilçesi örneği)* [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/712583>
- Kılınçarslan, S. (2018). *İletişime giriş* (2. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Kizir, M. ve Memişoğlu, S. P. (2017). Özel eğitim okulu yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (4), 1994-2013. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.32772-363987>

- Kocak, F. ve Sari, H. (2021). Determining the teacher education needs for the treatment of the problem behaviors of students with autism spectrum disorder. *Asian Journal of Education and Training*, 7(2), 146-162. Doi: 10.20448/journal.522.2021.72.146.162
- Koçak, Y. (1991). Okul-aile iletişiminin engelleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 129-133.
- Kondakçı, Y., ve Sivri, H. (2014). Salient characteristics of high- performing turkish elementary schools. *Journal of Educational Administration*, 52(2), 254-272. Doi:10.1108/JEA-12-12-2012-0136
- Köksal, N. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin öğretmen, müdür ve bakanlık yetkilileri tarafından değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (23), 36-46.
- Kulak, R. (2020). Okul-veli işbirliği, sorunları ve çözüm önerileri. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(31), 1628-1640. <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.416>
- Kutlu, M. (2018). *Ortaokullar ve özel eğitim uygulama okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere ilişkin görüşleri* [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/653674>
- Küçük Güngörmez, T. (2020). *Ortaöğretim okul müdürlerinin iletişim yeterliklerine ilişkin öğretmen görüşleri: karma bir araştırma* [Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi]. <http://acikerisim.karabuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/799?show=full>
- Land, D.(2002). Local school boards under review: Their role and effectiveness in relation to students academic achievement. *Review of Educational Research*, 72(2), 229-278. <https://doi.org/10.3102/00346543072002229>
- Lawrence, E.C. ve Heller, M. B. (2001). Parent – school collaboration: the utility of a competence lens. *Canadian Journal of School Psychology*, 17(1), 5-15. Doi:10.1177/082957350201700102
- Lieberman, A. ve Miller, L. (1984). *Teachers, their world, and their work*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- May, H., Huff, J. ve Goldring, E. (2012). A longitudinal study of principals' activities and student performance. *School Effectiveness and School Improvement*, 23(4), 417-439. Doi: 10.1080/09243453.2012.678866
- McLeskey, J., Barringer, M-D., Billingsley, B., Brownell, M., Jackson, D., Kennedy, M., Lewis, T., Maheady, L., Rodriguez, J., Scheeler, M. C., Winn, J. ve Ziegler, D. (2017). *High-Leverage Practices in special education*. Council for Exceptional Children & CEEDAR Center.
- MEB (2006). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13161921_YYretmenlik_MesleYi_Genel__YETERLYKLERi_onaylanan.pdf (Erişim tarihi:2022, 10 Temmuz).

- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*.
https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_ME_SLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf (Erişim tarihi: 2022, 17 Temmuz).
- MEB (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*.
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_07072018.pdf (Erişim tarihi: 2022, 20 Ağustos).
- MEB. (2014). *Milli eğitim bakanlığına bağlı eğitim kurumları yönetici ve öğretmenlerinin norm kadrolarına ilişkin yönetmelik*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20146459&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5> (Erişim tarihi:2022, 20 Eylül).
- MEGEP. (2015). *Mesleki gelişim. Etkili iletişim*. Milli Eğitim Bakanlığı.
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Etkili%20%C4%B0leti%C5%9Fim.pdf (Erişim tarihi: 2022, 9 Haziran)
- Messina, K.C., Kolbert J. B., Hyatt- Burkhart, D. ve Crothers, L. M. (2015). The role of mental health counselors in promoting school–family collaboration within the tiered school-wide positive behavioral intervention and support (swpbis) model. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 23(3) 277-285. Doi: 10.1177/1066480715574471
- Mohsin, L.A., Afzal, M.I. ve Asif, S. (2020). Communication barriers of english teachers and students at private and public sector intermediate colleges. *International Review of Social Sciences*, 8 (12).
- Murphy, J., Elliott, S.N., Goldring, E. ve Porter, A.C. (2007). Leadership for learning: a research-based model and taxonomy of behaviors. *School Leadership & Management: Formerly School Organisation*, 27(2), 179-201. Doi: 10.1080/13632430701237420
- Ozmen, F., Akuzum, C., Zincirli, M. ve Selcuk, G. (2016). The communication barriers between teachers and parents in primary schools. *Eurasian Journal of Educational Research*, 66, 27-46. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2016.66.2>
- Öksüz K. (2019). Özel eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları personel kaynaklı problemler ve çözüm stratejileri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 2, 2.
- Özdamar, O. (2016). *Özel eğitim sınıflarında yardımcı teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi].
<https://www.proquest.com/openview/03e55b21f4d178e6e8171e4181f31fd6/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y>
- Özdemir, S. (2013). *Eğitim yönetiminde kuram ve uygulamalar*. Pegem Yayınları.
- Özer, Z. (2010). *İlköğretim müfettişlerinin sergiledikleri insan ilişkileri hakkında ilköğretim okulu öğretmenlerinin görüşleri (Konya ili örneği)* [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi].
<http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6556/264379.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Palts, K.ve Harro-Loit, H. (2015). Parent-teacher communication patterns concerning activity and positive-negative attitudes. *Trames Journal of the Humanities and Social Sciences*, 19(2),139-154. Doi:10.3176/tr.2015.2.03
- Patterson, K., Grenny, J., McMillan, R., ve Switzler, A. (2012). *Crucial conversations*. McGraw-Hill.
- Peoples, J. A. (1964). The Relationship of teacher communication to principal behavior. *The Journal of Experimental Education*, 32(4), 407-411.Do: 10.1080/00220973.1964.11010850
- Roschelle, J. ve Teasley, S.D. (1995). The construction of shared knowledge in collaborative problem solving. In C. E. O'Malley (Ed.), *Computer-supported collaborative learning* (pp.69-197). Springer-Verlag. Doi:10.1007/978-3-642-85098-1_5
- Rosenholtz, S. J. (1989). Workplace conditions that affect teacher quality and commitment: Implications for teacher induction programs. *The Elementary School Journal*, 89 (4), 421–439.
- Ross, J. ve Gray, P. (2006). Transformational leadership and teacher commitment to organizational values: The mediating effects of collective teacher efficacy. *School Effectiveness and School Improvement*, 17(2),179-199. Doi:10.1080/09243450600565795
- Salo, P., Nylund, J. ve Stjernstrom, E. (2014). On the practice architectures of instructional leadership. *Educational Management Administration & Leadership*, 1-17. Doi: 10.1177/1741143214523010
- Sarı, H., Atbaşı Z. ve Çitil, M. (2017). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin aile eğitimi konusundaki yeterliliklerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 668-684. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59420/853409>
- Schneider, A. ve Burton, N. (2005). An ideal `type'? — the characteristics of effective school principals as perceived by aspiring principals both from within education and those from an alternate career path. *Management in Education*, 19 (2), 6-9.
- Schneider, C. ve Arnot, M. (2018). Transactional school-home-school communication: Addressing the mismatches between migrant parents' and teachers' views of parental knowledge, engagement and the barriers to engagement. *Teaching and Teacher Education*, 75, 10-20.<https://doi.org/10.1016/j.tate.2018.05.005>
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlilikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58, 40–45.
- Simkins, T. (2005). Leadership in education. *Educational Management Administration & Leadership*, 33 (1), 9-26.
- Skaalvik, E. M. ve Skaalvik, S. (2010). Teacher self-efficacy and teacher burnout: a study of relations. *Teaching and Teacher Education*, 26 (4), 1059-1069. Doi:10.1016/j.tate.2009.11.001

- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Şahmaran, H. (2008). *Kız teknik öğretim genel müdürlüğüne bağlı meslek liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmenler arasındaki iletişim sorunlarının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi(istanbul ili avrupa yakası örneği)*[Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi].https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/343913/yokAcikBilim_315658.pdf?sequence=-1
- Şimşek, H. (2020). *Öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirmede güncel gelişmeler*. Memduhoğlu, H.B. ve Yılmaz, K.(Ed.). *Eğitim bilimine giriş* (249-270) içinde. Pegem Akademi.
- Şişman, M.(2020). *Eğitime giriş* (21.Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tabak, M. (2021). *Okul idarecileri ve özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim programlarının uygulanmasında idareci-öğretmen işbirliğine yönelik görüşleri*[Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi]. <http://dspace.trakya.edu.tr:8080/xmlui/handle/trakya/7940?locale-attribute=en>
- Tanrıöğen, A. (2018). *Örgütlerde etkili insan ilişkileri*. Anı Yayıncılık.
- Tercan, H. ve Yıldız Bıçakçı, M. (2017). Sağlık bilimlerinde transdisipliner yaklaşım içerisinde çocuk gelişimcinin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3 (1),157-168.
- Terek, E., Nikolic, M., Gligorovic, B., Glusac, D., ve Tasic, I. (2015). The impact of leadership on the communication satisfaction of primary school teachers in Serbia. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(1), 73-84.
- Tschannen-Moran, M. (2001).Collaboration and the need for trust. *Journal of Educational Administration*, 39 (4), 308-331. <http://dx.doi.org/10.1108/EUM0000000005493>
- Tschannen-Moran, M. ve Hoy, A. W. (2001).Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783–805.[https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(01\)00036-1](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(01)00036-1)
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk-Hoy, A., ve Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of Educational Research*, 68, 202-248. Doi: 10.3102/00346543068002202
- Tuna, İ. (2021). *Özel eğitim alanında çalışan branş öğretmenlerinin özel eğitim alanına yönelik mesleki ihtiyaçlarının belirlenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].<https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12452/7944>
- Tuna, Y. (2014). *İletişim kavramı ve iletişim süreci*. Vural. İ. (Ed). *İletişim* (2.Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2011). *Türkçe sözlük* (11. Basım). Türk Dil Kurumları Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı. (Erişim tarihi:2022, 10 Eylül).

- Uçar Rasmussen, M.ve Kış, A. (2018). Qualifications of subject teachers in special education schools. *Journal of Education and Training Studies*, 6(4), 48. Doi:10.11114/jets.v6i4.2093
- Umaz, D.(2010). *Diyarbakır'daki ilköğretim öğretmenlerinin özyeterlik düzeyi ve yaşadıkları iletişim sorunları* [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=9ODIYonIk2kriXJY_QLx7Q&no=jbTW_LL5r4_REV3UtOdTag
- Uzuner, Y. (1999). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Niteliksel araştırma yaklaşımı*. Anadolu Üniversitesi Yayınları:1081.
- Ürüyen, S.ve Ünal, A.(2022).Ortaöğretim yönetici ve öğretmenlerinin parçalanmış aile çocuklarının eğitiminde karşılaştığı sorunlar. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12 (1), 148-164. Doi: 10.24315/tred.880367
- Van Der Vegt, G. S., ve Bunderson, J. S. (2005). Learning and performance in multidisciplinary teams: the importance of collective team identification. *Academy of Management Journal*, 48(3), 532–547. <https://doi.org/10.5465/AMJ.2005.17407918>
- Wu, P. J.(2015). Teacher-parent interactions in Taiwan: a qualitative investigation of teachers' perspectives. *Universal Journal of Educational Research*, 3(5), 307-316. Doi: 10.13189/ujer.2015.030501
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E.ve Batu, E.S. (2016). Farklı branştan ilkokul öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(3), 247-268. Doi: 10.21565/ozegitimdergisi.266140
- Yılmaz, G. ve Tepe, N. (2020). Öğretmen-veli iletişimi ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Social Sciences Studies Journal*, 6 (74), 5185-5192. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2784>
- Yılmaz, K. ve Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2008). Primary school teachers' belief of efficacy. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 41 (2) , 143-167. Doi: 10.1501/Egifak_0000001128
- Yurttakul Bulut, Y. (1998). *Isparta ili öğretmen ve yöneticilerinin iletişim sorunlarını algılama düzeyleri ve bu algılarıyla bazı kişisel değişkenler arasındaki ilişkiler* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Yüksek, A.H. (2019). *İletişimin tanımı ve temel bileşenleri*. Demiray, U. (Ed). *Etkili iletişim* (9.Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.

BÖLÜM I

1. Cinsiyetiniz ()Kadın ()Erkek
2. Mezun olduğunuz program/bölüm...
3. Yaş...
4. Öğrenim durumunuz ()Lisans ()Yüksek lisans ()Doktora
5. Kıdeminiz ...
6. Özel eğitim alanında çalışma süreniz...

BÖLÜM II

- 1.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki yöneticilerle iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- 2.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin aynı sınıfı paylaştığı ekip arkadaşıyla iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? (Öğretimi planlama, öğretim süreci, öğretimi değerlendirme..)
- 3.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, özel eğitim sınıflarında derse girmeyen, özel eğitim branşından olmayan branş öğretmenleri ile iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? (Toplantılar, sosyal faaliyetler, sportif faaliyetler ...)
- 4.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin aileleriyle iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
5. Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin eğitimin diğer paydaşlarıyla iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? (RAM, sağlık kurumları, sivil toplum örgütleri ...)
6. Karşılaştığınız iletişim sorunlarına yönelik diğer görüş ve önerileriniz nelerdir?

Ek 2. Transkripsiyon

KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI

- 1.Cinsiyetiniz ()Kadın (x)Erkek
- 2.Mezun olduğunuz program/bölüm: Sınıf Öğretmenliği
- 3.Yaş:38
4. Öğrenim durumunuz (x)Lisans ()Yüksek lisans ()Doktora
5. Kıdeminiz: 18 yıl
6. Özel eğitim alanında çalışma süreniz:17 yıl

1.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki yöneticilerle iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Özel eğitimde çalışmaya başladığımdan beri yaşadığımız problemler aslında çok fazla değişmedi. Bunlar genelde okul idarelerinde karşılaştığımız problemler genellikle aynı şeyler 1111 mesela ikinci kademe seviyesinde genellikle branş öğretmenlerinin derse girmesi zorunluluğunun yönetmelik gereği zorunluluğunun hala birçok idareci tarafından anlaşılmaması, ne gereği var denmesi... Hatta hatta hala karşılaşılan ya bu artık absürt derecede hatta bence çok ayıp artık bunları sormak ama bir müdürün neden siz %25 ek dersi fazla alıyorsunuz diye sorması... Genellikle mesela okul içerisinde eğitim materyallerinin ve ya eğitim alanlarının belirlenmesinde yani halk tabiriyle özel eğitim sınıflarının zurnanın son deliği olması, o anlamda sıkıntılar yaşıyoruz. Bazı konularda toleranslı bir grup olmamıza rağmen genellikle eğitim ortamları, eğitim materyalleri konusunda yine zurnanın son deliğiyiz. Bize en son söz hakkı düşüyor. Burda da idareciler tarafından yaşadığımız sıkıntılar var.

Şimdi şöyle bir şey var öğretmen sonuçta bir insan ve çalıştığı mesleği her insanda olduğu gibi ne yapıyor öğretmen de sahipleniyor branşını, kendi alanını, kendi çocuklarını sahipleniyor ve buna göre aslında kendi isteği ve beklentileri ölçüsünde değil kanuna göre uyulmasını veya yönetmeliğe göre hareket edilmesini istendiği halde genellikle bu anlaşılmıyor karşı taraftan... Çünkü özel eğitim hala hala diyorum Türkiyede uzun yıllardır var olan bir eğitim, eğitim şekli mi diyeyim artık o şekilde tanımlayayım. Buna rağmen hala bazı idareciler özel eğitimin yönetmeliğini dahi açmış, bakmış, incelemiş değil. Biz bir sınıfta

neden fazla öğrenci olduğunu veya neden bu sınıfa uygun olmayan öğrenci var dediğimizde idareciler ee bu çocuk engelli değil mi burda olması gerekiyor... Hayır hocam bu çocuğun bu şekilde yönlendirilmesi olmalı bakın yönetmelikte yazıyor veya sınıfımızda şunlar olması gerekiyor, veya sınıfımızda branş öğretmenleri şu şartlarda çalışması gerekiyor gibi gibi sıkıntılarda ne oluyor idarecilerle çatışmaya giriyoruz. Bakın tekrar altını çiziyorum, bunda öğretmenin beklentisi veya isteği söz konusu değil burda yönetmeliğin uygulanması sadece... Ben kendi şahsımda özel eğitimde yaşadığım problem bu... Kendi beklentilerimi isteklerimi kastetmiyorum. Sadece idareciler ve öğretmenler yönetmeliğe uysunlar yeterli... Yönetmelikte her şey açık ve net, şeffaf yani o yüzden de iletişimize nasıl yansıyor idareyle olan iletişimize tabi ki olumsuz yansıyor. Sanki biz kendi isteğimiz doğrultusunda sırf kendi beklentilerimiz doğrultusunda bunları istiyormuşuz, talep ediyormuşuz gibi algılanıyor... Ee bu da ilk başta dediğim gibi insanız ya bu bize olumsuz yansıyor. Sonuçta sen öğretmensin duygusal bir iş yapıyorsun, insanlarla çalışıyorsun, psikolojiye hitap ediyorsun ee psikolojiyle hareket edip psikoloji bekliyorsun ama karşılığını göremiyorsun ee sonuçta da ne oluyor, idareyle çatışmaya başlıyorsun. Bazen bu çatışma çok ileri safhalara gidiyor. Bazen de sadece yani ne diyeyim ben onu sevmiyorum o da bizi zaten sevmiyor buna dönüyor yani maalesef öyle oluyor. Yani genellikle yaşadığımız iletişim sıkıntıları idareyle bu şekilde bizim...

İdare anlamında çalıştığım okullarda çok sıkıntı yaşadım. Yani bize okul ortamlarında bodrumlarda, camı olmayan özel eğitim çocuklarına yer gösterdiler. Özel eğitim çocuklarına gönderilen eğitim materyalleri, sırayı, masayı, bilgisayarı, televizyonu bunlar sizin değil okulun malı diyip vermediler. Niye % 25 ek ders fazla alıyorsunuz diye lafının mücadelesini kanuni yoldan mücadelesini verdim. Yani insanlara bazı şeyleri anlatmak çok zor. Çünkü şöyle maalesef idarecilerimiz bazen şunu unutuyorlar. Kanunlarla okullar tabi ki bizler de özel eğitim sınıfları da kanunlarla oluşan, yönetmeliklerle idare edilen birimler... Ama bazen bunu unutuyorlar... İdarelerde şöyle bir algı oluşuyor. Burası benim kendi çiftliğim hayır canım o öyle olamaz, hayır bu böyle olamaz tavırlarıyla karşılaşıyoruz. Yani biraz önce dediğim gibi öğretmen eğer gerçekten kendi keyfi için keyfi bir şey istiyorsa sen idarecisin değil mi açarsın yönetmeliğe bakarsın yeri var mı yok mu buna göre kararlar verirsin... Açıkçası kendime bazen şunu söylüyorum. Bu adam bu okula müdür olmuş ama özel eğitimin ö sünü bilmiyor. Yani bu kadar da olmaz. Çok da karmaşık değil. Yani bir okula müdür olmuş insanın veya müdür yardımcı yaklaşık bizim özel eğitim yönetmeliğimiz kaç sayfa ki, 50-60 sayfa bir şey... Biraz karıştırırsan çok kolay vakıf olursun. Çok basitiz biz çok karmaşık değiliz. Bu insanı üzüyor artık...

2.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin aynı sınıfı paylaştığı ekip arkadaşıyla iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? (Öğretimi planlama, öğretim süreci, öğretimi değerlendirme..)

Eğitim ortamının birisiyle paylaşmak zorunda kalıyorsun. Bunun bazı pozitif tarafları var bazı negatif tarafları da var. Hani derler ya her yiğidin bir yoğurt yiyişi var. Dediğim gibi sınıfını birisiyle paylaşmak zorundasın. Bu bazen pozitif yansıyor nasıl yansıyor. Şimdi özel eğitim çocukları daha fazla ilgiye muhtaç oldukları için bazen arkayı döndüğünde çok olumsuz şeylerle karşılaşabiliyorsun. O devrede ikinci öğretmen sana çok destek olabiliyor hemen müdahale edebiliyor, hemen senin yokluğunu hissettirmiyor veya insansın tuvalate gidiyorsun açık konuşalım yemek yemeye ihtiyacın var bazen dışarı çıkıp temiz hava almaya ihtiyacın var diğer öğretmenle paslaşabiliyorsun. Bu bunun artı tarafları ama negatif tarafı var neden dediğim gibi mesela öğretmenin kendi mahremi var, kendi yöntemi var ben böyle ders işlemeyi seviyorum kardeşim diyor o zaman ama bakıyorsun yanında bir öğretmen var. O da öyle ders işlemeyi seviyor.

Yöntemler farklı, bakış açıları farklı öyle olunca bir çatışma ortaya çıkıyor. Negatif taraflarında karşılaştığım sorunlar şunlardır. Mesela çok ehli keyif bir hocayla çalışmıştım. Pardon öyle ben iki üç tane hocayla çalışmıştım. Çok ehli keyiflerdi. Zaten aman hocam ne uğraşıyorsun bunlara bir şey anlatma zaten anlamıyorlar deyip sadece gazetesini okuyan öğretmenle de çalıştım. Sen ne yapıyorsun orada. Dönüp çocuklarla beraber bir şeyin mücadelesini veriyorsun. Çocuklara ve ailelere bir şeyler kazandırmak için. Yanında bir tane gazete açmış okuyan bir öğretmen. Bu tür öğretmenlerle karşılaştım. Sadece ayağını uzatıp çayını içip aman hocam biraz daha sessiz ders işleyebilir misiniz başım ağrıyor da diyen öğretmenler de gördüm. Çünkü aynı sınıfı paylaşmak zorundasın. Ve bu ne yapıyor seni artık çok rahatsız ediyor. Bu özel eğitim sınıflarında iki öğretmenle çalışmanın dezavantajları. Yani ben öğretmen iyiymiş kötüymüş onları demeyeyim yani Allah var yukarıda sonuçta aileler veya çocuklarda gördüğün etkiler senin dönütün oluyor. Onları aileler zaten takdir eder. Yani gerçekte senin nasıl bir öğretmen olup olmadığını ama bu dezavantajıydı. Yani sen mücadele verirken bazen yanındaki insan sadece ayaklarını uzatıp dinlenmeye geliyor. Neden. Neden böyle bir keyfiyet var özel eğitimde. Çünkü maalesef bu benim kendi görüşüm denetim yoksunluğumuz var. Denetim yoksunluğumuzla kastettiğim benim daha yetkili insanlar tarafından veya daha kalifiye insanlar tarafından denetim. Kastettiğim benim şu. Özel eğitimden anlayan müfettişler veya özel eğitimden anlayan idareciler tarafından

denetlenmiyoruz. Bu da bazı art niyetli eğitimcilerde keyfiyet yaratıyor adam ayağını uzatıp sadece çayını içebiliyor. Veya ben gerçekten sınıfa koltuk atıp üzerinde yatan öğretmenler dahi gördüm. Yani maalesef bundan kaynaklanıyor. Bu dezavantajları. Ha artı tarafları da şu; mesela yine yaşadığım örneklerden vereyim size. Bir tane velinin biri haksız yere bana benim hakkımda bir iftirada bulundu hatta bu olay karakolluk dahi oldu. Kendi çapında gitmiş bir avukat bulmuş. Şikayet etmiş filan. Daha örnekler üzerinden gidersem daha iyi olacağını düşündüğüm için bunları söylüyorum. Ha ne oldu yanındaki bir öğretmen var. Değil mi. Hemen ne oldu. Gidip karakolda ifade verdi ve diyor ki öyle bir şey yok diyebiliyor. Bu senin avantajın. Yanında bir öğretmen var her şeyi gören ve sana direkt şahit olabilecek bir insan var. Çünkü hassas çocuklarla çalıştığımız için ailelerin de psikolojileri de çok hassas. Pamuk ipliğine bağlı her an her şeyden bir şeyler çıkarabiliyorlar. Mesela bir de bazı çalıştığımız çocuklar arasında manipülatif çocuklar da var. Nasıl manipülatif çocuklar, aile bu çocuğa sahip olduğu için daha hassas. Duyguları pamuk ipliğine bağlı ve çocuğun dediği her şeye inanıyor. Engelli bir çocuk olmasına rağmen. Çocuk evde gidiyor öğretmenim bana kızdı. Öğretmenim beni dinlemedi. Öğretmenim bana vurdu. Öğretmenim bana hakaret etti dediğinde aileler bunu hepsini kastetmiyorum ama bazı aileler hemen inanıyor. Ve şu şekilde geliyor. Hocam siz vurmuşsunuz. Hocam siz hakaret etmişsiniz. Hocam siz benim çocuğu hiç dinlememişsiniz dediğinde mesela yanındaki öğretmen ne diyebiliyor. Hayır öyle bir şey olmadı. Bu aynen şöyle şöyle oldu. Bu bizim artı taraflarımız. Veya bir artı taraf daha söyleyeyim. Mesela bireysel çalışmada zaten özel eğitimde iki öğretmen olmanın sebebi ana sebebi bireysel eğitimin daha anlamlı hale gelmesi. Çünkü on kişilik hafif düzey bir sınıfta veya sekiz kişilik daha az da olabilir ağır düzey sınıfta bireysel eğitim bireysel eğitim deniliyor da bireysel eğitim nasıl olacak. İşte iki öğretmen sayesinde olacak. Yani anlam kazanmasının sebebi iki öğretmen olmasının anlamı bireysel eğitimde yatıyor. Bir öğretmen grup eğitimi yaparken diğer öğretmen de bireysel eğitim çalışırsa çalışırsa diyorum altını çiziyorum. Eğer gerçekten çalışan biriyle beraberse o zaman süper çocuklar çok güzel ilerleyebiliyor. Çok güzel şeyler kazanabiliyor. Yani esas amaç maksadına varıyor. Amaç çocuklara bireysel eğitim yapabilmek ne iki tane öğretmen varsın işte değil mi. Sen grup çalış sen bireyselini çalış. Ha ortamını yaratırsan çalışabilirsin. Ne ala. Amaç budur zaten. İki kişi olmamızın amacı bu ama maalesef biraz önce neyi anlatım olumsuz taraflarını da anlattım. Olumlu tarafları da anlattım.

Yani, tabi iletişime de biraz önce idare ile olan iletişimde dediğim gibi yani çok olumsuz yansıyor. Sonuçta biz insanız. Öğretmenler mekanik varlıklar değiller. Şimdi mesela

çok basitinden söyleyeyim beraber çalıştığın insanda bir kere en çok görmek istediğim şey sabahları bir günaydın diyebilmesi bir güler yüz bir tebessüm. Bunlar motive kazandıracak şeyler bir öğretmene. İnsan olduğumuz için. Konuşmadaki üslup saygı, iletişim şekli, sevecenliği bunlar karşı tarafa yani öğretmen olan karşı tarafa çok olumlu yansıyor. Ama mesela çok katı mutsuz, psikolojik sıkıntılar yaşayan ki öyle insanlarla da çalıştım. Bunlar sana zaten negatif olarak yansıyor iletişim şeklinde. Ve bu sen de dediğim gibi bir daha söylüyorum. İnsansın bunları yansıtıyorsun. Kime yansıtıyorsun. Maalesef sınıfa yansıtıyorsun. Maalesef öğrenciye yansıtıyorsun ve bunun oluşturduğu en büyük handikapta bizim çocuklarımız. Özel eğitim çocukları duygusal açıdan çok hassaslar. İnanılmaz hassaslar. Ve o gerginliği inanın sizin gözünüzden görebiliyorlar. İletişimdeki problemi hemen fark ediyorlar. Bazen bunu size söylüyorlar bazen hareketlerinden görebiliyorsunuz. maalesef olumsuz yansıyor dezavantajlı tarafları. Tamamen öğretim sürecine yansıyor.

3.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin, özel eğitim sınıflarında derse girmeyen, özel eğitim branşından olmayan branş öğretmenleri ile iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? (Toplantılar, sosyal faaliyetler, sportif faaliyetler ...)

Ne bileyim yani resim, müzik gibi alanlarda benim yapamayacağım şeyleri çocuklarıma yapabilen insanlar resim öğretmenleri, müzik öğretmenleri gibi onlara çok fazla şey kattılar. Çok iyi oldu ama öğretmenler bazında çünkü ana konumuz iletişim olduğu için onu söylüyorum. Şimdi bizim yönetmeliğimiz şunu söylüyor. Branş öğretmenleri resim, müzik, beden eğitimi ve din kültürü derslerinde branş öğretmenleri girer özel eğitim öğretmeni ona eşlik eder. Bizdeki uygulama budur. Yönetmeliğimiz bunu emreder. Burdaki esas amaç şudur esas amaç öğretmen kendi uzmanlık alanıyla çocuklara özel eğitim öğretmeniyle beraber bir program hazırlar. Çünkü branş öğretmenleri onlar uygun program hazırlamayı bilmeyebilir. Beraber programı hazırlarlar yani BEP'i hazırlarlar, bireysel eğitim planını daha sonra da uygulamada da beraber hareket ederler. Mesela öğretmen, hocam buna sadece bunlara çalışabiliriz. Hocam bununla çalışırken ben size yardımcı olurum deyip fiziksel yardımla müdahale edebiliriz. Yani özel öğretmenin branş öğretmeniyle beraber girmesinin sebebi bu. Bunu iletişime bağladığımızda neler oluyor. Branş öğretmeni ile özel eğitim öğretmeni beraber sınıfa girdiklerinde ilk önce şöyle bir iletişim yaşanıyor. Çoğu yerde olduğu gibi hocam ben ne yapacağım. Özel eğitim öğretmenin yapması gereken şu. Hocam ben zaten sizinle beraberim beraber çocuklarımızın seviyesine göre bir program hazırlayacağız. Ona göre de uygulayacağız. Kabaca tabirle sizin biz en düşük seviyeyi alırsız

programlarda. En düşük seviye beşinci sınıfsa eğer sizin kademedede orda aldığımız sizin yıllık uyguladığınız diyelim ki altmış tane kazanım var. Biz bunu ona düşürürüz veya on beşe düşürürüz. Çocuklarımızı ihtiyacı doğrultusunda ve beraber uygularız. Eğer oturup beraber de bireysel eğitim planlaması yaparız ve beraber uygularız. Bu zaten sürekli yaşadığımız iletişim şekliydi. Ha bazen bunun mesela olumsuz tarafları da yaşanıyor. Nasıl olumsuz tarafları yaşanıyor. Branş öğretmenlerindeki o ilk baştaki önyargı hiç yıkılmıyor. Hocam ben bunlarla yapamıyorum. Neden yapamıyorsunuz hocam. Hocam bir şey öğretemediğimi düşünüyorum. Özel eğitim öğretmeni, ben mesela kendi şahsımda her zaman şunu söylerim. Hocam sizin buradaki varlığınız yeterli. Neden. Çünkü çocuk sizden bir şeyler öğreniyor zaten aslında... Siz belki diğer çocuklarla bu çocukları kıyaslıyorsunuz ama sizin birkaç kelime öğretmeniz yeterli oluyor. Çalıştığımızda bunlar uygulanıyor ama öğretmenler normal sınıflarda her hafta başka bir konuya geçmeye alıştıkları için burda zannediyorlar ki bir şey öğretemiyoruz. Aslında öğretiyorsunuz ve bu da yeterli... Ha ne yapalım hocam bunu öğrettik, bunu işledik mmm ne ekleyelim şimdi biz... Hocam bununla ilgili bir şarkı, bununla ilgili bir resim, bununla ilgili bir video izleyelim. Ha hocam geçen hafta da bunu yaptık. Tekrar edelim hocam, bakın Ahmet öğrenemedi veya hala Ayşe öğrenemedi. Tekrar edelim sorun yok, yeter ki öğrensin. Zaten varlığınızın amacı bu... Genellikle yaşadığımız olumsuz iletişim sorunları bunlar branş dersleriyle...

Derse hiç girmeyen diğer öğretmenlerle genellikle şunları yaşıyoruz. Branş derslerine giren öğretmenlerle iletişimimiz daha yoğun olduğu için onlara bazı şeyleri çok rahat anlatabiliyordum. Ama dediğim gibi derse hiç girmeyen diğer öğretmenler çocukları mesela servise bindirirken, çıkarken ve teneffüste çocukları uzaktan görüp tuhaf tuhaf bakan öğretmenler de gördük. Eskisine göre artık biliniyoruz, artık çocuklarımız tanınıyor. Diğer öğretmenlerden ben böyle bakış açıları da gördüm hocam bu niye böyle, niye böyle hareketler yapıyor, hocam bu niye böyle bakıyor. Yani çok sinirleniyordum. Çünkü kendi branşını sahipleniyorsun, kendi çocuklarını sahipleniyorsun ve üzülyyorsun. Üzüntü belli bir noktada öfkeye dönüşüyor. Ha ne yapıyorsun öğretmen olduğun için tek tek insanlara anlatıyorsun bundan yapıyor hocam, bundan dolayı, aslında sevindiği için bu hareketi yapıyor, hocam heyecanlandığı için koşuyor gibi... Diğer derse girmeyen öğretmenlerle bu tür bir iletişim yaşıyoruz. Toplumdan ziyade öğretmenlerden bu tür tepkiler görmek daha çok üzüyor. Toplumda dezavantajlı gruplara nasıl yaklaşılması gerektiğini herkesten daha iyi bilmeleri lazım ama maalesef...

4.Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin aileleriyle iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Çok fazla sorunumuz var. Biz de aile eğitimi diye bir başlık vardır. Aile eğitimi... Yönetmeliğimizde dahi geçer aile eğitimi olmak zorunda olan bir şeydir. Neden ihtiyaç duyulmuştur buna. Bakın veli toplantısı demiyorum aile eğitimi... Aile çok önemli bir faktör... Çocuğun özellikle sosyal ve psikolojik gelişimini çok çok etkiliyor. O yüzden ben kendi öğretmenlik geçmişimde o yüzden şunu gördüm. Temiz, düzgün, ahlaklı ve gerçekten pozitif yaklaşan velilerin çocuklarında çok ilerleme gördüm. Ama negatif çocuğuyla ilgilenmeyen, çocuğuna olumlu yaklaşmayan, temizliğine yemesine içmesine dikkat etmeyen, günlük hayatına dikkat etmeyen ailelerin çok çok hafif zihinsel engelli çocuklarda bile çok başarısız olduğunu gördüm. Yani aile iletişimi bizde çok çok çok önemli...

Ee tabi sorunlarla karşılaşıyoruz. Aslında ailelerin bilinçaltında şu var ben buna inanıyorum. Hocam şu ne öğrenecek ki ya ne öğrenecek. Biz buna ne verebiliriz. Bilinçaltlarında o var öyle yaklaşıyorlar çocuklara... Sizinle de iletişim kurarken böyle kuruyorlar veya genellikle özel eğitim öğretmenleri şöyle diyor. Ya bunlar bizi bakıcı gözüyle görüyorlar. Haksız değiller bu görüşlerinde çünkü aile seni öyle görüyor. Hareket ve tavırlarıyla veya çocuğa ilgisiyle onu sen görüyorsun. Evde ödevini yapmadan geliyor. Şu kitabı okusun dediğinde yapmadan geliyor. Ya bir kırmızı kalem istiyorsun aylarca gelmiyor. Öğretmen olarak diyorsun ki evde hiç ilgi alaka yok, haa bir bakıyorsun çocuğa direk sınıfa yansıtıyor. Kendi şahsımda branşımda yaşadığım en büyük problem aileler... Kesinlikle ben kendi özelimde söylüyorum hep ailelerle problem yaşıyorum. Neden, iletişim kanallarında problem var. Geçen gün yaşadığım problemi size söyleyeyim. Çocuk her okula geldiğinde ilk iki saat uyuyor. Annesini ve babasını çağırdım konuşmak için çünkü bu artık ciddi sıkıntı yaratmaya başladı. Çocuk uyuyor sınıfta... Ondan sonra bir saatte zaten o uyku mamullüğüyle geçiyor. Çocuk hiçbir şey öğrenemiyor. Çocuk boşuna geliyor okula... Aileyi anneyi babayı çağırdım. Sadece size babanın bana söyleme şeklini söyleyecem. Artık gerisini siz anlayın. Eee hocam çocuk uyumuyor ne yapalım. İşte bu özet çocuk uyumuyor ne yapalım. Bunun temelindeki sebep şu göz ardı edilmiş bir çocuk... Ya Allah bize bu çocuğu verdi ee biz bu çocuğun karnını doyuralım tamam, uyusun kalksın tamam, kıyafetini giydirelim tamam, daha başka bir şey yapmamıza gerek yooook. Ne eğitimi okusa ne okumasa ne ya maalesef bu moddalar, temelinde bu var. Ha mesela çocuğuna normal bir çocuk gibi davranan, gerçekten çok ilgiyle alakayla yaklaşan ailelerin yıllar sonra bir yıl iki yıl üç yıl beş

yıl sonra hocam ben bu çocuğun bu kadar ilerleyebileceğine inanmıyordum dediğine de çok şahit oldum. Kendi şahsımda yaşadığım en büyük problem ailelerle iletişim...

Olumlu iletişim kurduğumuz ailelerin çocukları o kadar güzel ilerliyor ki... Ama olumsuz olanlarla hiç ilerleme kaydedemiyoruz hem de hiç... Çünkü benim ailelere veli toplantılarında söylediğim bir şey var. Hiç ilgilenemiyorsanız bile bu çocuk ağır bir çocuk da olsa okuldan geldikten sonra çantasını bi açın ödevin var mı diye bir sorun, sadece bunu istiyorum, sadece ödevin var mı sadece bu hareketi yapın. Bu bana nasıl yansıyor haa demek ki öğretmenim ciddiye alınıyor, okul önemli bir yer... Bunu otizmli çocuktan tutun ağır zihin engelli çocuğa kadar hepsi bunu fark ediyor. Demek ki okul önemli demek ki evde devamı var bu işin diyip okulu daha ciddiye alabiliyor çocuk...

5. Özel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin eğitimin diğer paydaşlarıyla iletişimde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? (RAM, sağlık kurumları, sivil toplum örgütleri ...)

Aslında biz sağlık kurumlarıyla birebir iletişim halinde değiliz... Sivil toplum örgütleriyle birebir iletişim halinde değiliz. Genellikle yine RAM ile iletişim halindeyiz. Genellikle sağlık kurumlarından bize birkaç tane anket gönderirler biz onları doldurur göndeririz. Herhangi biriyle iletişime geçmeyiz. RAM larla çok sıkıntı yaşarız. Rehberlik ve Araştırma Merkezleriyle genellikle yerleştirme kararının uygun olmadığını düşündüğümüz öğrencilerle ilgili sıkıntı yaşarız. Nasıl sıkıntılar yaşıyoruz bunu mesela bir örnekle vereyim size... Çocuk ailesiyle birlikte normal prosedür gereği ailesiyle birlikte RAM ‘ a gidiyor, oturuyor, çocuk teste tabi tutuluyor, değerlendirmelere tabi tutuluyor ondan sonra deniyor ki ben basit söylüyorum. Çocuk ağır zihinsel engelli sınıfına yerleştirilmesi gerekiyor, adresine en uygun yere... Ama mesela ailesi geliyor diyor ki valla hocam orası bize yakın değil biz bu okulu istiyoruz. Eee ama burda ağır sınıf yok ee burası sizin adrese uygun değil... Valla hocam bilmiyorum biz orayı istiyoruz. RAM tarafından yapılan o kadar inceleme, değerlendirme, araştırma hepsi çöpe gidiyor. Annenin veya babanın nereye isterse çocuğunu oraya yerleştiriyor. Bizim en fazla yaşadığımız sıkıntı yaşadığımız taraf bu... Veya ne yapmıyor ailelerin hoşuna gitmiyor, şikayet yollarını denemeye başlıyorlar. Ben bu okulu istememiştim buraya vermişler, müdürüm ne yapcaz, nereye şikayet edecez. Burda RAM bir resmi kurum, tamamen vasıfsız bir hale getiriyorlar RAM ‘ 1... Aslında arkadaşlar işini yapıyor, herkes görevini çok iyi layıkıyla yapıyor ama anne veya baba sırf beğenmedikleri veya sırf istemedikleri için kararı değiştiriyor. Bizim RAM la alakalı yaşadığımız sıkıntılar problemler

hep budur. Çünkü bizim iletişim mercilerimiz belli... Biz sağlık kuruluşlarıyla resmi yoldan çok şart olmadıkça iletişim kurmayız. Bizim silsile yolumuz vardır ve bizim silsile yolumuzda ilk önce RAM larla iletişim kurarız daha sonra rehberlik hizmetleri yürütme kuruluyla iletişim haline geçeriz. Ama iletişim haline geçtiğimizde de şöyle bir şeyle karşılaşırız. Ama aile orayı istedi, ama aile şikayet etmiş, ama aile valiliğe gitmiş. Ondan sonra hiçbir şey yapamıyorsunuz maalesef... Yaşadığımız sıkıntılar açıkça böyle yani...

Benim iletişimimde sıkıntı yaşadığım taraflar bir ailedir ikincisi kesinlikle servis şirketleridir. Yani ben çoğu özel eğitim sınıflarında da böyle olduğunu düşünüyorum. Neden şoför gelip her sene ben bunu yaşıyorum yani bazen öğretmen arkadaşlar ve aileler bana şunu soruyor hocam giriş çıkış saatleriniz nedir. Çok absürt ama ben ne diyorum biliyor musunuz şoför gelsin o karar verecek. Maalesef şoför karar veriyor bizim okulun giriş çıkış saatlerine... Elinde tesbih yaka bağı açık maalesef öyle... Yani maalesef çok acınacak bir durum ama maalesef öyle... Hocam valla ben o saatte yetişemem hocam... Eee nasıl yapalım. Valla bu saat bana uyar işinize gelirse... Eee müdürüm böyle diyor şoför... Ne yapsak ki ilçeye mi yazalım, hocam tutanak tutalım tamam tutalım ee ben devlet memuruyum tutanak tutarım ne yapabilirim ki başka... Sözle olmaz devlet memuru yazıyla iş görür, resmiyizdir sonuçta demi... Tutanak tuttuk, doldurduk doldurduk ilçe milli eğitime gönderdik. İlçe milli eğitimden aldığımız cevap şu ee biraz kaydırmaya çalışalım. O zaman dersler de uymuyor programla çakışıyoruz, yönetmeliğin dışına çıkıyoruz. Eee nasıl yapalım e hocam kendi içinizde ayarlayın. Bakın bu şifaen söylenen bir şey. Okullar şifaen yürümez, sözlerle yürümez o yüzden biz genellikle servislerle bu anlamda sıkıntı yaşıyoruz.

Öğrenciler dışında diğer tüm paydaşlarla iletişim sıkıntımız var maalesef... Hosteslerle de zaman zaman sıkıntılar yaşıyoruz yani ama kendi özelimizde şöyle bir şey var bizimle çalışacak personeli önceden iyi bilgilendiriyoruz. Arada bazen sıkıntılı olanlar çıkıyor. Bunu da servis şirketleri aracılığıyla çözüyoruz. Gelir gelmez hosteslere kurallarını, çalışma şartlarını, yapması gerekenleri anlatıyoruz. Ondan sonra çalışmaya devam ediyorlar. Genellikle çok sıkıntı yaşamıyoruz. Sadece çocukları alırken veya bırakırken aileler gelip almıyorlar, uzakta indirmelerini istiyorlar, beklemelerini istiyorlar böyle ufak tefek sıkıntı yaşıyoruz.

6. Karşılaştığınız iletişim sorunlarına yönelik diğer görüş ve önerileriniz nelerdir?

Ben öğretmen olarak sadece öğrencilerimle ilgilenmek istiyorum, tek derdim onlar olsun istiyorum. Yani ailelerle uğraşmak istemiyorum. Neden çünkü aile seni anlamıyor, yaptırım gücün yok. İııı çocuğun daha iyi olmasını amaç ediniyorsun, çocuğun sabah açlığını bastırıp ağzına bir iki loka almasını istiyorsun aileye rica ediyorsun. Lütfen bir ekmek arası bir şey yapıp gönderir misin bu moda girmek istemiyorum. Servis şirketleriyle, şoförlerle absürt muhabbetlere girmek istemiyorum. İdarecilere branş öğretmenleri derse niye girmiyor, yönetmelikte yazıyor hocam demek istemiyorum. Bunları yaşamak istemiyorum. Kendi şahsım adına öğretmenlik yapmak istiyorum benim işim bu... Benim işim öğretmenlik ve öğretmen öğrencileriyle uğraşır ve sınıfla uğraşır. Sınıfının problemleriyle ilgilenir ve bununla mücadele eder. Ama biz maalesef RAM'ın yanlış yönlendirmeleriyle, idarelerle ve olumsuz iletişim olan ailelerle uğraşıyoruz. Bizim iletişimle yaşadığımız sıkıntılar bunlar... İletişim sorunları kanunla halledilir. Biz kanunla gideriz kanunla çıkarız. Teneffüse çıkmamız bile kanundur. Adım atmamız, sınıfa girmemiz, yaptığımız her hareket yönetmeliklerle belirlenir. Bazen bunu kullanmak gerekir...

Ek 4. Milli Eğitim Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-44138566
Konu : Araştırma İzni (Devrim AKÇAKAYA)

22.02.2022

MERAM İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 21/02/2022 tarihli ve E-36790200-150.99-43977932 sayılı yazınız.
c) 22/02/2022 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi ve İlçeniz Mehmet-Kadir Özgüzar Ortaokulu Müdürlüğü Özel Eğitim Öğretmeni Devrim AKÇAKAYA'nın "Özel Eğitim Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları İletişim Sorunları ile İlgili Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinde bulunan eğitim kurumlarında bulunan özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlere eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2021-2022 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2021-2022 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda istatistik42@meb.gov.tr e-posta adresine ve bir adet kitapçık olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Rica ederim.

Mustafa KURT
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Ek:
1-Genelge (3 Sayfa)
2-Öğretmen Görüşme Formu (2 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Akabe Mahallesi Demirsatan Sokak No:4 Karatay/Konya

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.ankiye.gov.tr/meb-efys>

Telefon No : 0 (332) 355 30 50

Bilgi için: Ali Naci İŞİK -1325

E-Posta: istatistik42@meb.gov.tr

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Kep Adresi : mebi@u01.kep.tr

İnternet Adresi: <http://konya.meb.gov.tr>

Faks:3323159440

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. İmza: /imzalar/mehmet-akci@meb.gov.tr adresinden 51d1-0a0c-368b-a412-556c kodu ile testi edilmiştir